

شکارن

علی انور احمد

شکارن

(ناولٹ)

علی انور احمد

زرشاپبلشرز..... لاہور

کتاب داناں: شکارن
لکھاری داناں: علی انور احمد
اشاعت: اول
اشاعت سال: 20 مئی 2014
کیوزنگ سر ورق: شاہد شفیق
قیمت: 150 روپے

Shikaran

(Novellete)

by Ali Anwar Ahmad

Price: Rs 150/-

First Edition: 2014

Published by: Zarsha Publishers, Lahore.

566-D1-gujjar pura scheme, Lahore.

email: zarshapublisher@gmail.com

Ph: 0322-4586093, 0306-9543746

انتساب

اکرم ریحان

ایڈیٹر ”کنگن انٹرنیشنل“

عظمیٰ منتاشا الطاف

تے

ارشاد سندھو

ہوراں دے ناں

میان گل سنی نہ جاندی چھی!
چھی گل سنیو کیوں کر،
کچی ہڈاں وچ رہتی
گل سنی نہ جاندی سچی

(شاہ حسین)

ضروری نوٹ:-

ناولٹ شکارن دے سارے کردار تھواواں تے واقعات فرضی نیں۔
کے قسم دی رلتائی (مشابہت) اتفاقی ہووے گی۔

(1)

دن واہوا چڑھ آیا سی۔

دسمبر دے اخیر لے دن سن۔ میں جاگدا اپیا ساں پر حالے بسترے وچ ای ساں۔ بُو ہا
ڈھکیا ہو یا سی۔ گنڈی کوئی نہیں لگی ہوئی سی۔ اگے پر داسی۔

میں سویرے..... اک واری اٹھ کے باہر جا مونہ ہتھ دھو کے دُبارا بسترے وچ جا لکيا
ساں۔ باہر موسم چنگا بھلا ٹھنڈا ہو یا کھلوتا سی۔ راتیں ککڑ پیا اے ہوادی گھلدی پئی سی۔

ویڑھے وچ اُگی ہوئی بکاین اتوں ترپ ترپ پانی دے قطرے ڈگدے پئے سن میں
مجبورن..... ای نگھے تے گرم گرم لیف وچوں نکل کے باہر گیا ساں۔ باہر ٹھنڈے میرا حال پچھیا
سی تے سیت نال مینوں کانباتاں چھڑیا، میرے دندوی وچن لگ پئے سن۔

میں چھیتی چھیتی فارغ ہو کے کنبدے کنبدے دُبارا لیف وچ جاوڑن دی کیتی۔
میں ویلھا ساں، کدھرے کم تے کوئی نہیں جانا، ناشتا کرن دی کوئی چھیتی نہیں، کسے قسم
دی کوئی کالھ نہیں، پنجاہ سال چل سوچل زندگی گزار ی اے، خراس دے اُدھ وانگوں تے کولہو دے
بلد وانگوں۔

پرہن میری گیل پھٹ گئی اے۔ تے اج کل میں آرام کردا پیا ساں تے ویلھے

بندے دایاں وچ بستر چھڈن نوں کدوں دل کردا اے۔ مینوں یاد اے جد میں نوکری کرداساں تے ایہو جے موسم وچ جد سویرے سویرے اٹھ کے تیاری کر کے کم تے جانداں تاں سوچداساں اوہ ویلا پتا نہیں کدوں آوے گا جدوں مینوں گرم گرم بستر چھڈ کے کدھرے نہیں جانا ہووے گا۔ کوئی ہبز دہڑ نہیں ہووے گی۔ میں بسترے دے نگھ تے نیندر داسو اد چنگی طرحاں ماناں گا۔

میرا خیال سی زندگی دی بھیج دوڑ وچ زجھیا میں مشکل ای ویلھا ہوواں گاتے موت ای مینوں آن چھڈاوے گی۔ کیوں جے میرے سامنے اپنے کجھ ساتھیاں دیاں مثالان سن۔

ایہناں ساتھیاں وچوں اک بہار شاہ سی، نیکے قد دا، ماڑ کو جیہا بہار شاہ ہر ویلے تک سندا رہندا۔ بہار شمار رہندا، اوہنوں کوئی وڈی ای اوہری۔ اک واری میں اوہنوں کہیا، ”شاہ جی ریٹائر منٹ لے لو“

”میرے بالان دا کیہ بے گا؟“ اوہ فٹ بولیا۔

”بالان دا اللہ وارث اے۔ تہاڈے کول تھوڑی بہتی بھوئیں وی اے۔ بال بھکھے نہیں مردے۔ کجھ اپنے بارے وی سوچو۔ نوکری کرنا آئے دیہاڑا دکھا ہوندا جا رہیا اے۔ ماڑی تہاڈی جان اے اتوں تسیں دایمی روگی او۔ تہاڈی جان اج کل دیاں سختیاں دادھکا نہیں سہنا۔ کسے دن مودھڑے موٹہ ڈگ پوؤ گے۔“

بہار شاہ وڈا سارا ہوکا بھریا۔

اوہدے ہو کے وچ اوہدیاں مجبوریاں لگیاں ہوئیاں سن۔

میں چپ کر گیا۔

فیر کجھ دن بعدوں پتالگا، بہار شاہ چوکھا بیمار ہو گیا اے تے اوہنوں ہسپتال لے گئے میں۔ نیکے ہسپتال توں اوہ وڈے ہسپتال لے جایا گیا تے اوہنوں اوہدی لوتھ آئی۔

اوہدے بال جیندے پے میں تے چنگے بھلے جیندے پے میں۔

نہیں جیندے تے بہار شاہ نہیں جیندا۔

بہار شاہ جینے بالان دیاں فکراں وچ اپنی فکر نہ کیتی۔

ایسے طرحاں ظفر اللہ جہدی شلوار دانالا ہمیشا لکھدا رہندا، اوہ اٹاڑ کے بولدا، اک فقرا

بولن وچ پورا منٹ لیندا۔ اعجاز احمد جہوادل داروگی سی تے بولا وی ہو گیا ہو یا سی۔

ایہناں توں وکھ ہور تھیرے لوکاں داناں لیا جاسکد اے جہناں دے موڈھیاں اُتے
 رکھیاں لا موت نے آن اُتاریا تے اوہناں قبریں جاسکھ داساہ لیا۔
 لوک حالے وی موت نوں بھیزا آ کھدے نیں۔

دجھوں تیکر میری گل اے میرا حال وی اپنے بیلیاں ورگا ای ہوتا سی تے میں دی کے
 دن کدی نہ اُٹھن لئی ڈگناسی پر میرے پتریں میرا ساتھ دتا۔ بیوی پھوں چراں کہتی تے ایویں
 فضول جیاں گلاں کر کے ڈرایا پر میں ٹھان چکیا ساں کہ بہت ہو گیا ہُن ارام کرنا اے۔

تے اِنج کل میں فراغت تے ویلھ دے مزے لُکھد اپیا ساں۔ سیال وچ اپنی نیندر
 سون تے اپنی مرضی نال جاکن دیاں ساریاں حسرتاں پوریاں کر داپیا ساں۔

گھر والیاں وچوں کسے دی جرت نہیں سی کہ اوہ مینوں اواز مارے یاں میرے کمرے
 وچ آن وڑے۔ میرے لئی راوی اِنج کل چین ای چین لکھد اپیا اے۔
 تے میں حالے وی بسترے وچ ای ساں۔

باہر باقی دے جی اُٹھے پھر دے سن اوہناں دے رُٹن پھرن بولن چلن دیاں اوازاں
 آندیاں پھیاں سن۔ بلیاں باللاں دارولاوی سُنیند اپیا اے۔ اوہ اک دُوجے نال لڑدے جھگڑدے
 اک دُوجے نوں مار دے لُکھدے اک دُوجے دیاں شکایتاں کر دے تے جھٹ پچھوں فیرا کو جھے
 ہو جاندے۔

میں بھ سُنند اپیا ساں۔ شس ہوند اپیا ساں۔ تے اللہ دی ذات نے میرے تے میرے
 ٹبر میرے پر وار اُتے جہڑے کرم کہتے نیں اوہناں دا شکر ادا کر داپیا ساں۔
 اکو داری کسے میرے کمرے دے بوہے دا اک طاق اِنج کھولیا کہ کھڑک نہ ہووے۔
 فیر پر دا چک کے کوئی پوئی جیا اندر آ وڑیا۔

میرا مونہ بوہے ول ای سی۔

ادھ پچدے انھیرے وچ میں ویکھیا اوہ کوئی زنانی سی۔

”جاگدے پئے او؟“ پچھیا گیا۔

”جی آ۔ جی آ۔ لگھ آؤ آ جاؤ۔“ میں اُٹھ کے بیٹھ دیاں آ کھیا۔

میں اوہنوں سیہان لیا سی۔ اوہ موج بی بی سی تے لوکی اوہنوں موجاں سد دے سن۔

اوہ اتسی سال توں پئی کھلوتی سی۔

کمرے وچ ہر پاسے کتاباں کھلریاں ہوئیاں سن، میز اُتے، کرسیاں اُتے، منجے اُتے،
آسے پاسے آل دوالے ہر جگہ کتاباں ای کتاباں سن۔ میں اپنا ویلھا ویلا کتاباں پڑھ کے گزاردا
آں۔

تے آکھیا جاندا اے کتاباں توں ودھ چنگا تہا ڈاکوئی ساتھی نہیں۔ جہڑی تھوڑی تھیں
بچی سی او تھے موٹر سائیکل کھلوتی سی۔

پہلوں ایس موٹر سائیکل باہر ویڑھے وچ ای کھلہا ردے ساں۔ فیراک رات
ساڈے گوانڈھیاں دے ویڑھے وچ ڈاکو آوڑے۔

(2)

گوانڈھیاں اوس دن ہلدی تلوائی۔

ہلدی دا بھاء بہت اچا جا رہیا اے۔

جہڑی بھوئیں ہلدی نوں مسدی ہووے اوہدے وچ ہلدی تہجی جاوے تے صرفا نہ کیتا

جاوے۔ ہتھ کھول کے خرچا کیتا جاوے تاں ہلدی دا ہتھیار کلا دوسومن تائیں اپڑ جاندا اے۔

اک پکے وچوں دوسومن توں ودھ ہلدی۔ مونہ نال آکھنا سوکھا اے۔ محمد عالم ساڈا

گوانڈھی نوٹاں دیاں دتھیاں لے کے آیا۔ تے ڈاکوواں نوں نوٹاں دی خشبو آگئی۔

ٹھیک رات دے گیارہاں وچ ڈاکو کنڈھاں ٹپ کے ساڈے گوانڈھی محمد عالم دے

ویڑھے وچ سن۔

اوہناں ویڑھے وچ کھڑکا ڈرکا کرنا شروع کربوتا۔

اوہ دن گئے چدوں چور کوٹھے نوں سنھ لاندے سن یاں فیر چھٹ پازدے سن تے جے

جاگ ہو جانندی سی تاں نہن دی کر دے سن۔ اج کل چور نہیں ڈاکو ہوندے نیں۔ جہڑے ستیاں

نوں خد جگانڈے نیں تے جگا کے مانکاں دگے ہتھوں مال لیندے نیں۔ سیال وچ رات دے

یارھاں وچے اٹکاسم سہاٹ ہو جاندی اے۔ لوک اندراں وچ لیفاں دی گجھ وچ تے اک ڈو جے

نوں جھیاں پا کے نیندر داسوا لیندے پئے ہوندے نیں۔

گتے وی ٹھنڈتے پالے دے مارے کسے نہ کسے گھورے وچ سرخی پنے ہوندے

نیں۔

پر جہناں گھر لکھاں رُپیا ہووے اوہناں نوں نیندر کتھوں؟
 ڈاکوواں نوں ایس گل دا پتاسی، اوہناں بھانڈے وی تاہیوں کھڑکانے شروع کیتے سن
 کہ کوئی جاگدا جی باہر دی خبر لین لئی کنڈی کھولے گاتے بڑی بے فکری نال ویزھے وچ آدے گا۔
 اپنے ویزھے وچ کاہدا ڈر۔ اوس بندے نوں ڈاکوواں تھپ لینا سی تے فیر سارے دروازے
 آپے کھدے جانے سن۔

ڈاکوواں دے ایس حربے دا گھر دے سربراہ محمد عالم نوں پتاسی۔

”میں کہیا باہر پتا نہیں ملی اے کہ کتھا؟“ بیوی نے آکھیا۔

”کتا نہیں گتے نہیں۔“ خاوند گشکشی کیتی۔

”کک..... کون نہیں؟“ اوہ ہولی جہی بولی۔ اُنج اوہنوں شک ہو گیا۔

”ڈاکو نہیں باہر اپنیاں بھیناں دے یار۔“

”ڈڈ..... ڈاکو“ بیوی گھبرا گئی۔ ”ہن کیہ بے گا؟ تینوں آکھیا وی سی ایسے زیادا پیسے گھر

وچ نہ رکھیے۔“

”ہور کتھے رکھدا بینک تاں بند ہو گیا سی۔“

”پنڈ وچ کسے گھر رکھ دیندے۔“

”ڈاکوواں فیروی آجانا سی بھلیئے لوکے۔“ خاوند بیوی نال گل وی کردا پتاسی تے دو

نال بندوق تے کار تو ساں دا تھیلا وی سنبھالدا پتاسی۔

”کیہ کز وایس؟“ بیوی گھبرا کے پکھیا۔

کوئی مکمل نہ مار بہویں۔

توں اکلاتے اوہ پتا نہیں کسے ہون گے۔“

”میں پاگل تھوڑی آں۔ ایہ تاں میں پک کیتا اے۔ توں بس ویکھدی جا۔ پریشان

ہویاں یاں گھبرا یاں ایہناں کوئی نہیں جانا۔“

خاوند موبائل وچوں اک نمبر بھالدا بولیا۔

”فیر؟“ بیوی دی پریشانی اوتھے دی اوتھے سی۔

”میں کامی نوں فون پیا کرتاں۔“

”تھیتی کر“۔ بیوی نوں ایویں ای ہتھڑے پنے ہوئے سن۔

باہر کھڑکا ڈرکا ودھ گیا۔

کامی پنڈا اک اٹھدا ہو یا جراتا اے۔

اوہ لمبردار دا پوتر اسی۔

پچھلے دینیں اوہ اک چنگے بھلے وڈے بدمعاش دی سبھ توں مکی تے تیجی بیوی کڈھ کے

لے گیا سی۔ تے جو یں کہ ایہو جے کماں وچ ہوندا اے۔ زنانی اوہناں توں پچائی نہ گئی۔

اوہناں نوں باہواں واپس موڑنیاں پیاں سن۔ وچ بندے ای ڈاڈھے پے گئے سن۔

زنانی وی واپس ہٹانی پئی نالے دشمنی وی پے گئی۔

اوس بدمعاش دیاں بڑیاں دھماں سن۔ بڑیاں دساں سن اوہدیاں۔ لوکی آکھدے سن

اوہنے کامی نوں کوئی نہیں چھڈتا۔ کامی شیردی مجھ نوں ہتھ لایا اے تے ہاتھی دے موٹھ وچوں گنا

کھوہون دا چارا کیتا اے۔ من ایہدی خیر نہیں اے۔ بدمعاش کامی داملو ٹھپے ای ٹھپے۔ گل وی

ٹھیک سی جس زنانی دا اوہ کسے نوں نوں پٹ کے دینا تاں کیہ نوں دکھانا وی نہیں چاہندا سی۔ کامی

اڈھ شہوتی تے سالم ساری دی ساری زنانی ای بھجا کے لے گیا۔

من ایہدی سزا دینا بدمعاش اُتے واجب ہو گیا سی۔ نہیں تاں اوہدی بدمعاشی نوں

داغ لگ جانا لوکاں اوہدے توں ڈرنا چھڈ دینا سی۔ سُنیا گیا سی کہ اوہ بدمعاش جوڑ میلا کر دا پھر دا

اے۔

کامی اپنے چُبارے اُتے سوندا سی تے پورا پک کر کے سوندا سی۔ اوہدے نال کم سو کم دو

بندے ضرور ہوندے سن تے اسلحاوی ون سواتے وادھو ہوندا۔

کامی نوں جدوں فون آیا کہ عالم دے ویرھے ڈاکو آن وڑے نیں تے عالم ہوری

اندروں گنڈے مار کے تڑے ہوئے نیں تاں اوہنے چُبارے اُتے کھلوتے نے دڑل دڑل فایر

کڈھے شروع کر دتے۔

ہولی ہولی پنڈ جاگن لگ پیا۔

ڈاکو سمجھ گئے کہ اتھے دال نہیں گلنی، پورے پنڈتوں اوہ واہو نہیں ہوسکدے سن۔ اوہ
اوتھوں پترے واہ گئے۔

اوس دن دے ڈرے اسیں اپنی موٹر سائیکل بجائے ویڑھے وچ کھلہارن دے
کمرے اندر ٹھلھن لگ پئے۔

ڈاکوواں دا کہڑا ماں پیو ہوندا اے۔

ایہ بڑی کٹی ڈھانی ہوندی اے۔

صدیق پورے ڈاکوواں جدو یکھیا کہ گھر والے بُو ہے نہیں کھولدے پئے تاں اوہناں
گیراج دے وڈے سارے لکڑدے بُو ہے ئوں پٹرول چھڑک کے اگ لادتی۔
تے مالکاں دی نوں کارسٹر کے کوئلا ہوگئی۔

اوتھے تاں ہوسکد اے اوہ پٹرول نال لے کے گئے ہوون۔ تے موٹر سائیکل دے
تاں وچ ای پٹرول ہوندا اے۔

ڈاکوواں نوں کدھروں پٹرول لیا ون دی لوڑ ای نہیں پینی سی۔

تے ہُن میرے کمرے وچ ہر تھاں کتاباں کھلریاں ہوئیاں سن۔ جہڑی تھاں بچی سی
اوتھے موٹر سائیکل کھلوتی سی۔

موجاں ایدھر اودھر نظر ماری تے جدوں پیٹھن لئی کوئی تھاں نظر نہ آئی تاں آکھن
لگی۔

”میں فیر بسترے وچ ای وڑ جانی آں۔ پالا ونی اے۔“

”ہاں ہاں آ جاؤ۔ اپنے اُتے ہُن کہہ ا کے شک کرنا اے“ میں ہس کے آکھیاتے

تھوڑا جھیا اُتائے ہو کے منجی دی پواندیاں اوہدے واسطے جگھا جانی۔

(3)

موج بی بی یاں فیر موجاں نال میرا واہ او دوں پیا جدوں میں دساں یا رھاں سالاں دا
بال ساں۔

موجاں او دوں کم سو کم چالھی سال دی پکروٹ زنائی سی۔ میرے نالوں گھٹ توں
گھٹ تیر سال وڈی۔ اوس ویلے اوہدی اک جوان ویاہی و رہی دھی سی۔ جہڑی خُدی اک گُدی دی
ماں سی۔

مطلب موجاں اوس ویلے نانی بن چکی سی۔

موجاں نوں میری لوڑ پئی اوہنے تعلق دا ہتھ خُدی ددھایا۔ نہیں تاں میں کوئی ایڈی اہم
ہستی نہیں ساں کہ موجاں ورگی موئذ زور زنائی مینوں گھاہ پاندی۔ اوہ کیہ آکھدے نیں لوڑ ویلے
لوکی کھوتے نوں پیو پٹا لیندے نیں۔ موجاں نوں وی میری لوڑ پئی اوہنے میرے ورگے نمانے
نوں تلیاں اُتے چک لیا۔

اوہناں دناں وچ گوانڈھی مُلک نال جنگ چھڑی ہوئی سی۔ جتھے اسیں رہندے ساں
بارڈراوتھوں نوں دس میل دُراڈا۔ ساڈے پنڈ کولوں اک نہر لنگھدی اوس نہر دے اُرلے پاسے
فوجیاں آن تنبولائے۔

جنگ دوجیاں محازاں اُتے ہوندى پئی سی۔ ساڈے والے محازاں اُتے وی ماڑی موٹی
گولا باری ہوندى رہندی۔ جہدا باڈر اُتے بیٹھے ساڈے فوجی جوان جواب دیندے سن۔
ساڈے پنڈ کول بیٹھے فوجی دوجیاں فیر تہجی دفاعی لاین والے امدادی فوجی سن۔ جہڑے اشد لوڑ
ویلے باڈر تے گھلے جاندے سن۔

ایہ فوجی گھٹو گھٹ اک ورھے توں سو دھ اہتھے بیٹھے رہے، اسیں اوہناں فوجیاں نال بڑا
پیار کر دے ساں۔ وچارے اپنا گھر بار چھڈ کے بیوی بچیاں بھیناں بھراواں تے ماں پیوتوں دُور
جدا ئیاں سہندے بکھر دے سن۔ آسے باسے دے پنڈاں دے وسنیکاں نال اوہناں داواہ پیندا
رہندا سی۔ سانوں اوہناں اُتے مان سی نخرسی اوہ شیراں وانگ دلیری نال جُرت نال ساڈی
حفاظت پے کر دے سن۔ ساڈے لئی اپنیاں جاناں قربان پے کر دے سن۔

اوہناں نوں راشن گورنمنٹ سپلائی کردی۔ سکا دُدھ وی شاید آندا ہووے پر جدوں
تازا دُدھ لبھدا ہووے فیر سکے دُدھ دی ویلیو گھٹ جاندی اے۔ اوہ پنڈ والیاں کولوں تازا دُدھ مل
لے لیندے۔

میں خُد سویرے سویرے موٹہ انھیرے اوہناں نوں دُدھ دیون جاندنا ہوندا ساں۔
جہدے وچ کدی کدار پانی وی پالیا جانداسی۔

عام طور تے دُدھ وچ پانی اسیں اودوں ملاندے ساں جدوں کسے وچھا پاروں مجھ دُدھ
گھٹ دیندی سی یاں فیر سانوں کسے لوڑ پاروں پاء ڈیڈھ پاء دُدھ اپنے لئی ورتنا پے جاندنا۔
کہندے نیں جنگ سبھ توں پہلاں لوکاں دے اخلاق اُتے وار کردی اے۔
چنگیاں قدراں تباہ ہو جاندیاں نیں۔ مرٹک جاندیاں نیں۔ ہر کسے نوں آپو اپنی پے جاندی
اے۔

بہر حال دُدھ وچ پانی ملا کے وچکن والی کہانی اک وکھری کہانی اے۔ اصل گل
موجاں دی ہوندى پئی سی۔ موجاں دا اوہناں فوجیاں وچوں کسے نال گنڈھ ٹرپ ہو گیا۔
اوہ میرے کولوں اوس فوجی نوں تے بعد وچ پتا نہیں کینیاں ای فوجیاں نوں خط
لکھواندی ہوندى سی۔

پر نہیں میرے توں پہلاں اوہ حنیقاں بی بی کولوں خط لکھواندی سی۔

(4)

حنیفاں بی بی، غلام محمد دی دھی سی۔

غلام محمد بھلے ویلے دیاں پنجیاں شاید چار جماعتاں پڑھیا ہو یا سی۔ اوہ نہری محکمے وچ نوکری کردا ساڈے پنڈ لاگیوں جہڑی وڈی نہر گزردی، اوس نہر اُتے ساڈے پنڈوں اٹھ گومیل دی دُوری تے اک ہیڈ بنیا ہو یا سی، دجھوں وڈی نہر وچوں دو نکلیاں نکلیاں نہراں نکلدیاں سن۔ غلام محمد اوس ہیڈ اُتے نوکری کردا۔

اوہنوں غلام محمد پنسال نوہیں آکھدے سن۔

اوہ پانی دی پیالیش تے رفتار وغیرا لکھ کے تار باؤنوں گھلدا۔ ایہدے نال نال اوہدا کم ہیڈتوں نکلدیاں نکلیاں نہراں وچ پانی چھڈنا یاں بند کرنا ہوندا۔

کسان تے زمیندار اوہدا بڑا آدر تے احترام کردے سن کیوں جے اوہدے محتاج ہوندے سن۔ کساناں نوں غلام محمد گوجرا کم پیندار ہندا سی۔

جہڑے واہی وان دی پانی دی واری ہوندی، نہر کسے وجھا توں سک جاندی، اوہ واہی وان جا غلام محمد دی منت کردا۔

غلام محمد وڈی نہر دے در تھلے سٹ کے نکلی نہر دے در اتانہ چُک دیندا، نہر وچ پانی

جھڈ دیندا سی۔ جواب وچ زمیندار موقعیا اُتے وی خدمت کردے سن تے ہاڑی ساؤنی وی غلام
محمد نوں سنبھالدے سن۔

اوبدا بڑا ٹوہری تے واہوا شحال سی۔

حنیفاں بی بی او سے غلام محمد پنسال نو لیس دی اکو اک دھی سی۔

غلام محمد ملوانیاں دا گوانڈھی سی۔ اوہنوں اچھی دھی نوں پڑھا ون لکھا ون دا شوق پر
نیزے تیزے گڑیاں دا کیہ منڈیاں دا وی کوئی سکول نہیں سی۔ کوئی سکول ہوندا وی تاں اوہ اچھی
دھی نوں اکلایاں سکولے نہیں گھل سکدا سی۔

رب سبھی ملوانیاں دا گھر اوہناں دے گوانڈھ وچ سی۔ حنیفاں نکیوں لا اوہناں گھر
قاعدہ "یسرنا القرآن" پڑھن جانا شروع کر دتا۔ قرآن پاک دی پڑھائی مکمل کر کے اوہنے "پکی
روٹی" احوال آخرت، قبردا بیان، گلشن رنگیلا تے مدینے دے موتی ورگیاں مذہبی کتاباں وی پڑھ
لایاں۔

فیر اپنے شوق نال اوہنے لکھنا وی چھوہ لیا تے پہلے ماڑا موٹا تے فیر چنگا بھلا لکھن لگ
پئی۔

پورے پنڈ وچ اوہ واحد گروی سی جہڑی لکھنا پڑھنا چاندی اے۔

اوہ ماپیاں دی اکو اک دھی سی تے بڑی لاڈلی۔ اوہدے پیو غلام محمد پنسال نو لیس نے
ایس شرط اُتے اپنے سگے بھانجے نوں حنیفاں دارشتادینا منظور کیتا کہ اوہ گھر جوئی بہوے گا۔
خلیل جہڑا حنیفاں دا خاوند سی اوہ پی ٹی ماسٹر لگا ہویا سی۔ اوہنے گھر جوئی بننا منظور کر
لیا تے ماسٹری کرن دے نال نال اوہنے سوہرے پنڈ اک ہٹی وی پالٹی۔ سکولوں آکے اوہ ہٹی تے
بہندا۔ ویلھے ویلے اوہنے اچھی بیوی نوں لکھنا سکھاؤنا شروع کر دتا انج جہڑی گھاٹ رہ گئی اوہ وی
پوری ہو گئی تے حنیفاں ٹھیک ٹھاک لکھن پڑھن لگ پئی۔

ماسٹر خلیل سکولے چلا جاندا سی۔ غلام محمد نہر دے ہیڈ اُتے نوکری کردا۔ ماں دادم نہ
ہویاں ورگا۔ اوہ بندھی ٹھیری کنوں بولی۔ انج حنیفاں اکلے ای رہندی۔

موجاں نے حنیفاں نوں چکنیاں چو پڑیاں گلاں کر کے شہا لیا تے اوہدے کولوں خط
لکھوا ون لگ پئی۔

حنیفاں واسطے انج دے خط لکھنا اک دلچسپ کھیڈ بن گئی۔ ویلا لنگھا ون لئی اک چنگا
خُغل وی۔ ایہ اک سوادى معاملے لگے جہدے وچ اوہنوں محسوس ہوندا کہ اوہدا کوئی نقصان نہیں
اے۔

کجی رجھدی رہندی تاں ستے ای خیراں سن پر موجاں دے ججاں اک دن اوہدے
کولوں کچھ لیا کہ ایہ خط کون لکھدا اے؟
موجاں پناں سوچے سمجھے رواروی وچ حنیفاں داناں لے دتا۔ بعد وچ اوہ پچھتائی پر
تیرکمان وچوں نکل چکیا سی۔

موجاں دیاں ججاں موجاں اگے حنیفاں دامطالبارکھ دتا۔
”جہڑی خط لکھ سکدی اے اوہ پھس وی سکدی اے“ ایہ فوجیاں دا خیال سی۔
ہن موجاں دُبدھا وچ پے گئی۔ کرے تاں کیہ کرے؟
اوہنوں پتا سی حنیفاں انج دی نہیں اے۔
اوہنے نالا کرن دی کوشش کیتی۔

اگوں عاشق بھوترے ہوئے سن تے اوہ ڈاڈھے کالھے سن۔ اوہناں نوں پتا سی
موجاں نہ پڑھ سکدی اے نہ لکھ سکدی اے۔ اوہناں سدھا سا ہواں حنیفاں نوں خط لکھ دتاتے
اوس خط وچ اپنیاں بے قراریاں بے تابیاں تے چاہتاں دا کھلھ کھلھاکے اظہار کیتا۔ حنیفاں خط
پڑھ کے گم سم ہو گئی۔

اوہدے اندراک جنگ جھڑ پئی۔
اوہ چنگا خون سی اوہدی تربیت وی چنگی ہوئی پر چنگے خون نوں گندا ہون لکیاں کرنا کو
چرگدا اے؟

آخر حنیفاں تے چنگا اثر ای غالب آیا تے اوہ راہوں گرا ہے نہ پئی۔ اوس توں بعد
حنیفاں نے موجاں نوں تاں کوئی گل نہ دی انج خط لکھن توں انکار کر دتا۔
موجاں ڈاڈھی پریشان ہوئی۔ اوہنے حنیفاں نوں دُبارا اپنے ڈھب اتے لیا ون دی
جھیرى کوشش کیتی پر گل نہ جی۔ حنیفاں لت ای نہیں لاندی سی۔

حنیفاں ول موجاں دے پھیرے ودھ گئے۔ غرض دی ماری موجاں نوں ویلے کویلے

داوی خیال نہ رہیا۔ ماسٹر خلیل نون شک پے گیا۔ اُنج وی موجاں دی کوئی چنگلی مشہوری نہیں سی۔
بھلامانس لوک اوہد اپنے گھراں وچ آونا جانا پسند نہیں کردے سن۔

ماسٹر خلیل مونہ چڑھ کے موجاں نون گجھ نہیں آکھ سکد اسی۔ اوہد ازور اچھی بیوی اُتے
ای چل سکد اسی۔ اوہنے نکا کے حنیفاں دی بے عزتی کیتی۔

”جے توں موجاں نال اٹھن پیٹھن بند نہ کیتا تے اوہ کسے نال تیری یاری لوادیوے
گی۔ فیر میتھوں ویلھی ایں توں۔ فیر ساری عمر یاریاں ای لاندی پھریں گی۔“

حنیفاں اپنے خاوند دی دانش مندی تے بھلک وچ جھانکن والی اکھ دی طاقت تے
حیران رہ گئی۔

حنیفاں نے موجاں اگے ہتھ بندھ دتے۔

”ماسی میں چتا چرتیرے کم آسکدی ساں، آئی، ہُن مینوں معاف کر۔ میرا گھرا جڑوا
اے۔“

اوس توں بعد ای موجاں میرے کولوں خط لکھوانے شروع کیتے۔

(5)

جیدوں میں رنگا ہوتا سماں میرا پیو مینوں سپاہی آکھدا سی۔ اہے دے مینوں سپاہی کہن
دی مینوں راج تائیں سمجھ تہیں آئی۔ لہجوں پیو والا ڈای آکھیا جاسکدا اے۔ میرے سائیں لوک
پیو والا ڈوی سستا ای سی۔ ذرا لوگ تاں اپنے پُترنوں تھانے دار راجا جاتے پتا نہیں کیہ گجھ آکھدے
تیں۔

میں چوتھی جماعت ورج پڑھدا سماں۔ سکو لے پڑھنا اوس زمانے ورج اک وڈی عیاشی
کی مینوں یاد اے پورے پینڈ وچوں صرف پنج بال ای سکو لے جاندے سن۔
سعید، مقصود، سلیم شوکت تے میں۔

اچھی براہی وچوں میں پیلا منڈا سماں جہا سکو لے پڑھے پیا سماں۔ ایہدی اک
وچھا تان میرا لایاں دا انکا انکا پتر ہوتا سی۔ جے اسیں جھے ست بھین بھرا ہوندے تاں کے دے
گل جھنگا ہوتا سی تے تیر سوگی تہیں ہوتی سی تے جے تیر کوئی لیرا ہووے آتاں گلوں رنگا ہونا سی۔
پھر ریا گئی دی نیکے یلاں توں راج ای لوڈ کوئی نہیں ہوندی۔ تے جھے راج روٹی نہ لہے اوتھے پلوں
خرچا کر کے سکو لے پڑھن جیادے دی بے وقوفی کون کردا؟

لوگی اپنے یلاں توں سکو لے گھلن دی بجائے اوہناں کولوں گھر دے کم کروانا زیادا

لا بھوند کجھدے سن۔

تے میں دسدا پیا ساں کہ میرے سکو لے پڑھن دی اک وجھاتاں میرا اکلوتا ہوناسی۔
دوجی وجھائٹھانوں تھوڑا اگے جا کے معلوم ہووے گی۔

جویں کہ میں چکھے دس آیاں لوکی اپنے بالاں نوں سکو لے گھلن دی بجائے گھر دے کم
کاج کروانا زیادا فایدا مند کجھدے سن۔ میں وی ڈنگر چراون لے جاندا ساں۔

میں نکا ساں تے پنڈ دے وڈے چھیڑو میرے کولوں موڑے کڈھواندے سن۔
موڑے کڈھوان دا مطلب ایہ اے کہ جدوں کسے دا کوئی ڈنگر کسے فصل نوں پیندا سی تاں مینوں اوں
ڈنگر نوں موڑن لئی بھجایا جاندا۔

پنڈ دے ماڑے چھیڑو واں نال نگڑے چھیڑو ہمیشا ای انج دادھرو کردے سن۔

سارا دن بھج بھج کے میریاں لتاں رہ جاندیاں سن۔

ڈنگر چراندیاں ہویاں مینوں اک فایدا ضرور ہو یا تے اوہ ایہ کہ مینوں نہروچ ترن دا
ول آ گیا۔ ایہ ول مینوں چاچے پھیکے سکھایا سی۔

پیشی تے ڈیگر دے وچکار جدوں جھماں نہروچ نہاوت تے آرام کرتا اسوں وی نہاوت
تے شرط لا کے نہر دے اک کنڈھے توں ٹہی مار کے دو بے کنڈھے جا سری کڈھنی یاں فیر تر دیاں
ہو یاں اک کنڈھے توں دو بے کنڈھے نوں ہتھ لا کے پناڑ کے اکوسا ہے واپس پہلے والے
کنڈھے ول آتا۔

یاں فیر اک دو بے نوں پھرن پھرن کھیڈتا۔

اک دن دی گل اے میں دو بے چھیڑو واں نال رل کے مال چراندا پیا ساں۔ دوپہر
دانا میسی۔ اسیں آپو وچ کھڈی کھڈا کھیڈن لگ پئے تے میری مجھ کسے دی فصل وچ وڑ گئی۔

مینوں دھیان ای نہ رہیا۔ قسمت بھیرئی، فصل دے مالک دی نظر پے گئی۔ اوہ بھجا بھجا
آیا۔ اوہنے مینوں گندیاں گالھاں کڈھیاں۔ پتا نہیں اوہدی کیہ سوچ سی کہ اوہنے مینوں ماریا کٹیا
نہ۔ نہیں تے ایہو جے موقعیاں تے چھیڑو ضرور کئیندے نیں۔ شاید میری تھوڑی عمر تے نیکے قد
تے اوہنوں رحم آ گیا سی۔ یاں فیر اوہ ڈر گیا ہووے گا کہ ایہ بچو نگڑا چیرد سہن جوگا نہیں تے بے
لہنوں تھپڑ ماریا تاں کدھرے پیٹے ای نہ لگ جاوے۔

گالھان کڈھن نال جدوں اوہدے دل دی بھڑاس نکل گئی تاں اوہنے میرے پونوں
جا اُلاہا دتا۔

ایہ اوہنے روند ماریا سی۔ جے اوہنے ساڈے گھرا لہا وی دینا سی تے فیر اوہنوں
گالھان نہیں کڈھنیاں چاہیدیاں سن۔

”میری فصل پلے ککھ نہیں چھڈیا تہاڈی مجھ نے۔ گدا اے تسیں ہن لوکاں دیاں
پکیاں فصلاں کھوا کے ای اپنے ڈنگر جایا کرنے نیں۔“
اوہنے پتا نہیں کیہ کجھ آکھیا۔

تے فیر میرا پوچھنے کدے مینوں پھل دی چھڑی نہیں ماری سی۔ غصے وچ آ گیا۔
غصے وچ وی اوہنوں میری نیکی عمر تے ماڑی جان دا خیال رہیا۔ اوہنے اک دی پولی
جہی اک نگی سوٹی لئی تے میری کنڈ وچ دو تن سوٹیاں درہا دتیاں۔ سوٹی اپنی پولی سی کہ اوہنے ویلے
ٹٹ گئی۔

پر جو یں کہ آکھدے نیں کیڑی ٹوں تاں ٹھوٹھا وی دریا ہوندا اے تے لگڑی نوں نکلے
دادا غ ای وادھو ہوندا اے اوہنوں پھالے تاء تاء کے نہیں لائی دے۔
میرے لئی اک دی سوٹی دے دو تن وارا ای وادھو سن۔
میں باگھا نڈ لیا۔
تے گھر تک روند آ یا۔

گھر میرے چاچے جد مینوں روندیاں ویکھیا تاں سارا حال معلوم کیتا۔
دو جے دن اوہنے مینوں انگل نال لایا تے سکو لے چھڈ آ یا۔
عمر بھو ایں میری زیادا سی۔ انڈ ماسٹر شفیع صاحب دا بھلا کرے اوہناں میری عمر پنج
سال ای لکھی۔

سارا منکھ جاندا سی کہ پڑھن دے بہت فایدے نیں۔ پڑھ لکھ کے بند اوڈا آدمی بن
جاندا اے۔ نوکری لگ جاندا اے تے ڈھیر سارے پیسے کماندا اے۔
ایہ گل کتنی گونج سی ایہد اپوری طرحاں پتا تاں مینوں ڈھیر سارا پڑھ کے ای لکھتا سی۔
تے اوس ویلے بہت سارے پڑھیار ماسٹراں دی مارتوں چالو ہو کے گھر دی غریبی توں تے

خرچے توں تنگ آئے یاں فیرا ہی نالایتی پاروں فیل ہو کے شرہ و بیچ اکی سنگھال بچھڑ جاتدے
سن۔

کوئی ویرلا وانجھا ای توڑ چڑھد اسی تے جہڑا توڑ چڑھد اسی اوہی دے فقیر لویلا ال سن۔
میں تاں حالے چار جماعتاں وی پوریاں نہیں پڑھیاں سن کہ میںوں پڑھن لکھن دا فقیرا اہمیت لگ
پیا۔ اوہ انج کہ موجاں میرے کولوں خط لکھوان لگ پئی اوہ ایہ خط اعتت تہیں لکھیا تریں۔
میںوں خرچن لئی پیسے تے کھان نوں ڈھیر ساریاں اشیائاں لکھیاں تریں۔ میری اتناں
سجھونو کری لگ گئی۔

(6)

کہیا جاندا اے کہ پیسے توں وڈا جادو کوئی نہیں تے جہدے کول پیسے ہون اوہ کدے
وی اکلا نہیں ہوندا۔

موجاں دے بچناں کول پیسا ہے سی۔ فیر اوہ اکلے کسراں ہو سکدے سن۔ اوہناں
کول موجاں ہے سی تے اوہناں دیاں موجاں لکھیاں ہوئیاں سن۔ موجاں اوہناں لئی اپنے ورگیاں
ہورز نانیاں دا بند و بست وی کر سکدی سی۔

آ کھدے نیس ایس دُنیا وچ سبھ وکدے نیس ہاں مل وکھرا کھرا ہو سکدا اے۔
موجاں نال جدوں فوجیاں دا داہوا گورھا پچا پچا پے گیا تاں اوہناں پنڈ ریاں ہورناں
گڑیاں دی وی فرمائش کیتی۔ موجاں اوہناں فرضی گڑیاں ولوں میرے کولوں خط لکھواندی۔
اوہناں خطاں وچ لارے لپے لائے جاندے تے جھوٹے وعدے کیتے جاندے۔

خطاں وچ ای موجاں اپنے ملن ملان دادن دار وقت تے تھاں ٹھکانا وی دسدی۔ کجھ
تقاضے تے گلے شکوے وی ہوندے۔ ایہ خط بڑی وڈی دستاویز ہوندے سن۔

اج سوچنا جیکر میں پھڑیا جاندا تاں بڑی بھیڑی ہونی سی۔
گڑیاں ولوں لکھیا جاندا سی کہ اسیں بہت مجبور آں۔ ملنا چاہندا پاں آں پر ساڈے

اُتے بہت پابندی اے۔ بڑیاں سختیاں نیں۔ ماسی موجاں کوشش کردی پئی اے جدوں وی داء لگا
اسیں ضرور ملاں گھیاں۔ ٹسیں ماسی موجاں نال رابطہ رکھو۔ کوئی نہ کوئی ضرور راہ نکلے گی۔

موجاں اوہناں دناں وچ چوٹ مٹھی لڑائی لڑدی پئی سی۔

میرا خیال اے زیادہ عاشقاں نوں موجاں خنداں بھگتایا۔ شاید کوئی اک ادھی گڑی وی
اوہدے اڑیکے چڑھ گئی ہووے جہنوں اوہ لے کے گئی ہووے۔ ورنہ پنڈ آ لے اوہدیاں کرتوتاں
دے چنگی بھلے جانوسن تے کوئی بھیرے توں بھیرا، غریب توں غریب تے ماڑے توں ماڑا گھر
وی اوہدے نال کے کم مطلب پاڑوں اپنی گڑی ٹورن تے راضی نہیں سی۔ بے کے اپنی زنانی
یاں گڑی گھلنی سی تاں سبھ کجھ جاندیاں ہویاں ای اکھ چبھا کرنا سی۔

آکھیا اے ناں جنگ سبھ توں پہلاں انساناں توں اخلاقی لحاظ نال دیوالیا کردی

اے۔

دجھوں تیکر گڑیاں دی اپنی من مرضی دا تعلق اے اوس ویلے پنڈ دیاں گڑیاں اینیاں
آپ بدریاں نہیں ہوئیاں سن تے نہ ای اینیاں ازاد سن کہ اوہ وچ گج کے پنڈوں باہر آون جاوون
تے یاریاں لاوون۔

اپنے پنڈ وچ اپنے ہاں نال ہسن کھیڈن وکھری گل اے۔ تے ہسن ہسان توں
اگے کوئی گھٹ ای ودھدا سی۔ ایہدے وچ اپنی تے اپنے ماپیاں دی عزت توں علاوہ اپنی بھراواں
تے یاں فیر خاوند کولوں وڈنجن دا ڈروی ہوندا سی۔

موجاں ایہ سارے ڈرلا ہے ہوئے سن۔

پیو اوہدا مریا ہو یا سی۔ اکو اک بھرا سی تے اوہ دُوری۔

نیڑے تے دُور ہوون نال وی بڑا فرق پے جاندا اے۔

موجاں دے بھرا دی اپنی زنانی ڈاڈھی کہتی سی۔ اوہ اوہنوں ای سنبھال لیندا اتاں
بڑی گل سی۔ فیر اوہناں موجاں نوں ویاہ کے اپنی ذماواری پوری کر دتی سی۔

ہنن موجاں اپنے خاوند دی ذماواری سی۔

تے خاوند موجاں دے تھلے لکھیا ہو یا سی۔

(7)

موجاں داسائیں فرمائیں علی وانس وانگنوں لتاتے وانس وانگنوں ای لسیاں تے پتلیاں
لتاں والا جناسی۔ اوہ انج سی جویں اکھڑیا گھڑونج ہوندا اے۔ اوہ اصلوں مجھوسی۔ یاں فیر مجھو
بیا ہویا۔ اوہنے کدی وی موجاں اُتے ہٹک یاں روک نہیں لائی۔ موجاں اپنی مرضی کرن والی
موتہ زور زانی سی۔

فرمائیں علی اک ڈریا ہویا بند اسی۔ تے اوہنوں ڈر موجاں دے کھس جاون داسی۔
اوہنوں ڈری کوئی ہو رہی مینوں کوئی لہھے کہ شاید نہ لہھے۔

ایہو جیہا ڈر ہووے تاں سمجھوتے تاں فیر کرنے ای پیندے نیں۔

ایہو جیہے خاوند ہزارھاں سال پہلوں وی سن۔ ہن وی ہے نیں تے جد تیکر ایہ دُنیا
قائم اے لہھدے رہن گے۔

اوہ جو کہندے نیں گُر باگشتن روزء اول، اوہیو حکایت، جہدے وچ اک بددماغ تے
اکھڑ خاوند نے سہاگ رات تُوں تنگ کرن پاروں تلوار مار کے بلی دی دھون وڈھ دتی سی۔ تے
انج اوہدا اپنی نویں نو بلی ووہٹی اُتے اچھیا رعب پیا کہ اوہ ساری عمر نہ لکسی۔ موجاں واری ایہ گل
الٹ ہو گئی، خاوند فرمائیں علی دی بجائے موجاں نے پہلی رات اپنے سائیں اُتے چڑھائی کر کے

اوہنوں تھلے لالیا، اوہنوں گھوڑا سگوں کھوتا بنا لیا ہو یاسی تے اوہدا جدوں دل کرداسی پلا کی مار کے اوہدے اُتے بہ جانندی۔

وج گج کے اوہدے موند وج جھبُو پا کے اوہنوں جدھر چاہندی بھجائی بھردی۔
سید بادشاہ نے موجاں ورگیاں زانیاں متعلق ای لکھیا سی۔

تساں چھترے مرد بنا دتے سپ رسیاں دے کرو ڈاریونی
راجے بھوج دے مکھ لگام دے کے چڑھ دوڑیوٹو نے ہاریونی

فرمایش علی نون اول تاں کوئی دسد ای نہیں سی۔ جے کوئی زیادا شوخا بندہ اسی تے اشارے کنائے وج کوئی رمز کوئی گوئی ماردا سی تاں اوہ اوہدی گل دا اعتبار تاں کیہ کردا اُلنا اوہدے نال جھگڑ پیندا۔

”توں میری بیوی اُتے تہمت پیا لانا ایس۔ لوکی اپنی منجی تھلیوں ڈنگوری نہیں پھیر دے۔ لوکاں نون بگائیاں اکھاں وج کتر نظر آجاندا اے اپنی اکھ دا چھتر نظر نہیں آندا۔“
ایہ گل دعوے نال آکھی جاسکدی اے کہ اوہنوں سبھ پتا سی۔ پر اوہدا فایدا مچلا بن کے رہن وج ای سی۔ اوہ اکھاں دے ہوندیاں وی اٹھاتے کناں دے ہوندیاں بولا سی۔
ہر چیز دا جانو ہو کے وی انجانو۔

ایہو جے بندے نال کیہ اپنے کیہ بگانے سبھ نفرت کردے نیس۔ کند پچھے اوہنوں کنجڑ بھڑواتے دلا آکھ دے نی۔ لڑائی جھگڑا ہو جاوے تاں موند اُتے ای مہنے مار دیندے نیس۔
ایہو جہیا بندہ دو پاناں وج پھسیا ہوندا اے۔ اوہدے اندر باہر ہمیشا اک جنگ لگی رہندی اے۔ اوہدے اندر بیٹھا کوئی اوہنوں اندروں چوہے ماردا اے تے باہروں لوک بولیاں دے تیر مار دے نیس۔ اوہدی حالت قابلِ رحم ہوندی اے۔ کوئی اوہدی مجبوری بے وی تے لاچارگی نہیں ویکھدا۔ جے کوئی محسوسدا وی اے تاں گولدا نہیں۔ سارے اوہنوں ای بھینڑا آکھ دے نیس۔

جہو جے عذاب وچوں اوہ گزر رہیا ہوندا اے اوہدے واسطے بڑا جگرا چاہیدا اے۔
بڑی موٹی کھل چاہیدی اے ڈھیٹ پٹے دی انتہاء چاہیدی اے۔

موجاں داسا کیں روز چیندا تے روز مردا سی۔ اپنی اگ وج روز سڑدا سی تے

ساریاں کنناں منڈھی مار کے وقت ٹوں دھکا دیتی پھر داسی۔

ورنا موجاں نوں وڈھ دینا کہہ اوکھا سی۔

اصل کہانی تاں وڈھن توں بعد شروع ہوئی سی۔

اوہ جاہد اسی قتل دی سزا پھانسی جیکر نہ وی ہوئی تاں عمر قید تاں وٹتے اے۔

”جیل وچ زلن نالوں از اور ہنا زیادا ٹھیک اے“۔ اوہدا خیال سی۔

اوہ موجاں نوں چھڈ وی سکد اسی تے لوک ایہو جے مفت مشورے کنڈوں اولھے

دیندے رہندے سن پرلا ہو رداراہ تاں ہر کوئی دکھاند اے کرایا کوئی نہیں دیندا۔

زنائیاں کوئی آکاں نال نہیں لگیاں ہوئیاں جاؤتے جا کے توڑ لیاؤ۔ فیر موجاں ورگی

زنانی جہڑی چالھی بتالی سال دی عمر وچ وی جوان گویاں دے سرو وچ ماردی سی اوہنوں کتھوں لکھنی سی۔

اوہ ”دھن وے گزاریا“ گزارے مینوں تاریا“ اکھان تے عمل کردا پیا سی۔ ایہ اک

لوک کہانی اے جہدے چ اک موٹہ زور زنائی بارے دسیا گیا اے۔

ساڈے سماج وچ بے جوڑ شادیاں ہمیشا ہوندیاں رہیاں نیں اکھے جوڑیاں جگ تے

تھوڑیاں تے نرڑ تھیرے۔

اک زنائی جہداناں اسیں اچی سوکھیاں لئی راجن فرض کر لینے آں دی کہانی ساڈی

لوک دانش وچ بیان کیتی جاندی اے۔ موٹی موٹی کہانی کجھ انج اے کہ راجن رنج سوہنی سی۔

خاوند اوہدے جوڑ دا نہیں سی۔ بندھڑ جہیا سی۔ اوہدی اکھ نہیں سی پوردا۔ اوہدے نال ٹریا جاندا اُکا

نہیں پھدا اوہدا نو کر لگدا۔ سوہنی زنائی دی تعریف کرن والے مرد تے زنائیاں اوہنوں آسمان

تے چڑھا دیندے نیں۔ زیادا اُچیاں توں ڈگن نال لت بانہ ضرور بھجدی اے۔ کدی کدی منکا

وی ٹٹ جاندا اے۔

ہو سکد اے راجن دا پچھے ماپیاں پنڈ کسے نال یارانا وی ہووے۔ اک دن راجن

تے اوہدا خاوند کدھرے جاندے پے سن۔ راہ وچ راجن نے اپنے سائیں نوں اک ڈونگھے تے

سکے کٹھوہ وچ دھکا دے دتا۔ اوہدا خیال سی کہ ٹوں پتا نہیں لگتا تے اوہ او تھے ای مرکھپ جاوے

اودوں مجرم عورتاں دی اینی گواہی عقل ہوندی ہووے گی۔

دھکا دے کے راجن واپس گھرنوں پرت آئی۔

خاوند پہلوں تاں بیوی دی حرکت تے حیران رہ گیا۔ اوہنوں اپنی بیوی دے بھٹڑے
آہرتاں واہو ادناں دے نظر آندے پنے سن پر اوہ اوہنوں کھوہ وچ دھکا دے دیوے گی ایہ تاں
اوپنے سوچیا وی نہیں سی۔ کھوہ وچ ڈکن پاروں اوہنوں سٹاں وی لکیاں تے اوہ بوندل جیا گیا۔
ہوش حواس پرتے تاں اوہنے رولا پایا۔ کسے لنگھدے ٹپدے راہی اوہنوں کھوہ وچوں کڈھیا۔
اوہ وی گھر پرت آیا۔

راجن حیران رہ گئی جدوں اوہدے خاوند اوہنوں کجھ وی نہ آکھیا۔ سگوں اوہدی بھٹڑی
کرتوت دا کسے ہور اگے وی بھوگ نہ پایا۔

کجھ دن گزرے تاں راجن دا اک وار فیر داء لگ گیا تے اوہنے ڈبارا اوہو کارا کیتا۔
گل وڈی ہوندی پئی اے۔ دسیا جاندا اے تن چارواری اوہنے اپنے سائیں نوں کھوہ وچ دھکا دتا
پراوہ ہمیشا ای پُچ رہیا۔ شاید اوہ کسے بہت ٹھنڈی مٹی داسی۔

ہوندے نیں ایہو جے لوک وی۔ کئی لوک نیکی جہی گل اُتے اُبھر پیندے نیں تے کوئی
اک ایہو جہیا وی ہوندا اے جہڑا کوئی شکوا شکایت نہیں کردا۔
اخیر راجن ای کھلور ہی۔

کجھ بال وی ہو گئے، حُسن وی گہنا گیا۔

اوہ اپنی قسمت اپنی تقدیر تے شاکر ہو گئی۔ کجھ خاوند دی بھل مانسی وی اوہنوں شرمسار
کردتا ہوتا ایں۔

فیر بہت سارا ویلا لنگھ گیا۔

اوہ پوتریاں دوہتریاں والے ہو گئے۔

تے پچھلے پیرے کچھرا ہاسا ہسداں راجن داسائیں اکلا بیٹھا کدے کدے آکھدا
ہونداسی ”دھن وے گزاریا، گزارے مینوں تاریا“۔

انگریز آکھدے نیں چتیا اوہنوں سمجھو جہڑا آخرتے ہسدا اے۔ موجاں داسائیں وی
آخرتے ہسن والی امید تے جیندا اپیاسی۔

(8)

لوک جہڑے تہاڈے آسے پاسے وسدے نیں، ایہ تہانوں تہا تھوں زیادا جامدے
 نیں۔ تہاڈیاں گجھ ایہو جھیاں کوڑیاں سچائیاں ہوندیاں نیں جہناں نوں تھیں بھلائی رکھنا چاہندے
 او۔ تھیں خاہش کردے او اللہ کرے اوہ جھوٹھ ہوں۔

تھیں اوہ ورقا ای پاڑ دینا چاہندے او جہڑے درتے اتے تہاڈی زندگی دیاں گجھ
 بھیڑیاں لکھتاں لکھیاں ہوندیاں نیں۔ پر ایہدا کیہ کریئے لوکی تہاڈیاں اوہیو گلاں زیادا یاد
 رکھدے نیں۔ جہڑیاں تھیں بھلا دینا چاہندے او۔

لوک دکھالا انج کردے نیں جویں اوہ گجھ نہیں جامدے پر حقیقت وج اوہ سبھ گجھ
 جامدے ہوندے نیں۔

موجاں بارے وی لوکاں نوں پتہ سی کہ اوہدی اکو اک دھی اوہدے اپنے سائیں وچوں
 نہیں سگوں تہکے تھامیدار منور علی دا تخم اے۔

زنانی بھاویں کئی وی بھیڑی تے کڈی وی دلیر ہو جاوے جہڑا پچا اوہ جمدی اے۔

سائیں نوں ہمیشہ ایہی کہندی اے کہ ایہ بال اوہدا ای اے۔

پر لوکاں کول پتا نہیں کہڑیاں وایریساں لکھیاں ہوئیاں سن اوہناں جدوں وی مونہ

جوڑے ایہو آکھیا ”ایہ گڑی فرمالیش دی نہیں نکلے تھا عید ارمنور علی دی دھی اے“۔
 منور علی تھا عید ارکسے ملزم نوں پھڑن اوس پنڈ وچ آیا۔ ڈیرے وچ دھریکاں دی
 چھاویں پٹھیاں جد اوہنے موجاں نوں ڈیرے دے اگوں لنگھدیاں ویکھیا تاں ویکھدا ای رہ
 گیا۔ موجاں دے تلوارور گے تک، سگو یاں ہرن دیاں اکھتاں ورگیاں اکھاں، دعوتیاں دیندے رس
 بھرے بکھرتے پیلاں پاندی مورنی ورگی چال ویکھ کے اوہ لگا گیا۔
 جہڑا کسے نوں پھڑن آیا سی اوہ خد پھڑیا گیا۔

ایہ اوہ ویلا سی جدوں اک سپاہی پورا پنڈا گے لالیندا ہوندا سی۔ منور علی تاں فیرنکا
 تھا عید اری۔ بگانے پیسے کنج لوکاں دی جیب وچوں کڈھے نیں تے بگانی رن کسراں اپنی چٹانی
 اے۔ اوہنوں سارے ڈھنگ بڑی چنگی طرحاں آندے سن۔ تے موجاں تاں اوہ پکيا پھل سی
 جہڑا کسے چچ دے بندے دی جھولی وچ پین لئی ڈگوں ڈگوں کردار ہندا سی۔ موجاں دی منور علی
 نال یاری لگی تاں اوہدا جہڑا اک ادھایا اری ٹھنڈے ساہ بھردا پچھانہ ہٹ گیا۔
 رن اُتے ہمیشا گلزے داتق منیا جاندا رہیا اے۔

موجاں دی دھی اوہ سے نکلے تھا عید اری ہو بہو کا پی سی۔
 جتا چر اوہ اوس تھانے وچ رہیا اوہ کٹھکھ کٹھکھا کے ملدے رہے تے جدوں اوہدی
 تبدیلی ذرا ڈراڈے تھانے وچ ہوئی تاں فیروی اوہ اک دوجے نوں ملن لئی ویلا کڈھدے رہے۔
 فیرا اک دن اوڈاں نال پلس مقابلہ ہو گیا۔

اوڈاں تاں اپنے ولوں تسن دی تے اوس دن دا وار وٹاؤن دی کوشش کیتی سی پر جہڑا
 پلس اگے لگ کے بھج پوئے پلس فیرا اوہنوں اصلوں ای پینا سمجھ لیندی اے۔ اوڈاں نوں مجبورن
 مقابلہ کرنا پیا۔ اے ایس آئی منور علی کدے وی کانٹھیاں دے اگے ہو کے نہیں لڑیا، اوہ ہمیشا کچھے
 داء تے رہندا۔ اوس دن اوہدے من وچ پتا نہیں کیہ آیا اوہنے لکارا ماریا تے سبھ توں اگے۔ تے
 جدوں اگوں اوڈاں فایر کھولیا تاں کارتوس دے چھڑیاں اوہ ”چیز“ چھلنی کر دتی جہڑی مردنوں
 اکھواندی اے۔ جہڑی ٹیک تے مرد آکڑیا بھردا اے تے عورت دی ایسی تھسی کرن دے دعوے
 کردا اے۔ منور علی دی جان تاں بچ گئی پر صرف جان ای بچی باقی ”سبھ کچھ“ لگا گیا۔ چھڑیاں ہر
 شے بھیتی بھیتی کر پوتی۔

ہن اوہ اپنی کسے گالی وچ رنگ بھرن جوگا نہیں رہ گیا سی۔

دسن والے دسدے نیں منور علی دی بیوی فیر اوہدے بھتیجے نال وی۔

منور علی اپنے ہتھوں اُتے چک وڈھن توں علاوہ کجھ نہیں کر سکا سی۔ ایہ وی بیوی دا

احسان منیا گیا کہ اوہنے منور توں طلاق نہیں لئی۔ دسدی بھانویں اوہ اوہدے بھتیجے نال پئی سی پر بیوی

تاں منور دی ای اکھواندی رہی تے جہڑا بیوی وساوں جوگانہ رہیا ہووے اوہنے موجاں ول کیہ لین

آنا سی۔

موجاں کجھ ہو ر موجاں کرن لئی ازاد ہو چکی سی۔

پر ایہ گلاں تاں میرے جمن توں وی پہلے دیاں نیں۔

بھیڑیاں گلاں یاد رکھن لئی لوکاں دا حافظہ بہت تیز ہوندا اے۔

ایہوجیاں گلاں پنڈ وچ گونجیاں رہندیاں۔

تے ساڈے بالاں دے کن تے دماغ بڑے تیز ہوندے سن۔ اوہوں اسیں جو

دیکھدے ساں جو سڈے ساں حفظ ہوندا جاندا سی۔

لوکی دسدے نیں نکا ہوندا میں کجھ زیادا ای ذہن ساں۔

(9)

میں چپکھے دس آیا آں جس ویلے میں موجاں لئی خط لکھنے شروع کیتے میں چوتھی جماعت
 وچ پڑھد اسوں۔ اہی زبان بڑی چنگی طرحاں پڑھ لید اسوں تے لکھن لکھان وچ وی ماٹھا نہیں
 سوں۔

پر پنڈ وچ میں اکلا ای پڑھیا لکھیا نہیں سوں۔ زیاد نہیں تاں چار منڈے ہو روی سن
 جہڑے میرے ہم جماعت سن۔ موجاں اوہناں کولوں خط نہیں لکھواندی سی۔ لکھوا ای نہیں سکدی
 سی۔ اوہ منڈے اوہدی برادری دے سن۔ اوہ اشریکا سن۔ اوہ اوہناں دی کافی نہیں ہونا چاہندی
 سی۔ میں غیر برادری چوں کیاں دامنڈ اسوں۔ میرا کوئی ڈر خطر نہیں سی اوہنوں۔ فیر ساڈے تے
 لوکی شک وی نہیں سن کردے۔

اوہ مشہور قصا تاں تیں سنیا ای ہوتا ایس۔ اک بڑھڑی اپنیاں ہان دیاں بڑھڑیاں
 نوں دسدی پئی اے ”میں جدوں بکی ہوندی سوں تاں وڈیری عمر دے بائیاں نال یاری لاندی
 سوں تے ہن جدوں آپ وڈیری عمر دی ہو گئی آں تاں چھٹیری عمر دے..... انج اچ تاں نہ
 کسے نوں میرے اتے شک ہو یا تے نہ میں پھڑی گئی۔“

میری تے موجاں دی یاری تاں نہیں سی پر جہڑا کم اسیں کر دے پئے ساں اوہ وی کوئی
ایڈا چنگا نہیں سی۔ اسیں دوویں ای نہیں چاہندے ساں کہ ایس گل دالوکاں نوں پتا لگے۔
تے عظیم پیغمبر نے وی فرمایا اے کہ جہڑی گل تہاڈے دل نوں کھنکے تے تئیں ڈرو کہ
اوس گل دالوکاں نوں پتا نہ لگے اوہ گناہ اے۔

میں بھادیں خط ای لکھدا پیا ساں کردا گناہ ای پیا ساں۔

میں اوہدے بھناں دے خط اوہنوں پڑھ کے سناندا تے فرجیوں جو یوں اوہ دسدی
جواب لکھدا۔ ہن اپنے چراں بعد مینوں کوئی اک خط وی یاد نہیں اے۔ ہاں البتہ بہت سارے
خطاں وچوں اک خط دے اک دو فقرے حالے تیکر نہیں بھلے۔

اوہدے اک سجن لکھیا سی۔ ”اوس دن توں بڑی زیادتی کیتی۔ دسیا ای نہیں کہ تینوں
تریک آئی ہوئی اے۔ ایہ توں ٹھیک نہیں کیتا۔ انج بندے بیمار ہو جاندا ہے۔“

”اؤنہ ایویں بکواس کر دا اے۔ اوس ویلے تاں کھلوندا کھلاندا ای نہیں سی ہن کوں پاڈا

پیا بعد دا اے۔“ موجاں کا ورتج کے بولی۔

مینوں اوس ویلے ”تریک“ دا کوئی پتا نہیں سی۔

”ایہ تریک کیہ ہوندا اے۔“ میں پچھیا۔

”ایہ وی ہوندا اے۔ توں چھڈ ایس گل توں۔“ اوہ نما جیہا ہسی۔

”جے تینوں پتا اے تاں دس دے۔“ میں ریہاڑ کیتا۔

مینوں اپنے علم وچ وادھے دا اودوں وی بڑا شوق سی تے ہن وی بہت شوق اے۔ علم

وچ وادھا کرن دا شوق ساریاں نوں ای ہوندا اے تے کہیا جاندا اے کہ بندہ ہر روز سکھدا اے

تے کوئی نویں چیز کوئی نویں گل سکھن لئی سوال کرنا ات ضروری اے۔

”ایہ کوئی ایڈی وڈی گل نہیں جہڑا تینوں پتا لکنا ضروری اے۔“ اوہ دوجے پاسے موند

کر دیاں بولی۔ ”تے جدوں ضروری ہو یا تینوں آپے پتا لگ جاوے گا۔ ایہ ایہو جیہی گل اے جہڑی

دسی نہیں جاسکدی۔“

اودوں مینوں پتا نہیں سی کہ جدوں تہاڈے نال گل کردا بندہ دوجے پاسے موند کر کے

گل کر دا اے تاں ایہدا مطلب ہوندا اے اوہ تہاںوں صحیح گل دسنا نہیں چاہندا۔ اوہ تہاڈے کولوں

گجھ لکا ون دی کوشش کردا پیا اے۔ میں بیوقوف دُبارا اودھ اترا لکھتا تاں اوہ کھر ہوئی ہو گئی۔“
 میں اوہنوں ناراض نہیں ساں کرنا چاہندا۔ میں غریب دے گھر دا بال ساں۔ جہنوں
 گھروں جیب خرچ و جھوں کدے کدائیں اک چوانی ملدی سی تے جدوں دے میں اودھ دے خط
 لکھے شروع کیتے سن میریاں جیباں مونگ پھلی، ریوڑیاں، گچک، مرُ ونڈا، پھلڑیاں تے مکھانیاں
 نال بھریاں رہندیاں سن۔ رکنو، کیلے تے سیب وی کھان نوں لہج جانداے سن۔ کدے کدائیں نقد
 پیسے وی مل جانداے سن۔ سیاہی دیاں پڑیاں، گاچی، تختیاں کوئی کاپی پن دی لوڑ ہوندی سی تاں
 اوہ وی موجاں ای لے کے دیندی سی۔

ایسے پیسے موجاں کول کتھوں آندے سن؟ ایس گل دا مینوں اودوں پتا نہیں سی تے نہ
 کدے میں پتا کرن دی کوشش کیتی۔ مینوں انب کھان نال غرض سی۔ انب دے رُکھ گسن دی کیہ
 ضرورت سی۔

موجاں دے ججن اوہنوں پیسے دینداے میں ایس گل دا اودوں پتا لگا جدوں اک دن
 جہاز شاہ اپنے کھٹے سجا کے پنڈ آیا۔

ساڈے پنڈ ملوانیاں دا اک گھر سی۔ ساریاں پنڈاں وچ ای ہوندا اے۔ ایہ قریشی سید
 اکھوانداے سن تے پنڈ دی اکواک مسیت دی امامت اوہناں کول سی۔ ہاں اوس ویلے ساڈے پنڈ
 وچ اکو مسیت ہوندی سی۔ پہلو دو تے فیر تن تن مسیتاں دار و اج بہت بعد وچ پیا۔

جہاز شاہ ساڈے پنڈ دے امام مسجد دا وڈا پتر سی یاں شاید لوڈھا، اودھ اصل ناں تاں
 بھل گیا اے۔ کالے رنگ، چھہ فٹ توں اُچے قد تے لمیاں ٹنگاں والا جہاز شاہ جدوں لمیاں
 لمیاں اُلانگھاں بھر کے رُدا تاں انج گدا جو یں کوئی بوتائریا جاندا ہووے۔ پہلے کسے نے اوہنوں
 بوتے شاہ وی اکھیا پر جدوں کسے مخولی بندے نے اوہنوں جہاز داناں دتا تاں اوہ جہاز شاہ دے
 ناں نال مشہور ہو گیا۔

اصل وچ بوتے شاہ ناں سدن وچ اک تحقیر تے بے آدری سی جد کہ جہاز شاہ مُوند تے
 وی آکھیا جاسکدا سی۔

ایہ پوڈری جہاز نہیں سی، کیوں بے اوس ویلے تائیں ہیروئن دا وڈو ورتائیں ناں نشان
 دی نہیں سی، نئے لئی لوکی افیمیاں ”راکٹ“ کھاندے سن۔

میںوں یاد اے ساڈے پنڈا کو اک عملی سی جہداناں بدر دین سی۔ اوہ افیم تے راکٹ
 دوویں کھاند اسی۔ بدرے دارنگ بھادویں سانو لاسکوں کالاز یاد اسی پر نمین نقش تکھے سن۔ زراٹک
 بھریا ہو یا سی۔ اوہ جوانی دے تھے زور وچ اہنی سالی اُدھال کے لے گیا۔ سائیاں رن وی پچھانہ
 مُڑائی تے بدرے نوں واہوا کجھی مار دیتی۔ نال ای اہنی دجھی دی طلاق وی لے لئی۔ اوس توں بعد
 بدر دین توں کسے وی ساک نہ دتا۔

جہز اگتا گھر دے بھانڈیاں وچ مونہ مارن لگ پوے اوہنوں فیراپے ویزھے کون
 وژن دیندا اے؟

بدر دین کول نہ سالی رہی نہ بیوی۔ بس پچھتاوارہ گیا۔

اوپنے پہلوں افیم تے بعد وچ راکٹ کھانے شروع کر دتے تے اِنج اوہ وڈا نشئی ہو
 گیا۔ بدر دین توں بدراتے آخر تے بدر و عملی و جن لگ پیا۔
 جہاز شاہ تھوڑا جہیا..... سدھری۔

اوبدی شخصیت وچ وقارتے مونہ اُتے کوئی رعب نظر نہیں اُندا اسی۔ تے ایہدی وجھا
 شاید اوہناں دا پیشا امامت سی۔ امامت اک باعزت کم اے پر ایہدا اصلا یاں ایہدی اجرت
 اوہناں توں اوہوں بڑے بے عزت طریقے نال ملدی سی۔

امام صاحب شام نوں اک وڈی ساری پرات لے کے گھر گھر جان دے سن تے
 روٹیاں اُبلے پھکے چاؤل تے سالن وغیرا منگ کے لیاندے سن۔ اِنج پنجہ سال بعد وی ہڈھے
 امام صاحب دا گھر گھر جا کے روٹیاں منگنا میںوں بھلیا نہیں اے۔ اوہ منظر جو میں میرے دماغ دی
 سکرین اُتے نقش ہو گیا اے۔

ایہ ٹھیک اے کہ عورتاں تے مذہبی عالماں نوں بہت زیادا ازادی دینا خطرناک اے
 پر مذہبی عالماں دی اپنی زیادا بے عزتی کرنا وی ٹھیک نہیں اے۔ امام مسجد نوں بھکاری بنانا کوئی
 چننی گل نہیں اے۔

جہاز شاہ منگ کے لیاندے گلڑیاں اُتے پلایا نو جوان سی تے حالے وی اوہیو گلڑے
 کھاند افیر اوہدے وچ وقارتے اوہدے مونہ اُتے رعب کتھوں آندا۔

ایہ جہاز شاہ مجھ دے پٹھے دتھے توں علاوا دیکھا ای ہوندا اسی تے ایہر اوہر بھوندا

رہندا۔ جھوں تیک مینوں یاد اے اوہناں دناں وچ اوہدا اک پیر کے زخم پاروں پکیتا تے بجیا ہویا
سی تے اوہنا نہیں پاند اہوند اسی۔ پیروں نیگا ای فور رور کردا پھر داسی۔

پیروں نیگے بندے دی شخصیت وچ جھڑی گھاٹ ہوندی اے اوہ اوہدے چہرے اُتے

لکھی نظر آ جاندی اے۔

موجاں گجھ دناں توں بیماری تے واہو بیماری۔ بیمار بندے نوں کوئی چیز وی چنگی نہیں
لگدی۔ اوہتوں ہر کوئی بھینڑا لگدا اے۔ سگوں کہندے نیں بیمار توں تاں کندھ اُتے بیٹھی مکھی وی
تنگ کردی اے۔ فیر بیماری وچ بندے نوں رب بڑا یاد آندا اے۔ اوہنے کئی دناں توں میرے
کولوں خط نہیں سی لکھوایا تے آپ اوہ باہر جا نہیں سکدی سی۔ اوہدے فوجی جین پریشان ہو گئے۔
اوہ کالھے پے گئے۔

اوہناں جہاز شاہ نوں گواچی گاں وانگوں رُلدیاں ویکھیا تے بلا لیا۔

”کون ایس توں؟“

”جہاز شاہ“

”جہاز شاہ ایہ کہہو جیہا ناں اے۔“

”لوکی ایسے ناں نال سدے نیں اصل ناں تاں اے۔“ اوس نے اصل ناں

دیا۔

”کون ہوتاں ایس تے کیہ کردا ایس؟“

”ایس ملوانے آں۔ میرے پیو میت کیتی ہوئی اے۔“

”کیوے پتہ دایس۔“

”وہی سلامت پورا۔“

”اچھا تے توں سلامت پورے دار بہن والا ایس۔“

”جی ہاں۔“

”اوتھوں دیاں لوکاں نوں جاہد ایس؟“

”سامیاں نوں جاہد آں۔“

”قرمائش علی توں وی جاہد ایس۔“ اوہناں موجاں دے سائیں داناں لیا۔

”ہاں جاہد آں۔“

جھٹ کو چپ رہی۔

”اوبدی بیوی داناں کیہ اے؟“

”موجاں۔“

فوجی آپس وچ صلاح مشورا کرن لگ پئے۔ فیر اک فوجی چھیں جہاز شاہ نوں
سٹانڈیاں ہویاں آکھن لگا۔

”جاسوس لگدا اے۔“

”ہاں تاہیوں ہر گل دا فنانٹ جواب پیا دیندا اے۔“

”ایہ ساری جانکاری لے کے آندے نیں۔“

ایہ سن کے جہاز شاہ تر بھک گیا۔

جنگ دے دن سن تے لوکاں نوں ہر اوپرے بندے اتے جاسوس ہون دا گمان ہوندا
سی۔ خاص طور تے اوہناں لوکاں اتے جہڑے کلمے رطے تے تھلے ہوندے سن یاں فیر ملنگ تے
درویش ہوندے سن۔

جہڑی لہڑی جہڑی گندی پھٹے پرانے کپڑیاں والی حواس باختہ جھلی اوپری زمانہ سدھی
اوبدے اتے وی فورن انڈیا دی جاسوسی دا الزام لادتا جاندا سی۔

کماں کاراں توں نس کے بے ملنگ چرسیاں، افسیاں تے بھگیاں دی اوہناں دیناں
وچ بڑی کھنای آئی۔ ساڈے پنڈ توں پنج گومیل ڈور نمبر دی پل اتے اک بائی تینی سال دا
نوجوان منڈا لوکاں دے قابو آ گیا۔

مدھرے قد تے موٹے ٹہسے والا اوہ منڈا تھلا سی۔

لے تے کھلے وال مٹی نال بھرے ہوئے۔ گڈتے دے بیڑے ٹھٹھے ہوئے۔ اک
بانہ لٹھی ہوئی۔ مونہ وچوں رالوں وگن، اڑاڑ کے بولے، سیٹر گوڈیاں توں اچی میل نال بھری ہوئی
موکی بنھی ہوئی۔ پیروں ننگا تے وڈے وڈے پیراں اتے انگل انگل مٹی جھی ہوئی۔

کوئی ہور ویلا ہوندا تاں لوکاں اوہنوں مچدوب تے صاحب کرامت بزرگ سمجھ لینا
سی۔ پراوہ جنگ دا زمانہ سی۔ سارے آکھن ایہ انڈیا دا جاسوس اے۔

اوہ پٹر پٹر لوکاں دے مونہ نکے۔ بولے تے ہنکا اون تے شاید گھبراء پاروں بولیا تے
جاوے۔ لوکی آکھن ایہ ڈراما کر دا اے چنگا بھلا اے۔ جاسوس انجانی کر دے تیں۔

لوکی اوہدے کو لوں وکھرے وکھرے سوال کرن اوہ اچھی سمجھ بوجھ دے مطابق جواب
دیوے۔ پر لوکی مطمئن نہ ہون۔ واہوا چرکھی جھگڑا چلدا رہیا۔ کجھ لوک سنجیداسن کجھ ایویں شغل
میلا بٹائی کھلوتے سن۔ آخر کار کوئی، گھنسیانا، بولیا۔ ”انہنوں ننگا کر کے ویکھو جے تاں ایہ سنت
بیٹھا ہو یا تاں فیر جانیہ جے مسلمان اے نہیں تاں ہندو اے تے انڈیا دا جاسوس اے۔“

جد اوہنوں ”وکھاون“ لئی آکھیا گیا تاں اوہنے فٹ اگوں موکی چُک دتی۔ لوکاں کافی
اکھ نال اودھر ویکھیا تے فیر جھینپ کے مونہ پھیر لئے۔ اوہدے کوں مسلمان ہون دا
”سریٹھلیٹ“ ہے سی۔ لوکاں اوہدی کیل جھڈ دتی۔

اج میں لوکاں دی عقل تے حیران ہونا آں۔ بندا کجھے انڈیا والے جیکر کوئی جاسوس
گھلن گے تاں کیہ اوہ بے سنتا بندا گھلن گے۔ اوہناں لئی تختے کرنے کہوے اوکھے سن۔
اصل اوکھیاں تاں پاکستان ووں سی اوہ سنت بیٹھا بندا بے سنتا کنج کرن گے؟
تے گل ہوندی پئی سی جہاز شاہ دی۔ اوہدی ”مسلمانی“ ویکھن دی منگ کسے نہ کیستی۔
اصلوں فوجی اوہنوں تھوڑا بہتا جامدے سن تے دایا پئے لاندے سن۔ اوہناں جہاز شاہ توں ڈراوا
دے کے اپنا کم کڈھنا سی۔ جد جہاز شاہ دیا کہ اوہ موجاں توں جامد اے سگوں اوہناں دے پنڈ دا
ای اے تاں اک فوجی نے اوہنوں موجاں تک اڑاون لئی اک خط دتا تے کجھ نقد پیسے وی دتے۔
ظاہر جیہی گل اے موجاں دا اودھر کوئی حساب کتاب چلدا ہونا ایس۔ جد موجاں نہ اڑی
تاں ”بجناں“ کجھیا لین دین وچ جہڑی کوتاہی ہوئی اے اوس پاروں اوہ عرصا کر گئی اے تے ہن
نہ خط پئی گھل دی اے تے نہ ای ملن پئی آندی اے۔

اوہناں پیسے گھل کے ویہار دے کھرے ہون دا ثبوت دیون دی کوشش کیستی۔
اگوں جہاز شاہ سی۔

ویکھیا گیا اے کملیاں رملیاں نوں وی پسیاں دی اہمیت دا پتا ہوندا اے۔ تے بندا
بھاویں جہاز ہووے تے بھاویں شاہ اکھواندا ہووے۔ ہوندا تاں بندا ای اے۔ تے بندا انڈیا دی
طوراً تے حریض تے لاپٹی ہوندا اے۔ تے ہڈھڑ بندا نتیجے دی پروا نہیں کردا۔ اصلوں اوہتوں

شاید اپنی عقل ای نہیں ہوندی کہ نتیجے توں ڈرے۔ اوہ تاں اپنے فوری فائدے نوں ویکھدا اے۔
بعد دیاں ماریاں کھچاں اُتے۔

جہاز شاہ خط نہر وچ سٹ دتا تے پیسے خد رگڑ گیا۔ اپنی کم عقلی پاروں اوہ نے سمجھیا کہ ایہ
بھیت کدے کھلھے گا ای نہیں۔ اُنج اپنی سیانف اوہ نے کیتی کہ جدھر فوجی رہندے سن اوہر جانا بند کر
دتا تے دریا وچ زہ کے ٹسےں مگر مچھ کولوں کد تاں سچ سکدے او۔ فوجی کہہ واسو کوہ تے رہندے سن۔
کجھ چر بعد موجاں دی اپنے بچناں نال ملاقات ہوئی تاں اوہناں پسیاں دے اپڑان
بارے پچھ پرتیت کیتی۔ اگوں موجاں حیران ہوئی کہ کہہ دے پیسے؟
گل دو تے دو چارتے چٹے دن داگوں بٹر کے سامنے آ گئی کہ جہاز شاہ پیسے ڈکار
گیا اے۔

ہن جہاز شاہ چوہے دی کھڈ وچ وی وڑ جاندا تاں فوجیاں اوہنوں کڈھ لیا دتا سی تے
اوہ تاں اوہناں نوں باہر ای لہہ گیا۔ اوہ وچا کے اوہنوں اک لاہے لے گئے تے اوہدے نال
گھسن منگی ہو گئے۔ گھسن ماریاں جے کم سوتر ہوندے ہوون یاں لہنا تر دا ہووے تاں سارے
ای انج ای کر لین۔ سڈیا اے گھسن ماریاں کم سوتر ہون دی بجائے وگڑ دا اے تے لہنا تر تاں دُور
اصلوں ای ڈب جاندا اے۔

اوہناں نوں گھسن مارتے پکے رہے تے پیسے جہاز شاہ نوں پکے ہو گئے۔ ہن ال
دے آ لھے وچ ماس کتھے سی؟

اصلوں جہاز شاہ کجھ زیادا ای بے وقوف سی۔ جے اوہ کاروباری ذہن دا مالک ہوندا
تے فوجیاں دی مستقل خدمت لئی تیار ہو جاندا۔ فیر مار کھاون دی بجائے پیسے دی کھانداتے ہو
شیناں نال وی رجدا۔ فیر اوہنوں اوہ جوہ وی نہ چھڈنی پیندی۔

آخر بہت سارے سیانے انج ای عیساں کر دے رہے نیں تے کر دے پئے نیں۔
فوجی اک سال دو مہینے تک اوہ تھے رہے تے ایس دوران ایس قسم دے بکے موٹے
واقعات وی ہوندے رہے۔ انسان جتھے وسدا اے اوہ تھے اپنیاں ساریاں خوبیاں تے خامیاں
تے گھاٹاں سمیت وسدا اے تے فوجی وی تاں انسان سن فیر اوہ تاں گھروں بے گھروں سن۔ اک
دو فوجیاں دیاں یاریاں زیادا گُوڑھیاں ہوئیاں تاں اوہناں اتھے ویاہ وی کروائے۔

(10)

ایہ سن اکہتر دی گل اے شاید۔

سانوں بالاں نوں ساڈے وڈے دسدے کہ تئیں تاں بڑے تیز او۔ تہا نوں تاں
بکیاں بکیاں نوں ای ساریاں گلاں دا پتا اے۔ جدوں ایسں تہا ڈی عمر دے ہوندے ساں
سانوں تاں کسے گل دا پتا ای نہیں ہوندی۔ خاص طور تے جنس دے معاملے وچ تاں اُکا ای
کورے ہوندے ساں۔

بال چنگی بھلی عمر دے ہو جان دے تاں اوہناں نوں پتا ای نہ لگدا کہ اوہناں کول کوئی
وکھری تے انوکھری ”چیز“ آگئی اے۔ وڈے وڈے بال بالڑیاں لے گوتیاں وچ اُچیاں لسیاں
کوکاں وچ کھیڈ دے پھر دے۔ چانیاں راتاں وچ جوانی دے نیڑے جے گڑیاں منڈے
”لگن مٹی“ تے ”روزا لکائی“ کھیڈ دے تے اوہناں نوں اِکدُ وچ دے لگے ہوئے
”خز انیاں“ بارے لکھ پتا نہ ہوندا۔ بڑے بھلے ویلے سن۔

موجاں وی دسدی کہ اوہ وی انج ای کھیڈاں کھیڈ کے وڈی ہوئی سی تے حالے ویاہ
دے پوری طرحاں قابل نہیں سی جدا ہوا ویاہ ہو گیا۔ ویاہ دے ویلے اوہ اُکا ان چھوئی سی تے کھل
جاسم سم آکھ کے غار دا خزانا لٹن والا اوہدا پتا خاوندی۔ ایہ وکھری گل اے غار دا دروازہ بڑی

مشکل نال کٹھلیا سی۔ موجاں اوس ویلے ”کچا پھل“ سی پوری طرحاں پکيا نہیں سی۔ ایہ دسن دے نال نال اہنی پاک دامنی وی دسدی۔

ایہ قریب قریب ہر بھیڑی عورت دا المیا اے کہ اوہناں دناں نوں ہمیشا یا در کھدی اے جد اوہ پاک صاف ہوندی سی۔ گناہ گار عورت گناہ گار ہون توں پہلے والی زندگی تے مان کردی اے۔ تے گل ودھا چڑھا کے دسن دی کوشش کردی اے۔ انج اوہ اہنی گھاٹ نوں پورا کرن دا جتن کردی اے۔ اوہ مونہوں بھاویں نہ آکھے انج دیاں گلاں کرن دا مطلب ایہ ای اے کہ اوہ اہنی گناہ گار زندگی نوں بھیڑا سمجھدی اے تے اوہ وی کدی پاکیزا عورتاں وانگوں پاک دامن ہوندی سی۔ انج مونہوں پاک دامن عورتاں نوں بے وقوف آکھدی اے جہڑیاں اپنے خاوندان دے قلم سہ کے وی اوہدے کلتے نال مجھاں گاواں وانگوں بھیاں رہندیاں نیں۔

اوہ خد نوں برتر آکھدی اے پر اصل وچ اوہ اہنی پاک دامنی دے حصے سنا کے پاک دامن عورتاں دا اپنے توں اچا ہونا تسلیم کردی اے۔

موجاں وی انج ای کردی۔

من لیا اوہ بہت چنگی سی فیرا کے وار اوہ کیہ ہو یا کہ بعد وچ اوہ ساریاں حداں اُلانگھ گئی۔ ایہ وی اوہنے اپنے ورگی اک اہنی گورھی سہلی نوں ایس وعدے اُتے دیسی کہ اوہ کسے توں اکا نہیں دے گی۔ اگوں سہلی نے اپنے ڈھڈول اشارا کر کے کہیا سی کہ ایہ ڈھڈ نہیں کٹھوہ اے تے ایہدے وچ پتا نہیں کسے ای رازاں دے مردے پنے بو مار دے نیں۔

”توں فکر ای نہ کر۔ ایہ تاں جہڑی گل توں دسن لگی ایس کوئی ماڑی موٹی گل ہووے گی۔

میرے ساہمے تاں بندامار کے سٹ دیویں تے مردے دم تیکر ہواڑ نہ نکلے۔“

موجاں اوس ویلے کوئی بہتی سیانی بیانی تاں ہے نہیں سی۔ جے سیانی ہوندی تاں

اوہنوں پتا ہوندا کہ عورت دا ڈھڈ واقعی راز لکا دن والا کٹھوہ اے۔ پر اوہ راز اوہ بھیت صرف

اوہدے اپنے ہوندے نیں۔ ڈوجیاں دے بھیت تاں اوہدے ڈھڈ دے کٹھوہ تک اپڑدے ای

نہیں صرف دماغ دی کٹھوہ ہی وچ جاندے نیں جہڑی کوئی اپنی ڈونگھی نہیں ہوندی۔ جدوں لوڑ

پہیدی اے۔ اوہ دماغ دی کٹھوہ ہی وچ چھپتے دا بوکا لکا کے اوہ راز کڈھ لیندی اے تے ایویں بچی

جہی شاباش تے تعریف لئی بڑے آرام نال اگے ورتا دیندی اے۔

بہر حال سہلی دے یقین دوان تے موجاں دسیا کہ اوہنوں جد دوسال تا کم بچانہ ہو یا
 تاں اوہدی سس نے رولا پادتا۔ ”ایہ تاں پھنڈر مجھ اے۔ تھوٹا اے۔ ایس دنوں کوئی مٹل
 نہیں لگتا۔ ہن میرے پتر دی جز کوں لگے گی۔ اوہداناں اگے کوں چلے گا۔“
 پتا نہیں ساریاں عورتاں سساں ہن توں بعد اکو جہیاں کیوں ہو جانیاں نہیں۔
 اوہ موجاں نوں درباراں تے لے جاون لگ پئی۔ بابیاں کولوں تویت لیا کے پلاون
 لگ پئی۔ منتاں من لگ پئی۔ ہر ملنگ تے مجذب کولوں دُعا کرواون لگ پئی۔
 اک دن اوہناں دے پنڈ اک جوان ملنگ آیا۔ بھارے جُھے والا اچا لما ملنگ
 جہد اوڈا سارامونہ رتے آنے تے بد معاشاں والیاں مچھاں سن۔ اوہ ملنگ گھٹ تے مُشٹنڈا
 زیادا لگدا سی۔ اوہنے دعو کیتا اوہ اک سنیا سی وی اے تے اوہدے کول دُعاتے دوادوویں
 ہتھیار نہیں۔

بڑے گرز دیان بولد اسی۔

اوہ ملنگ بڑیاں جہاں ہے سانوں عورت دل دیکھن دا حکم نہیں۔ کیوں جے ایہ
 گناہواں دی پوٹ اے۔ ساڈے گرز سانوں حکم دتا اے۔
 سانوں دُنیا داکوئی لو بھ نہیں۔ سانوں پیسے دھیلے دی کوئی پرواہ نہیں اسیں تاں مُرشد دا
 حکم من کے لوکاں دی خدمت کرن لئی پھر دے آں۔

لوکاں نوں ایہ بڑی بھینڑی عادت اے کہ کوئی دو اُمتفت ملدی ہووے تاں ضرور لین
 گے۔ انج ای جے کوئی درویش ہدیے یاں نذرانے دی منگ نہ کرے تاں اوہنوں فورن ”کرنی
 والا پیر“ من لیندے نیس۔ اوہ بھادیں پسیاں نالوں وڈا کوئی نقصان کر دیوے۔
 اوس ملنگ تے سنیا سی واسطے نویں رنگی منجی تے ان لگ دوہرو چھائی گئی۔ اوہنے سوتے
 دی نماز توں بعد موجاں دا علاج کرن دا اعلان کیتا۔

اک دکھرا کوٹھا جہدے وچ صرف مریضا تے سنیا سی۔

اوہنے اپنے جھولے وچوں دُھونی کڈھ کے دُھنائی تے پڑھائی شروع کر دتی۔

بوا کھلھار ہیا صرف طاق بھپڑے رہے۔

پتا نہیں اوس دُھونی وچ کوئی نشا سی یاں پڑھائی وچ کوئی منتری۔ موجاں بیہوش

ہوندی گئی۔ پتا نہیں کنا چرا وہ اُچی اُچی پڑھائی کردار ہیا۔ تے کئے چر..... بعد اوہنے گنڈی لائی۔

موجاں نُوں تاں او دوں پتا لگا جدوں.....

اوس سنیا سی نے پتا نہیں کیہ کھاوا ہو یا سی۔

اوہنے موجاں دے ولا ویں کڈھ دتے۔

ایسراں تاں دو سال دے عرصے وچ اوہدے خاوند وی کدے نہیں سی کیتا جسراں

اوس کنج کھچ دھڑ وکیتی۔ پتا نہیں کدوں دا ترسیا ہو یا سی؟ نال اُچی اُچی کوئی گڑو بیان وی بولد ار ہیا۔

سرگھی توں گجھ چر پہلوں اوہنے جان چھڈی۔

موجاں دے گھر والے بے خبر سٹے ہوئے سن جد سنیا سی ملنگ اپنا جھولا سنبھالدا غایب

ہو گیا تے اج تا میں نہیں لبھا۔

موجاں نوں فیر اوہدی تلاش ای رہی۔

موجاں اپنی گُوڑھی سہیلی نوں ایہ بڈوا پری سنائی۔ اوہنے اگے اپنی کے گُوڑھی سہیلی

نوں تے ایسراں گجھ چر بعد ساریاں نوں پتا لگ گیا۔ لوک اوس سنیا سی دی بھال وچ واہوا چر

رہے۔

مرداں دا مقصد وی سنیا سی کولوں دوائی لینا سی تے عورتاں دا مقصد وی ”دوائی“ لینا ای

ہو دے گا۔

اُنج آکھدے سارے ایہ ای سن کہ جے اوہ سنیا سی سانوں کدھرے جھل گیا تاں

اوہدیاں جتھے لتاں نیں او تھے اوہداسر کردیاں گے۔

اوس سنیا سی ملنگ موجاں دا جھک لاه دتا تے اوس توں بعد اوہنے پچھانہ بھوں کے نہیں

دیکھیا۔

(11)

موجاں بھادیں کئی وی عیاشی پر اوہنے اک اصول بنایا ہو یا سی تے ایس گل دا
 اوہنے میرے سامنے اظہار وی کیتا سی۔

”اپنے شریک نال کدے وی کھیہ مٹی نہیں کھائی چاہیدی۔ شریک خدیاں فیر
 شریکیاں جدوی داء لگا تہانوں مہنا ضرور مارن گیاں تے شریکاں نال جھگڑا ہوندا یاں کہڑی دیر
 لگدی اے۔ غیر ذات نال یاری لالو یاں فیر کی نال بھیڑ کر لو۔ شریک نال..... کدے وی نہیں۔
 شریکیں جدوں مہنا ماردی اے پنجیں کپڑیں اگ لادیندی اے تے جے مہنا اوہدے پو بھرایاں
 سائیں دا ہووے تے سچا ہووے تاں فیر زمین ویلھ نہیں دیندی کہ بندانگھر جاوے۔“
 جتھوں تائیں مینوں موجاں دی تواریخ دا پتا اے۔ او تھے کیاں نوں زیادا ”حصا“

ملیا۔

پرا یہ اصول اوہنے اک کوڑے تجربے توں بعد بنایا۔
 اوس ڈیلے تک اوہ کھڈکار ہو گئی ہوئی سی تے انج دیاں گلاں کر کے اوہنوں نہ تے ڈر
 خوف آندا نہ حیا آندی سی۔ اوس ویلے تائیں اوہ او تھے اپڑ گئی ہوئی سی جتھے بندایاں عورت اپنے
 کسے ہم راز نال ایہو جھیاں گلاں کر کے سواد لیندا اے۔

”میری ماسی دلہتر سانوں ملن آیا ہو یا سی۔“ موجاں دسیا۔
”سہرا؟“ سہیلی پچھیا۔

”اوہدے بہت زیادا چنے رنگ پاروں اسیں اوہنوں بگا سدنے آں۔ تُوں ویکھیا
ہو یا اے۔“

”اچھا اچھا جہدیاں لتاں ماریاں نیں تے جبردا گوڈیاں بھرنے دوواں ہتھاں دی
اڑلیں نال بھوئیں تے رڑھدا اے۔ اوہ تاں شاید جماندر و لو لھا اے۔“
”ہاں اوہیو“ موٹھ متھے ولوں رج سوہنا اے۔ پر وچارا لو لھا اے۔ آ کھدے نیں
اوہدے پیو کے فقیر داندق اڑایا اوہنے تے ہوئے نے بددعا دتی سی۔ اوس توں بعد اوہ جمیا سی۔
اوہ اکتیاں بائیاں سالاں دا ہو گیا سی۔ کم کار جوگا اوہ ہے نہیں سی۔ اوہ انج ای رشتاداراں گھر آ جا
کے اپنا ویلا لنگھاندا سی۔ بڑا مظلوم سی۔“
لوکی اوہنوں ویکھ کے ترس کھاندے۔

”ہاں اوہنوں ویکھ کے ترس وی آندا سی تے ڈروی آندا تے موٹھوں ہمیشا ایہ دُعا
نکلدی کہ اللہ کے نال وی انج نہ کرے۔“

”اوہنوں ساڈے گھر آئے تُوں دُوجا دن سی۔ اوس دن ساڈی پائی دی واری سی۔ میرا
سائیں پائی لاون گیا۔ رات دے یارھاں وجے اوہنے پائی سنھنا سی سویرے ست اٹھ وجے
دُوجے گھر دی واری سی۔ اسیں اودوں وکھرے ہو گئے ساں۔“
”مطلب توں تے بگا گھر وچ اکلے ساہو؟“

”ہاں اسیں اکلے ساں۔ بگا مینوں آندی جاندی کم کار کردی نوں بڑیاں ترسیاں
نظراں نال ویکھد اپیا سی۔ میں اوہدی بھکھ تے ترسیویں نوں چنگی طرحاں سمجھ گئی۔ اصلوں اوہدی
بھکھ نوں سمجھن لئی کوئی سولھاں جماعتاں پڑھن دی لوڑ نہیں سی۔ اوہدا انگ انگ اوہدا پورا جسم
اوہدیاں اکھاں ہر شے وچوں بھکھ بھکھ دی اپنی اپچی اواز آندی پئی سی کہ بولا بندا وی سُن سکدا
سی۔ تے میں تاں فیر زانی آں۔ زانی نوں مرداں دی بولی سمجھن لئی کوئی اک وادھو جس دتی ہوئی
اے رب نے۔“

”یاں فیر انج کہ لہو مرداں نوں زانیاں تک اپنی گل اپڑاون دا اپنا مچھا ڈھنگ آندا

اے اوہناں نوں بولن دی لوڑ ای نہیں پیندی۔ بغیر گل کیتیاں، بغیر بولیاں ای عورتاں تک اوہ گل
اڑ جاندی اے جہڑی اوہ اڑا چاہندے نیں۔“ سہلی آکھیا۔

”تیری ایہ گل وی ٹھیک ای لگدی اے۔ پر بگتاں اصلوں مریا پیاسی۔ اوہ ڈردا مارا
مونہوں نہیں سی بولد اپیا۔ اوہ اپورا پنڈا بولد اپیا سی۔

• جے اوہ ٹھیک ہوندا تے سنیا سی ملنگ وانگوں کدے دا بھینڈ ٹوں چیر پھاڑ کے بھیج گیا
ہوندا۔ پر اوہ اتھے مار کھا گیا سی۔ اوہ بھجن جوگا نہیں سی تے کوئی شے کھوہ کھس کے اتھے تاں نہیں
بیٹھے رہی دا۔

اوہ تاں ہر..... کم لئی ڈوجیاں دا متھاج سی۔ جے اوہ ثبوتاتے سالم مرد ہوندا تاں اوہ
اوس ویلے بھڑبھڑک ناگ سی۔“

”ایہ تاں توں سچ آکھیا اے۔ عورتاں لئی تاں مرد سچ ای سمجھو۔ جسراں سچ نوں
زہر منگن لئی کدھرے جاون دی لوڑ نہیں ایسراں عورت نوں داگی کرن واسطے مردوں کے کول کوئی
شے منگن لئی جانا نہیں پیندا۔“

”میں سوچیا مویاں ایس وچارے نال اج نیکی ای کردے۔ ایہ تیری ماسی دا پتر
اے۔ وچارا متھاج اے۔ ایہوں اُنج تاں سازی عمر عورت لہھنی کوئی نہیں۔ توں ای خیر خیرات
کڈھ دے۔“

”توں آپ میرا مطلب اے توں خُدا ایہ سوچیا؟“
”ہوہ او تھے کون سی؟ میں ساں یاں بگا سی۔ تے اوہ جو کجھ سوچدا پیاسی اوس توں بعد
گڈی تاں ای رڑھنی سی جے کہ میں وی اوسراں ای سوچدی۔“
”تے تینوں اوہ دے تے ترس آ گیا؟“

”ترس ای آیا وچارے اُتے۔ شاید کوئی تھوڑا بہت پیاروی آیا پر ایہ اوہ پیار نہیں سی
جہڑا عورت مرد نال کردی اے۔ ایہ تاں کوئی ہوہ ای پیاری۔ ترس بھریا پیار۔ جو میں تہانوں کے
فقیر اُتے ترس آ دے۔ اوہ دیاں منتاں ترے لے سُن کے۔ اوہدی اصلی یاں جعلی معصومیت ویکھ کے
تہانوں پیار آ دے۔ کجھ اُنج دا پیاری اوہ۔“
”سمجھ آ گئی اے۔“

”میںوں پتا اے توں بڑی سمجھدار ایں۔“

”توں اگے سٹا۔ فیر کیہ ہو یا؟“

”میں سوچیا موج بی بی اج ایس اپنی ماسی دے مسکین نما نے پتر دیاں دعاواں لئے۔“

تیرا کیہ لتھ جانا اے۔ جتھے اگے گدڑ پلے رنج گئے نیں اج ایہ بھیڈ دالیا وی سہی۔ سمندر وچوں

کاں کچھ بھرو لے تاں سمندر نوں کیہ فرق پیندا اے۔“

”تے توں صرف ترس وچ آ کے ای.....“

”نہیں صرف ترس نہیں سی۔ میںوں کھوج وی سی کہ ایہ بگا کج..... تے کسراں؟ نوں

گل جانن دی، کجھ نوں دیکھن دی، کجھ نوں کرن دی تاں سبھ نوں خواہش ہوندی اے۔“

”میں کہیا اج موقعاً لسمہیا اے تاں.....“

اوہ چپ کر گئی۔

سہیلی وی چپ رہی۔ شاید اوہنوں کوئی اپنی واپری چیتے آ گئی سی۔

”کچھیں گی نہیں فیر کیہ ہو یا؟“

”فیر کیہ ہو یا؟“

”بگا تاں حیران ای رہ گیا۔ فیر وچا راہنے جوگا ہے سی ہتھ پیر مارن لگ پیا۔ زیادا کجھ

تاں میںوں آپ ای کرنا پیا۔“

اوہ رات میری ایس لحاظ نال یادگار اے کہ اینا زیادا شکر گزار بندا فیر میری زندگی وچ

نہیں آیا۔ اوس ویلے اوہ شکر گزاری دی اوس منزل تے اپڑیا ہو یا سی جے میں اوہنوں آ کھدی کہ

اوہ نئے اگ وچ چھال مار دیوے تاں اوہنے دوجی وار میںوں آ کھن نہیں سی دینا۔“

”ایس گل دامینوں یقین اے۔ عورت نوں مرد کول سوون دا دل آنا چاہیدا اے اوس

توں بعد اوہ مرد کولوں بھاویں جو چاہوے کر والوے۔ اوس ویلے چنگے بھلے بندے دی مت ماری

جانندی اے۔ بگا وچا را کس کھیت دی مولی سی۔“ سہیلی وی کھڈکاری۔

’د بعد وچ دعوے کرن والے تاں بڑے آئے۔ پر اوہ صرف پھو کے دعوے سن۔“

مطلب کڈھن دے ڈھنگ سن۔ فریب دیون دے قول سن۔“

”اوس توں بعد؟“

”بگاتاں میرا ہتھ بدھا غلام ہو گیا۔ اوہ تاں میرا کھہڑا ای نہ چھڈے۔“

”ہاں کملے نوں ورچایا، کملا مگرے مگر آیا۔“

”بلکل میں تاں بھیڑی پھسی۔ فیر اک دن کدھرے بگا شنی وچ آ گیا جو میں کہ

مرداں نوں عادت ہوندى اے۔ اوہ کسے اگے تڑ مار بیٹھا۔ سُنن والے پہاوں تاں یقین ای نہ کیتا
تے جدوں اوہنوں یقین آیا تاں فیر گل موٹھوں نکلی کوٹھے چڑھی۔ گل بھٹھاں تندوراں تک اپڑ
گئی۔“ تے فیر اک دن مینوں مہنا وجیا۔

”جانی حاجنیں ویکھیا اے تینوں وی۔ جد تینوں کسے پورے بندے نہ تھکیتے توں

میرے پینگلے بھراتوں وی نہ نلیوں۔“

ایہ مہنا موجاں نوں کسے ہو رہی نہیں گے دی بھین نے ماریا سی جہڑی فرمایش علی دے

چاچے دے پتر نال وچ کے آئی سی۔

تے اوس دن توں بعد موجاں نے ایہ اصول بنا لیا کہ رشتے دار بھادیس سکی ماسی دا پتر

ای کیوں نہ ہووے اوہدا کا نا نہیں ہونا چاہیدا۔ ماسی دا پتر تہاڈی شریکئی نال وچ سکا اے یاں فیر

ماسی دی دھی تہاڈے شریک نال وچ سکا دی اے تے کل نوں مہنا مار سکا دی اے۔

تے اوہ بڑا چر اپنے بنائے ہوئے ایس اصول تے چکی رہی۔ پر فیر اک واری اوہنوں

اپنا ایہ اصول توڑنا پیا۔ خد اپنا کیتا ہو یا فیصلہ بھننا پیا۔

کہیا جاندا اے فیصلے بھنن واسطے ای کیتے جاندا ہے نیس۔ بڑے بڑے دعوے کرن

والیاں بڑے بڑے اصولاں تے ضابطیاں دی پابندی کرن والیاں اُتے کدی ایہو جے ویلے

آندے نیس کہ اوہناں نوں ساریاں اصولاں دی اُلنگھنا کرنی پیندی اے۔

موجاں وی اپنا اصول توڑ دیتا۔ وجہا بڑی تگڑی سی۔

(12)

پنڈ وچ اک نواں گھبر و محمد واصل ناں دا اٹھیا۔ چھانٹویں سریرتے نگھر ہڈی والے
 واصل نوں گشتی لڑن دا شوق کدیا تاں اوہنے پہلوں پنڈ وچ ای پرانے پہلواناں کولوں داء سکھے
 تے فیرا و ہنے اک ہور زیادا مشہور تے نامی گرامی پہلوان دی جاشا گردی کیتی۔
 کجھ اوہدا شوق ٹیسی اُتے چڑھیا کھلوتا، کجھ اُستادوں تے نیت دا کھرا ل گیا۔ سونے
 تے سہاگے والی گل ہو گئی۔ اُستاد نے واصل نوں دناں وچ ای اپنا ہنر تے فن منتقل کر دتا۔
 شاگرد دی اٹھان ویکھ کے اُستاد دیاں اکھاں لشکن لگ پندیاں۔ ساڈے علاقے
 وچ کھکاں دی واڈھی توں پہلے میلیاں دی اک زنجیر شروع ہوندی جہڑیاں واڈھیاں توں بعد تیکر
 چلدی رہندی۔ ایہ میلے اک اک دو دو دن دے ہوندے نیں۔ ایہناں میلیاں وچ مقامی پہلوان
 تے کوڈی کھیڈن والے کھلاڑی تاں شریک ہوندے ای نیں۔ دُور دے پہلوان وی آجاندے
 نیں۔ اوس وارا اک پوڑی گراں دے مُنڈے دا شہر اُسٹیا جہنے واہو پنڈ اکمایا ہویا، کسے پیر اُستاد دا
 چنڈیا ہویا۔

ساڈے علاقے دا پہلا میلا دھیر جے کی بابا کوڈے شاہ دے دربار تے لگدا اے۔
 پوڑی گر پہلوان نے او تھے آہو کرا دتا۔ مقامی پہلوان نے اوہدا ساہمنا کیتا پر ٹک نہ سکیا۔ پوڑی

گرنے اور ہنوں پچھاڑ کے اگلے دن با بے احمد شاہ دے میلے وچ جا بکرا بکرایا۔ او تھے وی تھیرے
لوک تیل ملدے سن۔ او ہناں آپ ولوں اپنے وچوں سبھ توں گھڑاتے ستھرا منڈا میدان وچ
کڈھیا پر پوڑی گراں دامنڈا اتھے وی سوا سیر نکلیا۔ او ہنے اوس پٹھے دی وی کڈ لادتی۔ اگے
نجاہت ناں دا پنڈی۔ او تھے با بے عنایت شاہ دآمیلا لگدا سی۔ پوڑی گراوتھوں دے پہلوانوں
وی ڈھادتاتے فیروسی آرائیاں والی با بے لدھے پیر دے میلے وچ آڈیا۔ او تھوں دا پہلوان وی
پوڑی گرداں دے منڈے دی جھال نہ جھل سکیا۔

پوڑی گردی بڑی مشہوری ہو گئی۔ ہن لوکاں نوں وتی کرم آباد دے پہلوان تے
امیداں سن۔ اوس پہلوان کسے ویلے بڑی نامنا کھٹی سی۔ پرا یہ بھلے ویلے دیاں گلاں سن۔ پہلوان
دا ہن ناں ای رہ گیا سی۔

پوڑی گر پہلوان نے بڑی چھیتی اور ہنوں وی چت کر دتا۔ ایس توں اگے با بے قائم
شاہ فیرو با بے محکم شاہ تے با بے دھم شاہ دے میلیاں وچ وی پوڑی گرای جیتو رہیا۔

ہن سارے علاقے والے پریشان سن۔ او ہناں لئی بڑی نموشی سی۔ او ہناں دی عزت
بے عزتی دا سوال سی۔ پوڑی گر سازیاں نوں دلی لگا جاندا سی۔ اوہ کسے کولوں وی نہیں سی ٹھلیسندا
پیا۔ بے اوہ ہن ہاریوں چلا جاندا تاں پورے علاقے لئی ڈب مرن دا مقام سی۔

تے ہن پوڑی گر مارا مار کر دافٹ دے جھنڈے گڈ دا ساڈے پنڈ دے میلے تک اڑ گیا

سی۔

ساڈے پنڈ با بے بھھے جٹ دا میلا لگدا سی۔ بابا بکھا کسے ویلے اک کسان ہو گزریا

سی۔ اک دن او ہنے ویلنا جتیا ہو یا سی کہ اک ملنگ نے آصدا کہتی۔

”بابا جی سانوں وی سوا من گڑتے گنیاں دی پنڈ دان کرو۔“

بابا بکھا پہلوان ای ستیا بیٹھا سی۔ آکھن لگا۔

”پہلے ویل ملکدے نہیں اتوں توں سویرے سویرے آن کے بھونکن لگ پیا ایں۔“

فقیر اک وار اتانہ آسمان ول دیکھیا تے چپ کر کے چلا گیا۔

ڈپہر ہوون توں پہلوان ای بابا بکھا ٹتے وانگوں بھونکن لگ پیا۔ اوہ دے پتر تے انگ

ساک پریشان ہو گئے۔

فقیر دی بھال شروع ہوئی۔ تیجے دن جا فقیر لہما۔ بابے بلکھے ٹوں اوہدی خدمت وچ حاضر کیتا گیا۔ بابا بلکھا بلکل اک سٹے وانگوں اوس ملنگ دے قدماں وچ جا بیٹھاتے کوئلکن لگ پیا۔ تن دن بھونک بھونک کے بابے بلکھے دی حالت بڑی بھیڑی ہو چکی سی۔

ساری آکڑتے غور مٹی وچ مل چکے سن۔ ہن اوہدیاں اکھاں وچ التجا معافی دی درخواست تے ہنجو سن تے اوہ پڑ پڑ فقیر دے مونہ ول ویکھد اپیاسی۔ فقیر نے بابے بلکھے دی کند اُتے ہتھ پھیریا تے اوہ اسرانج پلوس لگ پیا پوس کسے راکھوس گتے داپلوسی دا اے۔
لوجی بابا بلکھا چنگا بھلا ہو گیا۔

تے ملنگ آکھن لگا۔ ”بابا اتھے سارے ای گتے نیں۔ کوئی دنیا دا گتاتے کوئی آخرت دا گتا۔ ساریاں نوں ای ہڈی چاہدی اے۔ گتا ہون وچ کوئی مہنا نہیں۔ گتا بنیاں جے منجھ جاویئے تاں ہو کہ چاہیدا اے تے منجھن واسطے صحیح درملناآت ضروری اے۔“
کوئی کجھ نہ بولیا۔

بابا ملنگ جھٹ کوچپ رہیا فیر آکھن لگا۔

کسے فقیر دی گودڑی نوں نہ چھیڑیے
متاں اوہدے وچ لعل ہووے
اوہ فقیر بھادیں کجھ وی نہ ہووے
متاں اوہدا مُرشد باکمال ہووے

ہن بابا بلکھا اوس فقیر دا درای نہ چھڈے۔ ایویں تھوڑے دن فقیر نے اوہنوں نال رکھیا تے فیر واپس پنڈ جاون دا امر کر دتا۔ بابے بلکھے اپنی باقی زندگی فیر رویشی وچ گذاری تے ہن اوہ تھے اوسے بابے بلکھے جٹ دی قبر اُتے میلا لگد اسی تے چوڑی گر مارا مار کر داستاں پنڈاں دیاں پہلواناں نوں ڈیگدا اوس میلے تک آجیا سی۔

اوہ تھے ای واصل پہلوان رہندا اسی جہدا اپنے سُرخ تے سفید مونہ پاروں واصل رٹو دے ناں نال مشہور ہو چکیا سی۔ اوہنے چوڑی گردے بڑے دن سنے سن۔ اوہنوں کشتی لڑدیاں تے پہلواناں نوں ڈھانڈیاں وی ویکھیا سی۔ جدا وہ کسے پہلوان دی کند لاند اسی تاں اُچھل کے پاکی مارا اسی تے ”ایہ رنگ پور داپوڑی گرا اسی اوئے“ ضرور آکھدا سی۔

واصل رتو جان بچھ کے اوہدے مقابلے وچ نہیں نکلیا سی۔ اوہ اپنے پنڈ وچ اوہدے نال دود و ہتھ کرنا چاہندا سی۔ اوہنوں پتاسی کہ اوہدے پنڈ والے میلے وچ چوڑی گر پہلوان نے آنا ای آتا اے۔ تے او تھے اوہنے ہو کر اوی دینا اے۔ پنڈ وچ اوہدے علاوہ اور کوئی پہلوان نہیں سی جہڑ اوہدے مقابلے لئی نکلد ا۔ جتھے ڈھیہ جانا مہناسی او تھے ایہ وی مہناسی کہ بھرے پنڈ وچوں کوئی مقابلے لئی نکلے ای نا۔ انج تاں چوڑی گر کھلی مالی (بلا مقابلہ) جت جاندا۔ واصل اپنے پنڈ ولوں اوہدے مقابلے لئی نکلنا چاہندا سی۔ اگوں جنوں دیوے دوائے رب۔

جس دن بابے کوڈے شاہ دے میلے وچ چوڑی گر نے ہاشو ڈوڈے نوں ڈھایا سی۔ واصل رتو نے اوس دن دی اپنی تیاری شروع کر دتی سی۔ اوہنوں پتاسی اوہدی واری وی آ جانی اے۔ تے اوہنوں اپنا کھادا پیتا حلال کرنا پینا اے۔

اوہدے پیو نے اوہدا شوق دیکھدیاں ہو یاں اوہنوں صرف تے صرف پہلوانی لئی چھڈ دتا سی۔ اوہدے کولوں کوئی کم نہیں لیا جاندا سی۔ اوہدے اکلے دی کھادہ خوراک دا خرچا باقی سارے جیناں نالوں بہت زیادا سی۔ پورے سال اوہنے رنج رنج گھیو پیتا سی۔ مکھن دے پیڑے کھادے سن۔ کھا گنڈ بچھاں دیاں رنج کے دھاراں لیاں سن تے پانی دی تھاں ددھ پیتا ہن اوہدے پنڈے وچوں مڑا ہکے دی تھاں ددھ نکلد اسی۔ مکھن تے ملائیاں کھا کھا کے اوہدا پنڈا مکھن ملائی ہو گیا۔ باداماں دا کوئی حساب نہیں سی۔ ایہناں خوراکاں اوہدا سفید چہرا سرخ کر دتا سی تے ہن لوکی اوہنوں واصل رتو دے ناں نال سدن لگ پئے سن۔

اوہنے بے تحاشا کسرت کیتی سی تے اگو ساہے ان گنت ڈنڈ مارے سن۔ بیٹھکاں کڈھیاں سن سہاگے اگے چپیا سی تے پتا نہیں کیہ کجھ کیتا سی۔ تے اج اوہ سبھ کجھ حلال کرن دا ویلا سی۔ اوہدے پنڈ توں اوہدے اُتے مان سی۔ اج اوس مان نوں قائم رکھن دا ویلا سی۔ اج سردھڑ دی بازی لان دا ویلا سی۔

اوہدی واری آ گئی سی۔

چوڑی گراں دا پہلوان میدان وچ نکل کے اپنے مقابلے لئی ونگار دا پتاسی اوہدے انگ انگ وچ غرور جھلکارے ماردا سی تے اکھاں وچ اعتماد جھلکدا سی۔ ایہ اعتماد ایہ بھروسا ایہ گھمنڈ کیوں نہ ہوندا۔ اوہنے اک دو نہیں پورے ستاں پنڈاں دے جواناں دی کنڈ لائی سی۔

واصل رتو او ہدے مقابلے وچ نکلیا۔ اوہ حد توں زیادا سنجید اسی جد کہ چوڑی گر بہت

زیادا اٹھلد اتے اُبھر داپیا سی۔

گھول شروع ہو یا۔ بڑی چھستی چوڑی گر ٹوں پتا لگ گیا کہ اج او ہدے نال جہڑے

پہلو ان دا جوڑ پیا اے ایہ کوئی ہو رانی شے اے۔ دوویں پہلو ان مُردھکو مُردھکی ہو گئے۔ ہف گئے۔

جہناں نوں کدے ساہ نہیں سی چڑھیا او ہناں دے ساہ پنٹل گئے۔

پنڈ والیاں داوی او نا ای زور لگ رہیا سی۔

گھول ہوندے ٹوں پورا گھنٹا ہو گیا۔ دوواں پہلو اناں کمال کر چھڈیا۔ کوئی وی کسے

نالوں گھٹ نہیں سی۔ چوڑی گر ٹوں اپنے سارے داہ ازماون دے مواقع لہر رہے سن تے او ہنے

اپنے سارے داواں دے توڑ ہندے تے اگوں داہ لگدے ویکھے سن۔ لوکی اش اش کراٹھے۔

تیجا جووی ہووے لوکاں بڑے چراں بعد اک خالص تے ودھیا گھول ہوندا ویکھیا

سی۔ ایہ ٹورا گشتی بلکل نہیں سی تے ہن اوہ دوواں پہلو اناں نوں برابری دا ددے رہے سن۔ فیر

جس ویلے واصل رتو چوڑی گردی کنڈلا کے او ہدی چھاتی اُتے چڑھ کے بیٹھاتاں چوڑی گر من لیا

کہ اوہ اتفاق نال نہیں ہار یا سگوں پہلو ان نے او ہنوں تن کے ہرایا اے۔ او ہنے اپنا پورا زور لا

کے ویکھ لیا سی۔ سارے دا ازما لئے سن تے فیروی ہار گیا سی۔ ایہدا مطلب ایہو سی کہ اج اوٹھ

پہاڑ تھلے آ گیا۔ او ہنوں سوا سیر کر پیا سی۔

او ہنوں پتا لگ گیا سی کہ دُنیا بھلو بھلی اے۔ او ہنے بڑے کھلھے دل نال ہار منی۔

ڈھول کھڑک گیا۔ لوکی کملے ہو گئے۔ پنڈ والیاں واصل رتو ٹوں کندھاڑیاں اُتے چک

لیا۔ او ہدے اُتے نوٹاں دا مینہ ورہا دتا۔ ڈھول و جدا گیا تے لوکی تھمر پاندے، نچدے گاندے

چیکدے چلا ندے، بکرے بلاندے تے واصل رتو ٹوں کندھاڑیاں اُتے چکی پنڈ آوڑے تے

پورے پنڈ دا پھیر لیا ندا گیا۔ اوہ رات پورے پنڈ واسطے خٹیاں دی رات سی تے موجاں دے

اصول بھن تے ٹن دی رات سی۔ واصل رتو او ہدے شریکے وچوں سی۔

”ایہو جے بندے لئی تاں جان قربان کیتی جاسکدی اے۔ اک اصول دی قربانی تاں

بہت چھوٹی گل اے۔“ موجاں سوچدی پئی سی۔

واصل سرگھی توں پہلوں اٹھدا۔ پنڈ دے لاگیوں لٹھدی نہر دی پل توں وتی

آرائیاں والی ٹیل تائیں چار میل دی دوڑ لاندی۔ تیل ملدا اڈنڈ بیٹھکاں مارواتے اوس توں بعد
میت دی کھوہی تے اپڑ جاندا۔ ایہ سارا کم اوہ انھیرے دوج تے لوکاں دیاں نظراں توں بچ کے
کردا۔ اوہنوں اُستاد دیسی کہ لوکاں ساہمے کسرت نہیں کری۔ اوہناں نوں بلاوجھا اپنا پنڈا نہیں
دکھائی دا۔ کہیاں دی نظر بڑی پتھر پاڑ ہوندی اے۔ نظریا گیا بندا کسے کم دا نہیں رہندا۔

واصل کھوہی وچوں بو کے بھر بھر کے نمازیاں دے وضو لئی سقاوے بھر داتے اوس
توں بعد خُذ نہاندا۔ عام طور تے اوس ویلے تیکریاں تے نمازی آندے سن یاں فیر جہناں رات
نوں سچیاں ماہیاں ہوندىاں سن اوہ نہادن لئی آندے سن۔

تے اوس دن واصل دیکھیا کہ اوہدے توں پہلوں کھوہی تے موجاں کھلوتی ہوئی
سی۔ اوہ پانی دا بھریا بوکا کڈھدی تے اپنے پیراں اُتے پلٹ دیندی۔ اوہنے اک دو بوکے
سقاوے دوج دی پائے سن۔ جد اوہنے واصل نوں دیکھیا تاں آکھن لگی ”ٹوں نہالے میں پانی
بھر دیندی آں۔“ واصل جہڑا اوہنوں ایڈی سویرے کھوہی اُتے ویکھ کے حیران سی۔ چُپ رہیا تے
داتن کردار رہیا۔ موجاں اوہدے جواب نوں اڈیکیا تے فیر ”جے میرے بھرے پانی نال نہاؤ تا
تیری شان دے برخلاف اے تاں فیر توں ای میرا گھڑا بھر دے۔“ آکھدی کھوہی ذی ہتھی چھڈ
کے تھلے آگئی تے گھرے نوں ہتھ پا کے نیویں ہو کے اینج کھلوگئی جو یں اڈیکدی پئی ہووے کہ
واصل کدوں اوہدا گھڑا بھر دے۔ واصل حیران سی کہ اوہنے خُذ اپنا گھڑا کیوں نہیں بھریا۔
”ہووے گی کوئی گل“ اوہنے لا پرواہی نال سوچیا تے بوکا کڈھ کے گھرے دوج پلٹن لگ پیا۔
موجاں نے گھڑا چا کے ڈھاک اُتے رکھیا، آپ نہارے مُسکرائی تے سہنی دانگوں لہرے لیندی
اپنے گھر نوں روانا ہوئی۔ واصل اپنے مونہ دھیانے کم لگا ہو یا سی پر تجربا کار موجاں نوں پتہ سی
اوہدیاں اکھاں اوہدی کنڈتے گڑیاں ہوون گیاں۔

اگلے دن موجاں دو گھرے لے آئی۔ اک سر اُتے رکھے انھو اُتے دھریا ہو یا سی تے
دو جا ڈھاک تے رکھیا ہو یا سی۔

واصل بال نہیں سی اوہ سمجھ گیا رس چوسن والی کھئی اوہدے دوالے ہو گئی اے۔ اُستاد
نے اوہنوں سمجھ توں زیادا جہدے توں ڈرایا سی اوہ عورت سی۔

رتاں وکدیاں ویکھ کے چھیل مُنڈا جو یں شہد وچ کھیاں پھسداں نہیں

اُستاد دیاسی ”جے تُوں عورت توں پنج گھنٹوں، لنگوٹے دا سچا رہیوں تاں کے کولوں
 نہیں بویندا۔ کے کولوں مار نہیں کھاندا۔ یاد رکھیں کے پہلوان کولوں ڈھیبہ کے تُوں دُبارا اُٹھ سکتا
 ایں۔ خورا کاں کھا کے کسرت کر کے دُبارا اوس پہلوان نوں چیلنج کر کے ڈھا سکتا ایں پر جس دن
 تینوں کے عورت نے ڈھالیا غیر دُبارا توں اُتلے پتن نہیں آسکدا۔ عورت دا چسکا تیرا سبھ کجھ کھوہ
 لوے گا۔ عورت تیری طاقت، تیرا زور، پنج نچوڑ لوے گی جو میں ماکیوں دے چھتے وچوں شہد نچوڑی
 والے۔ وارث شاہ آکھیا سی۔ سُنڈھی ہیر نے چُٹیا جگر تیرا بدل لشک دیا ماریا چھو لیا وے۔ عورت
 توں پنج گھنٹوں تاں تینوں سے خیراں نیں۔ جس دن ایہدے اڑیکے چڑھ گھنٹوں فیر تیرا اللہ ای
 وارثاے۔

جسراں سیامیاں دے آکھے داتے آملے دے کھا دے دا بعد وچ پتا لگدا اے۔ پنج
 ای عورت دی قُربت دا کجھ چر بعد پتا لگدا اے جدوں پہلوان اپنے آپ نوں چارے اسیاں پورا
 سمجھدا ہویا میدان وچ نکلد اے پر فیروہی ہار جاند اے۔“

تے سبھ توں آخرتے سوہتھ رستاتے سرے تے گنڈھ اوہدے اُستاد دیاسی ”عورت
 دا شو قین بنداشاید ہو رہی کجھ کر سکدا اے پر اوہ پہلوانی نہیں کر سکدا۔“

تے ہُن عورت اوہدے پچھے پے گئی سی۔ عورت دی اوہ جہڑی پنڈ دی سبھ توں زیادا
 سوہنی تے دل کھچویں رن سی۔ مرد اوہدے دل پنج کھچیندے جو میں لوہا مقناطیس ول کھچیا
 جاند اے۔ واصل دے کن مارے ہوئے نہیں سن۔ اوہنے موجاں دیاں اڈ دیاں اڈ دیاں گلاں
 سُنیاں ہوئیاں سن۔ تے اوہ پہلوان تاں سی پر اک مرد دی سی۔ اوہنے اک دو وار موجاں نوں
 سوچیا دی سی۔ پر فیروہدا اُستاد گھو ریاں وڈا اوہدے اگے آکھلونداتے اوہدی سوچ تھو کنوں پنج
 جاندی۔ ایہ اوہوں دی گل سی جدوں موجاں دا دھیان اوہدے دل نہیں سی۔ ہُن تاں اوہ پوری دی
 پوری اوہدے دل اُتری ہوئی سی۔

موجاں ورگی رن نوں اپنے ول پنج اُریاں دیکھ کے نہ گولن تے ان ڈٹھا کرن لئی بڑا
 جگر اچا ہیدا سی۔ واصل ایہ جگر اکتیا۔

پر کتنا کوچر؟ موجاں دے ہتھیار نوں تے سان اُتے چڑھے ہوئے سن۔ واصل دی
 ڈھال اکتار ہونڈے وار نہ روک سکی۔ آخر اک دن واصل نوں اوہدا پانی دا گھڑا بھر دیاں بھر دیاں

اوہدی خاہش دی گھڑولی وی بھرنی پے گئی۔

موجاں نے اوہدا لنگوٹا کھوہ لیا سی۔

تے ایہ کوئی اچرج نہیں ہو یا سی۔ عورت اگے بڑے بڑے ہار گئے سن۔ سُنیا اے دو فرشتے ہاروت تے ماروت وی زُہرہ ناں دی عورت دے خُسن تے اداواں دی جھال نہ جھل سکے تے اپنے ہوش گنوا کے اپنے مرتبے توں ڈگ پئے سن۔ ہُن اوہ اک کھوہ وچ پُٹھے ٹینگے ہوئے نیں۔

داصل رٹو تاں اک انسان سی۔ انسان جہڑا بھلن ہار اے۔ جتھے فرشتے ہار جاواں او تھے واصل کون وچا را سی۔

تے واصل نے موجاں نوں آکھیا سی ”ٹھیک اے تُوں جت گئی تے میں ہار گیا۔ ایہ ایہو جی ہار اے جہڑی جتن نالوں زیادا خشی دیون والی اے۔ توں میرا لنگوٹا کھوہ لیا۔ تیرے ورگی رن تُوں ایہ حق پہنچد اے کہ اوہ واصل ورگے پہلوان دا لنگوٹا کھوہ لوے۔ ایہ حق تینوں اودوں ای مل گیا سی جدوں تینوں سرجیا گیا سی۔ مینوں ایہدا کوئی ہرکھ یاں دُکھ نہیں۔ دُکھ مینوں اودوں ہووے گا جدوں تون کسے ہو رول ویکھیا۔ یاد رکھیں جس دن وی انج ہو یا اوس دن توں بعد کسے دن وی تیری نہروچ زُڑھی جان دی لوتھ نوں دُور پتا نہیں کہڑے پنڈ دے لوک کڈھن گے۔ کیہ پتا کڈھن گے وی کہ نہیں۔ کیوں جے انج دی لوتھ لوکی ڈردے مارے نہیں کڈھدے۔ پلس اوہناں نوں ایویں ای سچ دھڑو کر دی اے۔ فیر تیرا ایہ سوہنا پنڈ اپانی وچ رہندے جنوراں دی خوراک ای بے گا۔“

جواب وچ موجاں نخرے نال ہسی سی تے اوہنے آکھیا سی ”رہیوں ناں پہلوان دا پہلوان۔ پہلوان ہوون دا ایہ مطلب تاں نہیں کہ بندا سیانا وی ہووے۔ اوہ کملیا جس یارنوں میں بارھیں گوہیں دیوالے کے لہیا اے اوہنوں چھڈ کے میں دو جہانوں دھرکاری نہ جاواں گی۔ میں تے رڈی جاواں گی۔ جہدا تیرے ورگا جتن ہووے اوہنوں کیہ لوڑا اے کسے ہو رول جھاکن دی۔ باقی ایہ گلاں چھڈ اچ وچ جی کل نوں کیہ ہونا اے ایہ فکر چھڈ۔ جہڑے کل دیاں فکراں کردے نیں اوہ چھستی بڈھے ہو جاندے نیں۔ تے بڈھے زندگی دارس نہیں نیچوڑ سکدے۔

انج توں بلکل اک مردوانگوں گل کیتی اے جہڑا سو عیب کر کے وی نہاتا گھوڑا ہوندا

اے تے عورت دی اک بھل نوں دل تے لالیند اے۔ فیروی سبھ کجھ تیرے ناں توں گھولیا۔ ایہ
 سبھ کجھ تیرا اے تے جان لیاں جے تیرا من رے جے تاں ست سوواری تینوں اپنا خون معاف کیئا۔“
 واصل بڑے غورنال اوہدیاں گھاں سُدا رہیا۔

فیراوہ ڈھا کاں اُتے دوویں ہتھر رکھ کے کھلو گئی تے اوپری جہی او ازوچ بولی ”جس دن
 وی لنگھیا تُوں ای پاسا وٹ کے لنگھنا اے تے جے کسے پکھیا تاں تُوں آکھنا اے۔“ کہری
 موجاں۔ میں نہیں جاہدا ایہو جہیاں گندیاں رتاں تُوں۔“

تے جتھوں تیکر نہریاں دریا وچ لوتھ روڑھن دی گل اے ایہ کم میرے لئی وی کوئی اوکھا
 نہیں۔ جس دن توں کسے ہو رول گیا میرے اک اشارے تے کتے ای تینوں دریا وچ سٹن لئی تیار
 ہو جاوَن گے۔ پر میں انج کرنا تاں دُور دی گل اے انج سوچ وی نہیں سکدی۔ ہاں جس دن
 توں مینوں چھڈیا میں سوچاں گی، موج بی پیئے تیری قسمت وچ واصل اینا چڑای سی۔ میں تینوں
 گنڈی نہیں پاواں گی۔ میں تیرا پچھا نہیں کراں گی۔ کیوں جے دل دلاں دے سوڈے ہوندے نیں
 ایہدے وچ زور زبردستی نہیں چلدی۔ تُوں میرے ولوں ازاد ہوویں گاتے میں تیرے ولوں ازاد
 ہواں گی۔ یاد رکھیں جدوں وی چھڈیا توں مینوں چھڈیں گا۔ پہل تیرے ولوں ہووے گی۔“
 تے اوہ سچی سی۔ واصل جد عورتاں سگوں گزیاں دی بُوہ وچ وڑیا تاں ”سُند راک تھیں
 اک سوایا ای“ دیکھ کے اوہنوں موجاں بھل گئی۔

ہُن موجاں اوہدے لئی پُو سے انب دی گنک سی۔ تے گنک تُوں لوک روڑی اُتے
 سٹ دیندے نیں۔

پرایہ موجاں دی جوانی دیاں گھاں نیں۔

(13)

موجاں دی دھی مندیاں وچوں چنگی سی۔

اوہ بھاویں موجاں تے نہیں سی پر فیروی اوہدی ماں دے بھیڑ پاروں اوہنوں بند یا
جاندا سی۔ ماں دیاں کرتوتاں دے مہنے پیٹے اوہنوں دتے جانداے سن۔ ظاہراے ایہ مہنے اوہدی
کس دیندی سی۔

ماں پیو بھیڑے ہودن تے تھیں بھاویں کتے وی چنگے ہوڈ کسے نہ کسے جگھاتے
تہانوں ماں پیو دے حوالے نال یاد کرای لیا جاندااے تے بندے دے دس وچ نہیں کہ اوہ ماپیاں
واچناؤ خد کرے یاں جم پین توں بعد ماں پیو بدل لوے۔ ایہ جو جیے وی ہودن ساری عمر لئی سگوں
نسلاں تک لئی ہوندے نہیں۔

بھیڑے ماں پیو دا بھیڑ ہمیشا تہا ڈاچکھا کردااے تے دُور تائیں مار کردااے۔ بندا
کہہرے بچ نہیں سکدا۔

دُوجی گل ایہ کہ بنداک داری بھیڑا مشہور ہو جاوے تے اوس توں بعد بھاویں کسے
نال پیو داوی ہو کے فُرنے لوک فیروی شک کردے رہندے نہیں۔

موجاں بدنام سی تے اوہ اپنے جوانی نال خالصتن کس والا پیار کردی سی جہنوں دھی

دتی ہووے اوہ پیارا تاں لگدا ای اے۔ تے عورتاں نوں تن چیزاں جوائی دُده تے مرگ (کے) دی مرگ تے جانا عورتاں نوں بڑا پسند اے۔ تن چیزاں بہت پسند نیں۔ اوہ بھاویں جوائی نوں پتر ای سمجھدی۔ عورتاں موجاں دے پچھلے تے موجودا کردار نوں مکھ رکھدیاں ہویاں غلط مطلب ای کڈھدیاں سن۔ جتھے اوہ جھوٹھی اوتے تاں اوہ جھوٹھی ہے ای سی پر اوہ دے بُرے عملاں دی کالک اوہنوں پچی نوں وی جھوٹھا بنائی رہندی۔

بڑھیاں مائیاں جہناں جوئی ویلے آپ ساریاں کھیڈاں کھیڈیاں ہونیاں سن۔ جوئی دی ریل گڈی اوہناں نوں جھٹ دی جھٹ نکا جھیا ہو نا دے کے کے ویران تے سنسان شیشن اُتے لاه کے بڑی تیزی نال اگانہ لنگھ گئی سی۔ اوہ حیران تے بکیاں بکیاں اُجاڑتے ویران شیشن تے کھلوتیاں رہ گھیاں سن۔ اوہناں کول ہن اپنے دل بہلاون لئی اپنیاں گجھ یاداں تے لوکاں دیاں گکھاں ای رہ گھیاں سن۔

اوہ جدوی بڑ دیاں موجاں دیاں گلاں چھوہ لیندیاں۔
 ”موجاں پہلوں آپ موجاں کردنی رہی اے فیر اوہ سے نوں دھی دے کے جوئی بنا لیاؤ۔“
 ”اسیں وی جھیری کھیہ کھادی اے پرانج کدے نہیں کیتا۔ ایہ تاں حد ای لنگھ گئی

اے۔“

”ایہ جھگھا مشکل ای اے جے دتے تاں۔“

”ہاں ست گھرتاں ڈاين وی چھڈ دیندی اے۔ موجاں نوں وی ہن جوئی دا کھہرا

چھڈ دینا چاہیدا اے۔“

اوہ کوئی حاجتاں نہیں سن۔ اوہناں دے کھان پین دے دن لنگھ گئے سن تے ہن اوہ ایہو جھیاں گلاں کر کے دل داساڑا کڈھدیاں تے ہانہ تھار دیاں سن۔

ایہو جھیاں موندہ دی عیاشی مرداں نالوں زیادا عورتاں کردیاں نیں۔ موجاں دی گڑبھی بیگھاں جدونہ نال لڑنا تاں اوہنے سانجھی کندھ اتوں سر کڈھ کے گوانڈھن نال دُکھ سکھ پھر وٹا،
 ”گوئہ نوں بھاویں ستاں لہینیاں وچ لھپیٹے بو فیروی آ ای جاندی اے۔ بھیرے گھر چوں ساک لے بیٹھے آں جویں موجاں اپنے سائیں نوں تھلے لایا ہو یا سی انج ای اوہدی دھی میرے پتر نوں قابو کیتا ہو یا اے۔ پورارن مرید بنیا ہو یا اے۔ بیوی دی بول ای بولدا اے۔ ماں چنے خد

گلی تھیں تے سوں کے تے اوہنوں سک تے سواں کے پالیا اے اوہنوں مُڈھوں ای بھٹلا دیتا سو۔
پتا نہیں ایہناں ماواں دھیاں کول کیہ جادو اے؟“

”اڑیے ایہناں تویت ای نہ پا دتے ہوں۔ سُنیا اے پیر سوہن شاہ دا تویت تلی تے
سرہیوں جماندا اے۔“ گوانڈھن ہور شک و دھادیندی۔

”انج ای لگدا اے میرا سائیں نہ پہلوں میرا بیٹا تے نہ ہن۔ تے ہن اوہنے بتاوی
کیہ اے؟ پتر دادم سی۔ اوہ وی ٹونہ نے کھوہ لیا اے۔“

اگوں گوانڈھن اپنا ساڑ کڈھدی ”آپاں کوئی عورتاں تھوڑیاں ساں۔ آپاں تاں
گدھیں ساں گدھیں۔ ساری عمر سائیں نوں قابو کرن دا دل نہ آیا۔ عورتاں تاں ایہ اپنیاں
ٹونہواں نیں۔ جہناں آندیاں ای سبھ کجھ سنبھال لیا اے۔ تے تیرا تاں بھیناں پتا نہیں میرا پتر
تاں رہیا اک پاسے میرا سائیں وی ٹونہ دا کلما بھر دا اے تے اوہ وی بڑی مسک میننی بن کے ابا ابا
کہندی اے۔ پتا نہیں کیہ جاؤ و کیتا سو تے کہڑے تویت پائے سو۔ نلکے پتر داوی بھابھی بھابھی
کہندے مونہ سکدا اے۔“

”ایہ موجاں تاں بھیناں سانوں ٹھگ لیا۔ میں تاں رشتا کوئی نہیں لیندی ساں پر کیہ
کردی پتر آکھیا۔“ ”بے بے جے مینوں سنگھی نہ ملی تاں میں یاں گڈی تھلے سردے دیاں گایاں
فیر کے داں نوں مونہ کر جاواں گا۔“ میں سوچیا بیگھاں او جانے پتر دے مونہ ٹوں ایہ کوڑا گھٹ بھر
لیے۔ اوہ نہ ہووے پتر توں ہتھ دھو بہو ہوں۔ مینوں تاں بھیناں کچی گل اے پتر دی دھمکی دا ڈرنہ ہوندا
تاں میں ایہ اک کدے وی نہیں چتا سی۔ پر کیہ پتاسی ویاہ توں بعد وی پتر کھس جانا اے۔“

”شکر کرنی بیگھاں پتر کھنیا ای پر اکھاں ساہمے تاں ہے ای۔ ایہ تاں فیروی کدے
نہ کدے جدوں سمجھ آوے گی مُڈ پوے گا۔ ساہراں دا پتر چیتے ای اوہنے وی تیرے پتر وانگوں
مرضی دا ویاہ کروان دی ضد کیتی سی پر ساہراں تاں بھین دی وھی لیا نا چاہندی سی۔ دوویں ماں پتر
ضد و ضدی ہو گئے۔ ساہراں کجھیا بال عمر اے اپنے چار دن رولا رپا پا کے چپ کر جاوے گا پر ایہ
اجکل دے مُنڈے اللہ توں ڈرئے اپنی ضد دے بڑے پکے نیں۔ مُنڈے دی جدوں گل نہ منجی
تاں اوہنے ککک وچ رکھن والیاں گولیاں کھالیاں۔“

”ایہناں گلاں دا ای تاں ڈر رہندا اے انج کل ذی اولاد کولوں۔ پتا نہیں کہڑے

دیے کیے کر بیٹھن۔“ بیگھاں ٹھنڈا ساہ بھریا۔

”اُنج موجاں کولوں تاں پُتھنڈ جھٹ گئی سو؟“ گوانڈھن اصلوں نیڑے ہو کے ایہر

اودھر دیکھدیاں ہولی جہی پکھیا۔

”کیہ پتا بھیناں۔ اللہنوں حال معلوم۔ اسان کہہوا اکھنیں ویکھیا اے۔ اجکل سُنیا

اے ایہ جہڑے فوجی بیٹھے نیں، موجاں ایہناں نال بگھی بگھا کھیڈ دی پھر دی اے۔“

”چلو پنڈ والیاں دی تاں گیل چٹھی۔ فوجیاں داوی کجھ حق بہدا اے۔ وچارے

پر دیسی نیں تے گھروں دُور۔ رتاں دے تر سے ہوئے۔“

ہاں جی سانوں کیہ جہنے جو کجھ کرنا اے اپنی جی جوانی تے کرنا اے۔ کل توں اوہنوں

ای پکھ پر تیت ہوئی اے۔ اوہ کیہ مولوی آکھدا اے۔

اگے تہاں دا حال زبوں ہوئی وارث شاہ جو کرن برائیاں نی

تے اتجھ اوہ گل مکا ندیاں۔

دجھوں تیک پکھ پر تیت دا تعلق اے۔ موجاں نوں نہ ایتھوں دی اپنے ساکین تے دُنیا

دی پکھ پر تیت دا ڈرسی تے نہ اگلے جہان دے سوال جواب تے عذاب ثواب دی پرواہ۔ اوہ

”ایہ جہان مٹھاتے اگلا کس ڈٹھا“ دے اصول تے زندگی گزار دی پئی سی تے میں اوہدے لئی

خط لکھدا اسان تے مُفت نہیں لکھدا اسان۔

پنڈ وچ صرف تن مُنڈے ہوور سن جہڑے پڑھنا لکھنا جاندا اے سن۔ اوہ موجاں دے

شریکاں دے پُتر سن۔ شاید اوہناں دی آپو وچ بول چال وی نہیں سی۔ مینوں اپنی اہمیت دا پتا چل

گیا۔ میں تاں ارنڈ پر دھان ساں۔ مینوں تاں اپنی پاور دا پتا ای نہیں سی۔ میں تاں بڑا ستا

وکدا پیا ساں۔ کہیا جاندا اے ایس دُنیا وچ کئی انسان تے حیوان اُنج دے نیں جہناں نوں مردے

دم تیکر اپنی طاقت دا پتا نہیں لگدا۔ ایہدے وچ ای اوہناں دی اپنی تے ساری دُنیا دی بھلیائی

لگی ہوندی اے۔

”بہت کھا لیا مڑ وٹدا۔ مینوں تاں کجھ ہوور چاہیدا اے۔“ کجھ دناں توں میں ایہ سوچدا

پیا ساں۔

اصل وچ مینوں پتا کوئی نہیں سی لگنا۔ خُد موجاں ای مینوں اوس راہے پایا۔ میں

بھاویں یا رہاں بارہاں سالوں داساں پرہے تاں مرد پچاساں۔ موجاں مینوں اپنے بسترے وچ
 بٹھاندی سی۔ میرے نال لگ کے بہندی سی تے ہولی ہولی بول کے میتھوں خط لکھواندی تے
 پڑھواندی سی۔ انج میں پتا نہیں اوہدے گلے وچ جھاتیاں مار مار کے کہڑے کہڑے نظارے
 کیے۔ تے میں ویلے توں پہلاں جوانی چڑھن لگ پیا۔

میں انجھول بن کے ایدھر او دھر..... ہتھ مارے تاں اوہ غصا کرن دی بجائے
 ہسن لگ پئی تے میرا مذاق اڈاون لگ پئی۔

”حالے کجھ ہوتاں لئے۔ اپنا تاں فرق ای بڑا اے۔“

”کوئی فرق فرق نہیں اے میں سبھ جامد آں۔ میں کوئی بچا نہیں آں۔“ ریہاڑ کردا
 میں اوہنوں پتا نہیں کسراں دا لگا ہوواں گا۔
 ”اچھا جو یں توں شش“ اوہ من گئی۔

کیہ واقعی میں اوہنوں ڈیگ لیا سی؟ کیہ واقعی میں اوہدے گوڈے لو اڈتے سن؟ میرا
 خیال اے محالہ اینا سادا نہیں سی۔ اوس ویلے مینوں انج ای لگا سی کہ موجاں نے شاید اپنی غرض
 پاروں میری گل منی اے۔ بہت بعد وچ میں اصل گل دے تھلے تک اپڑ گیا ساں۔

خط لکھوان ویلے انجانے پن دا دکھالا کردیاں ہو یاں جھڑی چھیڑ چھاڑ اوہ میرے نال
 کردی سی اوہ ارادتن ہوندی سی۔ اوہ بڑی وڈی شکارن سی تے میں اصلوں بھولا پنچھی۔

اوہ بازار نال اڈ اڈ کے بھاویں تھکی نہیں سی پر تبدیلی پاروں اوس کبوتر نال اڈنا
 چاہندی سی چہنے حالے اڈنا سکھیا ای نہیں سی۔

شیردی جوہ وچ پانی پیون توں بعد اوہ ہن موٹہ دا اذیتا بدلن لئی بھید دے لیلے نال اکو
 کھاڈے وچوں پانی پینا چاہندی سی۔

بھید دی بجائے خد بھگیاڑن بہتا زیادا سوازی اے۔

انسان فطرتن ہمیشا نویں پن دی بھال وچ رہندا اے۔

ایہ دکھری گل اے کہے نوں نوں پن بافق آندا اے کہے نوں نہیں۔ جو یں کہ
 آکھدے میں کہے نوں مانہ بادی کہے نوں مانہ بافق۔

(14)

فیر لام بندی ہو گئی۔

فوجاں واپس چلیاں گئیاں۔

موجاں دے ججن پتا نہیں رکھے دے رکھے اڑ گئے۔ اودوں نہ موبایل سن تے نہ پنڈ وچ
نیزے تیزے ٹیلی فون۔ دلاں دیاں وایر لیساں ای چل دیاں سن تے اوہ خد غرضی لالچ تے فریب
دے زنگال نال خراب ہو یاں پھیاں سن۔

رابٹ ٹٹ گئے تے نال ای دل وی ٹٹ گئے۔

موجاں ڈور بھوری پھرے۔ ہر شے وڈھن نوں آوے۔ کھاو نوں آوے۔ انج
وی ہو سکد اے ایہ تاں اوہنے کدی سوچیا وی نہیں سی۔

موجاں پورا مہینا دل اُتے پھاہا رکھیا پر رت سمی رہی تے جرننا مشکل ہو گیا۔

عشق وچ وڈ سیایاں دی مت وچ جان دی اے تے موجاں تاں کدے وی سیائی نہیں
سی۔ اوہدے کولوں جدوں جدائی جرنی اوکھی ہو گئی تاں اوہنے ایدھروں اودھروں پتا کیتا تے اوہنوں
پتا لکھیا کہ لاہور وچ تینوں تیرے ججن مل سکدے نیں یاں اوہناں دا اگھ سکھ لگ سکد اے۔

”بھلا جے ججن او تھے ای لہہ جاؤن“ اوہدے دل وی شاہدی دیتی تے اوہ کلم کلی لاہور
نوں اڈاری مار گئی۔

ہوسکد اے تئیں پچھو ”بغیر کے سد سنبھے“ بغیر کے دے بلاون دے“ بغیر کے دے

نال رابطا کرن دے، مویاں نے ایویں ای لاہور ٹوں مونہ چک لیا۔ ایہ کنج ہوسکد اے۔؟“
ایہدے جواب وچ میں آکھاں گا۔ ”ایہ سوال اوہیو کر سکد اے جہڑا عشق دے
کاریاں توں جانو نہیں“

اتھے جھوٹھے یاں سچے عشق دی بحث نہیں۔ گل عشق وچ پاگل ہوون دی اے۔ رانجھا
تخت ہزار دے دے چودھری دلہتر ایسے عشق وچ بارہاں سال بھھاں چراندا رہیا۔ جنگاں بیلیاں وچ
ہیر نال ملاقاتاں وی ہوئیاں۔ پوری نال بھرے چھتے وی کھادے تے فیروی بھھاں ای چراندا
رہیا۔ ہیر دے پنڈے نوں ہتھ نہیں لایا۔ کم سو کم مشہور تاں ایہو ای اے۔ تے جدوں ہیر وچ کے چلی
گئی تاں کن پڑوا کے مندراں پائے کے اک ہندو جوگی کولوں جوگ لے کے ہیر دے پنڈا پڑ گیا۔ کاہدے
لئی؟ اوہنوں اُدھال لئی۔ بندا پچھے جے توں اوہنوں اُدھالنا ای سی تے فیرو مایاں دے گھروں ای
اُدھال لیندوں۔ کن نوں پٹھے پاسیوں پھڑن دی کیہ لوڑی؟ چلو ایہدے وچ وی کوئی حکمت ہووے
گی۔ پر اک سوال تاں بعد ای بعد اے۔ اوہنوں ہیر کاہدے لئی چاہیدی سی؟ پوری کھاون لئی
یاں..... جے تاں صرف پوری دارولا سی تے ہیر وگی پوری پورے پنجاب وچ کوئی ہور میاں نہیں بنا
سکدی سی تاں رتاگھٹ سوادہی پوری تے صبر کر لیند اتے کسے ہور میاں دی منت کر لیند اتے جے
اوہیو..... عورت دارولا سی تاں بارہاں سال اوہدے کہنے ہتھ پھڑے سن؟ تے ہیر دے پنڈا جا کے
اوہنے جہڑیاں جہڑیاں پاگلیاں ماریاں اوہنوں تئیں سارے ای جاہدے او۔

فرہاد پہلوں تاں ایہ پاگلی ماری کہہ ددھ دی نہر کھٹی شروع کر دتی۔ ددھ دی نہر تے اوہ
وی پہاڑاں وچوں۔ پتا نہیں اوہ کنی ڈونگھی تے کنی چوڑی نہر کھند اسی؟ نہر کھند اسی یاں ایویں
بکی جہی نالی بنا داسی۔ فیراک جھوٹھی گل تے یقین کر کے سروچ تیساماریا تے مر گیا۔

شیریں اوہدے توں وی زیادا جھلی نکلی۔ محل دی چھت اتوں چھال مار کے مر گئی۔

شہزادے عزت بیگ یعنی مہینوال دادل ساریاں شہزادیاں چھڈ کے سوہنی تے آ گیا۔
پہلوں اپنا سارا مال متاع گھڑے تے جھجھراں مل لے کے مکا لیا۔ بعد وچ جہناں دے دوجے
کنڈھے دڈیرا لیا تے سوہنی لئی چھیاں پھڑیاں شروع کر دتیاں۔ پک نال اوہوں دریا دا ٹھیکا
چلکن ولے نہیں ہوندے ہونے نہیں تاں شہزاد صاحب نوں اوہوں کسے وی چھیاں نہیں پھڑن
دینیاں سن۔ جے چوری چھپے چھیاں پھڑدے کدھرے پھڑے جاندے تاں ٹھیکے دار دے

بندیاں پھینٹی وی لاوئی سی تے تھانے وی پھڑوا دینا سی۔

فیرا کھے اک دن مچھی نہ لکھی تاں اپنے پٹ نون چیر کے اوہدے وچوں گوشت کڈھ کے سوہنی نون کھوادتا۔ پٹ وچوں کنا کو گوشت نکلیا ہونا اے؟ تے کیہ سوہنی او تھے صرف مچھی کھاو ای جاندی سی۔؟

تے سوہنی دی پاگلی ویکھو۔ تار و دریا وچ کچے گھڑے تے ٹھلہ پئی۔ خد تاں اوہنے خد کشی کیتی ای کیتی۔ مہینوال نون وی چھال ماری پئی۔

کہندے نیں پرانے یونان تے مصر وچ جنس (Sex) نون بڑی وڈی طاقت سمجھیا جاندی سی۔ ایہ اجہی طاقت سی جہڑی مرداں تے عورتاں نون اپنے وس وچ کر لیندی سی۔ اوہناں ا تے غلبا پالیندی سی۔ اوہ کہندے سن ایہ ا تون ا تری کوئی چیز اے یاں فیر شیطان داوارا اے۔ فیثا غورث آ کھیا ”عشق اک ایہو جہیا لالچ اے جہڑا اوس غم تائیں ا پڑا دیندا اے جہڑا انسان نون تباہ و برباد کر دیندا اے۔“ افلاطون آ کھیا ”عشق نفس دی اک بے کار حرکت داناں اے جہدے وچ فکر (عقل) ا کا ای نہیں ہوندی۔“

ارسطو آ کھیا اے کہ جنسی عشق وچ بند ا تھنا نہیں ہوند پر ا تھنا ہوند اے کیوں کہ اوہدی اوہ جس ماری جاندی اے جہڑی اوہدے محبوب دے عیباں دی دس پاوون والی ہوندی اے تے اوہنوں عیب نظر ای نہیں آندے۔“

لاہور اوہ تین مہینے رُلی۔

اوہداسائیں اوہدی جدائی وچ تڑفیا ہووے گا۔ زیادانیڑے دے ساک اول تاں رہ ای کوئی نہیں گئے سن تے جہڑے رہ گئے سن اوہناں دے اپنے رولے ای نہیں سن سکدے۔

موجاں دی فکر کوئی رکویں تے کیوں کردا۔ کوئی اپنا گھراں سنبھال لوے بڑی گل اے۔

”ایہ ہن اوہدے سائیں دی ذمے واری اے۔“

”ماپیاں ویاہ کرنا ہوند اے و سادنا سائیں نے ہوند اے۔“

”سائیں جے کر شروع لاتوں قابو وچ رکھدا تاں اج ایہ نوبت نہ آوندی۔“

”سانوں تاں میاں ہتھ لاو تا دور دی گل اے۔ فرمائش علی اپنی رن بارے گل وی نہیں

سی کرن دیندا۔ جے سانوں آکھن ویکھن دی کھلھی چھٹی ہوندی تاں ویکھیے آ“ موجاں کسراں ندی گوڈیاں تون تھلے لتاں نہ وڈھ دیئے آ۔ ہن لکھے آ پے ای۔ اسیں کیہ کر سکے آں۔“

”انج ایہ ہے ایسے قابل۔ ایسے کدی اوہدے دندای نہیں گئے سن۔“
 ”جھڑی گھوڑی اجازا کرن تے ہلی ہوئی ہووے۔ کھلھا پڑدی ہووے۔ اوہنوں
 کھڑی تے تھہ کے کھڑی وچ بھادیں سوناوی کھوادے موئی نہیں ہوندی۔ گجھ ایہو حال موجاں
 والے اوہتے کسے نہ کے دن نسائی سی۔“ شریکا مونہ جوڑدا۔

شرمندا سارے ای سن تے اوہ سمجھدے سن کہ اوہناں داتک وڈھیا گیا اے۔ پر
 ”تک وڈھیا گیا تک وڈھیا گیا“ آکھ کے کوئی تک جڑتے نہیں جانا سی۔ جے انج تک وڈھیا گیا
 سی تے چیلوں گدوں سلامت سی۔ ہن رولا پا کے ان سُنیاں تُوں ای سُناتا سی۔ موجاں دے رشتا
 داراں رشتاداری توں ای انکار کردتا۔

قرمائش علی نال سلا ماں علیکی چھڈ دتی۔
 ”ایہ تاں بے گیرت ہے ای سانوں وی کدھرے سر چک کے ٹرن جوگا نہیں
 چھڈیا۔“ اوہ آکھدے۔

موجاں تن مینے لاہور وچ رہی۔
 ایہ تاں ہن کئی گل اے کہ موجاں ہوسن رنت بہارتے رنگ گھنے وچ جیلوے دے نال
 بیلیاں دے سوچ کے ای لاہور گئی سی۔ اوہتے ایہدے نال کیہ ہتی؟ اوہ کتھے رہی؟ کہنوں کہنوں
 ملی؟ اوہتے کیہ گجھ کیتا؟ تے لوکاں اوہدے نال کیہ کیتا؟ ایہ اج تاں پرزے وچ اے۔ اوہناں
 جتیاں مہینیاں یا اے قیاس دے گھوڑے چنے مرضی بھالو اصل حقیقت داکرا چٹنا مشکل اے۔
 لوکاں ٹیوے لائے۔

”ایہ اوہتے کے گھڑے بندے دے اڑیکے چڑھ گئی سی۔ جدوں اوہدا دل بھر گیا اوہنے
 گھڈا لار کے کٹھ چھڈی۔“

”اوہنے کٹھنا کوئی نہیں سی جدوں ایہ اپنے بھیڑے وسباں تے کرتباں توں باز نہ آئی
 تاں اوہتے بھجا دتی۔“

”نہیں ایہ جنوں نکری سی اوہنے اگے وچ دتی اوہتوں نس کے آئی اے۔“
 ”کھلور ہوو وڈیو سیانو! ایہو جہی کوئی گل نہیں اے۔ ایہنوں شاہی محلے دی کوئی وڈی
 ترناقی تھن توں ای اپنے نال لے گئی سی۔ ایہ تن مینے اوہتے لا کے آئی اے۔ اوہناں آون کوئی نہیں
 سی دینا بھار ہو گئی تاں اوہناں خیال کرنا چھڈ دتا۔ ایہ اوہتے ایہدے کول آون والے نال ایہی

بیٹی رلا کے نسی اے۔“

ایہ سارے قیاس ای نہیں۔ اصل حقیقت موجاں کول ای اے۔ ایہ جدوں دا واقعا اے
میں پہلے وی دسیا اے میں یارہاں بارہاں سالوں داساں میں اودوں کوئی ٹیوانہیں لایا سی۔ میں
کوئی قیاس آرائی نہیں کیتی سی اج اپنے چر بعد میں وی اپنا انداز اتہانوں دسنا چاہندا آں تے
فیصلا تہاڈے تے چھڈنا آں۔ میرے اندازے دیاں کندھاں ساڈے علاقے وچ ہوئی اک
جگ واپری دی نینہ اُتے اُساریاں گئیاں نہیں۔

ایہ واقعا موجاں دے لاہور جاؤن توں قریب قریب پنتا لہھی سالوں بعد ہو یا۔
انجمن اک طلاق یافتہ عورت سی۔

اوہ نیڑے دے پرائمری سکول وچ اُستانی سی۔

اوہ دے کول سی اک بارہاں گوسالوں دامنڈا۔

اوہنوں طلاق ہوئی نوں دس گورھے ہو گئے سن۔ اوہدا خیال سی کہ اوہ ہن کدے وی
شادی نہیں کرے گی۔ اوہدے خاوند نے اوہدے نال ڈاڈھیاں ودھیکیاں کیتیاں سن۔ خد
نالایت تے نشئی فیروی اوہنوں بے دوسی نوں طلاق دے دتی ساہو۔ اوہدے وچ اکو خوبی سی کہ اوہ
بھوراز یاداسوہتا سی۔ اوہنوں کوئی مالدار بیوا لہھی گئی سی۔

طلاق توں بعد اوہ پیکے بُو ہے آ گئی۔ اوہدا پیواک سکول وچ چڑاسی تے چوکیداری سی۔

اوہنے انجمن نوں دس جماعتاں کروائیاں ہوئیاں سن۔ فیروہنے پی ٹی سی کیتی۔ علاقے دے ایم پی
اے کول..... گئی تے آخر کار کسے نہ کسے کوٹے وچوں اوہ اُستانی لگ گئی۔

اوہ اپنا کماندی تے اپنا کھانندی۔ کسے تے بھار نہیں سی۔ جہڑیاں عورتاں اپنا

کماندیاں تے اپنا کھانندیاں نہیں اوہ فیرتھوڑا بہتا آپ ہندریاں بن جاندیاں نیں۔ اوہدا شادی کر
کے اک مرد دی دُبارا ماتحتی کرن دا کوئی ارادہ نہیں اے۔

اوہ بہت ساریاں..... احتیاطاں کرن دے نال نال اپنے پرس وچ کنڈوم وی رکھدی

سی۔ حالے تک اوہدی کدھرے وی بدنامی کوئی نہیں سی ہوئی۔ بڑا بھوک بھوک کے پیر رکھدی سی۔

کم انج ای چلدار ہندا تاں کمال نہ ہو جاندا۔ پر سبھ کجھ اوویں نہیں ہوندا جو ایسیں

سوچے آں۔

انجمن دے قصبے ورگے پنڈ وچ اک بنیادی مرکز صحت سی۔ اوہ تھے نصیرناں دا اک ڈپنر

یاں شاید کمپوڈر آ گیا۔ علاقہ دُور دردا اسی۔ ڈاکٹرتاں کوئی بلکہ نہیں سی۔ اوہ تھے نصیر ای سبھ کجھ سی۔

اوپہ اپنڈ واہوا ڈورسی۔ انجم ہمار ہوئی تاں اوہنوں ڈسپنری جانا پیتے او تھے اوہناں دوواں دی پہلی ملاقات ہوئی۔ جہڑی پہلوں محبت وچ بدلی تے فیر طوفانی عشق وچ تبدیل ہو گئی۔ ہن انجم نوں اپنا شادی نہ کرن والا فیصلا ڈاواں ڈول ہوندا ایسا۔

دوویں وکھری وکھری ذات دے سن۔ فیر نصیر پہلے توں ویاہیا ہو یا سی۔ اوہدے وی بچے سن تے اوہدے سوہرے وی ڈاڈھے سن۔ پر کہندے نیں عشق نہ ذات کچھدا اے نہ امیری غریبی تے نہ ای کسے ہور رکاوٹ نوں خاطر وچ لیا ندا اے۔ سگوں جویں جویں رکاوٹاں آنڈیاں نیں عشق ہور نعرا ہوندا جاندا اے۔

اوہناں دوواں محسوسیا کہ اوہ اک ڈوجے توں بغیر نہیں رہ سکدے۔ اوہناں شادی کرن دا فیصلا کر لیا۔ انجم اک مرددی پہلے ای ڈنگی ہوئی سی۔ اوہنوں اوہدے خیر خواہاں ویاہے ورھے بندے نال شادی کرن توں روکیتے آکھیا جے کراوہنے برسر شادی کرنی اے تاں فیر کوئی ایہو جہیا پکا بندوبست کرے کہ نصیر اوہنوں جھڈن دی سوچے وی نہ۔ جیکر سوچے تاں جد باندھ توں دیکھے تاں اوہدے ہوش ٹھکانے آجاون۔

اوہناں نے اشام تے کجھ شرطاں تے ڈن لکھ کے گواہواں دی موجودگی وچ دستخط کیتے تے نکاح کر لیا۔ اشام وچ نصیر نے مردے دم تک ساتھ نبھاون دا وعدا کیتا۔ طلاق دیون دی صورت وچ ٹھیک ٹھاک رقم ڈن رکھی گئی۔

نصیر دے گھر والیاں توں چوری نکاح کیتا گیا، اوہناں فیصلا کیتا کہ ایس نکاح نوں اوہناں کو لوں ٹھیا رکھیا جاوے گا۔ پر اوہ کملے سن اندردی پکی آخرباہر آندی اے۔ آگ بلے تاں ڈھواں کسے نہ کسے پاسیوں نکلد اے۔

تن مہینے آرام سکون دے لنگھ گئے۔ اوہناں دی محبت ٹیسی تے اے۔ اک ڈوجے نوں دیکھ دیکھ جیندے سن۔ دسیا جاندا اے کہ اوہناں دے اک سانجھے جن نے اپریل فول مناندیاں ہو یاں انجم نوں فون کر دتا کہ نصیر دا ایکسیڈنٹ ہو گیا اے تے اوہ..... شدید زخمی اے۔

انجم جس حال وچ بیٹھی سی۔ اٹھ کھلوتی۔ اوہنے نہ چٹی لٹی نہ جتی پائی، پھیتی نال باہر نوں بھیجی۔ اوہناں دے بوہے اگے تھوڑا جہیا ہٹواں اک بجلی دا کھمبہ سی۔ سدھی اوہدے وچ و جی، مونہ سر بھج گیا۔ رتورت ہو گئی۔ بے ہوش ہو کے ڈگ پئی۔

جس بیوی دا خاوند ڈوجی عورت کول جاندا ہووے تے بیوی نوں پتا نہ لگے اوہ فیر عورت نہیں کھوتی اے۔ نصیر دی بیوی نوں اپنے خاوند دے آہراں توں شک ہون لگ پیا۔ اوہ کھرا کڈھدی کڈھدی اصل چوراں تیکر اپڑ گئی۔ اوہ انجم نال کوئی گھٹ ودھ نہیں کیتی۔ لوڑ وی کیہ

سی۔ جد اپنا رُپیا ای کھوٹا نکلے فیر کے تے کا ہد اغصا گھا۔ دغا بازی او ہدے سائیں کیتی سی۔ رنجگی، ناراضگی تے لڑائی او ہدے نال ای پھیدی۔

او ہنے اپنے دو پتر اں تے۔ تہی دھی نال گل کیتی تے او ہناں چو نہواں جھیاں رل کے نصیر نوں وٹ چاڑھیا۔ نصیر دیاں چیرکاں نکل گھیاں۔ فیروی او ہنے مزاحمت جاری رکھی۔ او ہنوں انجم دا پیار نہیں بھلد اسی۔

او ہنوں انجم نال کیتا ہو یا اسام چنگی طرحاں چھیتے سی۔ او ہنوں ”ڈن“ آنے نڈ داسی۔ اگے اگ تے چکھے پانی والا معاملہ سی۔

فیروی جتا چرتک سکد اسی تکیا۔

اوہ شاید اپنیاں لتاں بھرا اپنے پیراں بھار کھلوتا رہندا پر جد او ہدی بیوی نے اولاد دے نال نال اپنیاں بھراواں دا وزن وی پو ا دیتا تاں نصیر دے بکاٹ نکل گئے۔ او ہدیاں لتاں کنہیاں پیر تھرد کے تے اوہ مودھڑے مونہ ڈگ پیا۔

اگلی گل نادسن جوگ اے تے اگلا سین ناویکھن جوگ اے۔

اوہ جتھے پیار محبت دی نہیں وگدی سی۔ او تھے خد غرضی دغا بازی دا دریا ٹھاٹھاں مارن لگ پیا۔ نصیر نے منافقت تے فریب دی انتہا کر دتی۔ انجم او ہدے دھوکھے تے چلا کی دے دریا وچ غوطے کھاندی کھاندی ڈب گئی۔

اک دن جد انجم سکولے پڑھاون گئی ہوئی سی۔

نصیر نے پھر ولا پھرولی کیتی تے ستاں جندریاں وچ لکویا ہو یا اسام لہ لیا۔ گجھ چر بعد او ہنے او تھوں تبادلہ کروالیا تے انجم نوں طلاق دے دتی۔ انجم اک دار فیر اپنی حیاتی دی پہلی وچ کھلے کنڈے چکدی رہ گئی۔

ایہ اوہ سوہنی جہی قیاس آرائی اے جہڑی میں موجاں بارے کر سکد آں۔

او ہنوں دی کسے نصیر ورگے وی اہے ور ہے فوجی نے انج ای دھوکھا دتا ہووے گا۔

دُنیا دی ایس کھیڈ وچ ہن تاں میں کئی وار ویکھ چکیا آں کہ بہت سارے کھڈ کر آپ توں گمڑے نال دست پنجا کر لیندے نیں بعد وچ پھپھری کم نہیں کردی۔

اوہ کوئی ہزاراں وچوں یاں شاید لکھاں وچوں اک لچال ہوندا اے جہڑا ہتھ پھڑے

دی لاج رکھدا اے۔

(15)

موجاں لاہور والے تن مہینے اپنی زندگی وچوں کڈھ چھڈے۔ ایہ تن مہینے اپنی زندگی
 وچوں کڈھن لئی اوہنے داتا صاحب دا آسرا لیا۔ تن مہینیاں پچھوں اوہ اک دن اپنی وڈی بھین
 گھر اپڑی۔ اوہدی وڈی بھین بھاویں اوہناں توں بہت دُور رہندی سی فیروی موجاں دیاں
 کہاںیاں اوتھوں تیکر اپڑیاں ہوئیاں سن۔ چنگی گل کے کول اپڑے یاں نہ بھیڑی گل بڑی چھیتی
 اپڑدی اے۔ لوکی وی بھیڑی گل ای دھیان نال سہدے نیں تے اگے اپڑاون لئی چیتے وی
 رکھدے نیں۔

موجاں دے بھنویے شیر محمد نے موجاں نوں کھا جاون والیاں نظراں نال ویکھیا تے
 بھریا پتیا باہر نکل گیا۔ موجاں دی بھین اندروں بھاویں کنب گئی اُتوں قائم رہی۔ موجاں نوں پسند
 تاں اوہ وی نہیں سی کردی کہ اک لہڑی مجھ دُوجیاں مجھاں وی لہڑ دیندی اے۔ اوہ مجبور ہو گئی
 موجاں اک تاں اوہدی بھین سی دُوجا چل کے اوہدے بُوہے تے آ گئی سی۔ اوہ مصیبت وچ سی
 تے بھجیاں بائیں گل نویں ای آندیاں نیں۔

دوواں بھیناں رات اکٹھیاں جاگ کے سوں کے گزاری تے دوواں ماں جائیاں
 وچکار ساری رات کھجوری پکدی رہی۔ اگلے دن دوویں اوہ تیجا موجاں دی وڈی بھین دا پتر

فرمایش علی دے گھر اڑنے۔

”موجاں کدھرے نسی بھیجی نہیں سی۔ اوہنوں داتا صاحب ولوں نیلا و آ یا سی۔ اوہ پے بارے غلط خیال نہ کہیتا جاوے۔ اوہ اک رات سُتی اوہدی اکھ کھلی تاں اوہ داتا دربار اڑی ہوئی سی۔ کوئی ”واہ شمس“ سن جہڑیاں راتو رات اوہنوں چک کے داتا دربار تھڈ گھیاں سن۔ اوہدی اوہ تھن مہیدیاں دی ”حاضری“ سی تے اوہ اپنے ہوش حواس وچ اُکا نہیں سی۔ اجی سڈ سڈ ہ کھڑا بیٹھی سی اوہ۔ اوہنوں نہ دن دا پتا سی نہ رات دا۔ جوں ای اوہدی ”حاضری“ منگی اوہنوں ہوش آ گیا تے اوہ فورن میرے کول اڑی۔ ایہد اکوئی گناہ نہیں اے گل ایہدے دسوں یاہری۔ جے ایہ کسے نال گئی ہوندی تاں لہہنوں کیہ لوڑی واپس پرتن دی۔“

ایہ تے انج دیاں بے شمار گلاں سن جہڑیاں موجاں دی وڈی بھین کیتیاں۔ اوہدی زبان تھبکدی سی تے صاف لگدا سی کہ اوہنوں اپنے آکھے داخدی وی سو فیصد یقین نہیں اے۔ موجاں چُپ کر کے جھٹکیاں وانگوں سر نیواں کے بیٹھی رہی۔

لوکاں یقین کیتا یاں نہیں۔ کچھرے ہاے سے تے اک دُو جے نوں سینتاں ماریاں۔ اُتوں پکے موٹہ بنائے تے اندروں ”جھوٹھ جھوٹھ“ آ کھیا پر فرمایش علی فورن ایہ گل من لئی۔ ”لوکاں دا کیہ اے۔ لوک تاں چن تے وی تھکنوں باز نہیں آندے۔ وڈے چودھری دی جوان دھی جدوں نہا کے گلے وال کھلار کے چھت اُتے چڑھی سی تے اوہنوں وی جن چک کے لے گئے سن۔ اوہ چھ مہیدیاں بعد واپس مُڑی سی۔ وڈے چودھری دے گھر والیاں وی ایس گل ویا تاں ساریاں اعتبار کر لیا۔“ فرمایش علی اپنے دل نوں دلیل دتی۔

لوکاں وڈے چودھری دے گھر والیاں دی گل دا ادھا بچدھا ای اعتبار کیتا۔ قیر وی مونہوں کوئی نہیں بولیا سی۔ اندر خانے لوکی ہور ای کہانی دسدے سن۔

تے ایویں اک مہینے بعد ای اوہ گدی دُبارا جن چک کے لے گئے سن۔ اوہتاں اج تاں واپس نہیں موڑی۔ کسے نے وی موٹہ چڑھ کے کوئی گل نہیں کیتی۔ صرف موجاں ہلری ای لوک بے لحاظ تے بے دید ہو گئے سن۔

موجاں داسائیں جہڑا اوہدے نس جاوَن جھنوں روز گھاڑی نوں رگڑ رگڑ کے تیز کردا۔ اعلان کردا سی کہ اوہنے جھے وی موجاں دیکھی اوہنوں وڈھ دیوے گا۔ جے تھن مہیدیاں

تائیں گہاڑی موڈھے اُتے رکھی سی۔ ہُن اوہ موجاں بارے غلط گلاں سوچن تے کرن والیاں لئی
گہاڑی رگڑن لگ پیا۔

ہُن اوہد سائیں اوہدے دل سی تے شاہ حسین فرمایا اے :-

سائیں جہنا نڈری دل تہاں نوں غم کیس داوے لوکا

”ایہ لوکاں دا کیہ اے۔ لوک گلاں کر دے ای ہوندے نیں۔ بندامارن والے دا ہتھ

پھڑسکا اے گل کرن والے دامونہ نہیں پھڑیا جاسکا۔ ایہناں پچھے لگ کے ہُن میں اپنا جھگا

تیاہ کر لواں۔ بھونگی جاون جو یں بھونکدے نیں۔ اپنے مونہ نال ای بھونکدے پئے نیں ناں۔

نالے کنڈ پچھے تاں لوکی بادشاہواں نوں وی گالھاں کڈھ لیندے نیں۔ ایہ وی کوئی نشاک پاک

نہیں نیں۔ میتوں پتا اے ایہناں دیاں کنیاں کول تے نہایتیاں ہوئیاں نیں۔

اے ساریاں دا اڈھ مڈھ جانہدے آں۔ سانوں وی سچیاں تے کھریاں کرنیاں

آندیاں نیں۔ پر اے کسے دے عیباں نوں پھولنا گناہ سمجھدے آں۔“ ایہو جہیاں گلاں کر کے

فرمائش علی خد نوں تسلی دیندا۔

موجاں نوں اوہنے پنج گل نال لایا جو یں اوہ داتا دربار توں ہو کے نہیں آئی، ڈبارا جم

کے آئی اے تے سارے گناہواں توں پاک ہو کے آئی اے۔

فرمائش علی تن مہینے موجاں کولوں جدارہ کے ویکھ لیا سی۔ اوہنوں موجاں دی قدر بڑی

چنگی طرحاں معلوم ہو گئی سی۔ نالے ہُن اوہ اوس منزل تے اپڑ گیا سی جتھے صرف جن دل ویکھی دا

اے جن دے عیباں ول نہیں ویکھی دا۔

پر ایہ تاں او دوں دیاں گلاں سن جد میں یارھاں بارھاں سالوں دا ہوندا ساں تے

موجاں چالھی بتاھی سالوں دی ہوندی سی۔

میرے سمھالے توں پہلاں اپنی بھرجوانی وچ اوہنے بہت کجھ کہتا۔ کیہ اوہ اک وار

وی نہیں پھڑیجی؟

(16)

ایہ گل نہیں کہ موجاں کدے وی نہ پھڑبھی۔

جوانی وچ ہر کوئی داء دے گھوڑے اُتے سوار ہوندا اے۔ ڈر خوف اول تاں نیڑیوں

ای نہیں لنگھدا بے رتی بھورا ڈرا آند اوی اے تاں بند اپرا واہ نہیں کردا۔

جوانی وچ بند اجہڑے راہ اُتوں بغیر سوچے تے اچھکے لنگھیا ہوندا اے۔ پچھلے پہریں

اوس راہ ول جاون لگیاں سوسو وار سوچدا اے۔ پنڈ دی ٹکڑے دو تن کھولے سن۔ اتھے کسے ویلے

ماچھی رہندے سن۔ فیر اوہ اُچل گئے۔ وڈی کچی اٹ نال بنائیاں کندھاں تے اوہناں اُتے لُٹے

بجھے چھپرہ گئے۔ کسے نوں اوہناں کندھاں اُتے نوں چھپر رکھ کے وسوں کرن دی لوڑ ای نہ پئی۔

مر لے مر لے تھال پچھے مرن تے مارن دی عادت لوکاں نوں بہت بعد وچ پئی۔

پنڈوں ہٹویں اوہ چنگی بھلی لگ سی۔

معراج دین مجھا کیاں دامنڈ سی۔ مال ڈنگراوہناں واہوار کھیا ہو یا سی۔ اوس مال ڈنگرنوں

سانھھا پالنا کوئی سوکھا نہیں سی۔ اوہناں دی سنبھائی واسطے اوہ حسراں وی ہوندا کردا سی۔ کدے میند

کئی ویلے کسے دے پٹھے چوری وی کرنے پیندے سن تاں اوہ کر لیندا۔ ایس معاملے وچ اوہ ڈھیر

سیانا ہو گیا ہو یا سی۔ اوہ راہ وچ پٹھیاں دا اک تیلوا وی ڈگن نہیں سی دیندا تے دن چڑھیاں نوں

کھر لی صاف کر کے انج مانجا ماردا سی کہ چوری کیتے پٹھیاں اصلوں تاں نشان مٹ جاندا سی۔

اک واری ذرا ڈوردے پنڈ دے بندے دے پٹھے چوری ہوئے تاں اوہ اوہناں دے

پنڈ وی آوڑیا۔ اوہنے لوکاں دیاں کھریاں پھرولنیاں شروع کر دتیاں۔ مجھے نے اوہدے پٹھے

چوری کوئی نہیں سی کہتے۔ اوہنے اوہدی کھری وی پھرولی تے گجھ گلاں وی کہتیاں۔ مجھے نوں بڑا وٹ چڑھیا تے اوہنے دل وچ تہیا کہتا کہ ایہدے پٹھے ہن چوری کرنے ای کرنے نیں۔ گجھ دن پا کے اک رات مجھا اوس بھائی دی لک چڈی کنک دی وڈی ساری پنڈ وڈھ لیا یا۔ اوہنے سیانف ایہ کہتی کہ اوہ کنک سدھی اپنے گھر نہیں لے کے گیا۔ اوہنے اوہ پنڈ ماچھیاں دے چھڈے ہوئے کھولیاں وچ لکا ون داسو چیا۔ جد اوہ انھیرے وچ اوہناں کھولیاں وچ وڑیا تے پنڈ سٹن مگروں جد اوہنے سرت سنبھالی تاں او تھے موجاں تے اوہدے نال نالدے پنڈ دا شفیا ماچھی ویکھیا۔
شفیا بھجوسی پر فیر اوہنوں سیہان کے کھلو گیا۔ موجاں سن بھجن دی حالت وچ اُکا نہیں سی۔
معراج دین کلاسی۔ سیانا ہوندا تاں حصے بخرے دی گل کرداتے اوہنوں وی شاید کنو دی اک ادھی پھاڑی مل جاندی۔ عورت نوں ورتن دی سا جھے داری اودوں وی ہوندی سی تے ہن وی کئی لوک انج کردے نیں۔

آکھیا جاندا اے اودوں جہڑے بندے نے اپنے بلی دی ”دعوت“ کرنی ہوندی سی اوہ اوہنوں اوس کماڈ چری یاں جواردی دس پا کے جاندا سی جتھے اوہنے اپنی بجن نوں ملنا ہوندا سی۔ بعد وچ مناسب گو وقتے پچھوں بلی ”آواگھت“ اوہناں دے اُتے جاو جاسی تے راز نوں راز رکھن دی قیمت وصول کر لیندا سی۔

مرد ہمیشا انج ای عورتاں دا استحصال کردے آئے نیں۔

تن چار جنیاں دا عورت دی رضامندی نال..... یاں فیر بدو بدی گینگ ریپ والا سلسلا بہت بعد وچ شروع ہو یا۔ مجھا چاہندا تاں گل او تھے وی نپ سکدا سی۔

مرد سوئی جو ویکھ دم گھٹ جائے تے

بھیت دسنا مرددا کم ناہیں

ایہ بڑا اوکھا کم اے۔ موجاں دے نال پھڑے گئے شفیع ماچھی نے مجھے دی بہنت وی

کہتی تے ترلا وی لیا پر اوہنوں صرف اینا گو فایدا ہو یا کہ مجھے نے اوس ویلے رولا نہیں پایا تے اوہنوں جا ون دتا۔

راز تے فیر ایہو جہیا راز لکانا بہت اوکھا اے۔ ڈھڈ وچ اٹھدی سول نوں اوس ویلے

تیکر ارام ای نہیں آندا جد تیکر کے نوں ایہو جہی گل دس نہ دتی جاوے۔

مجھے وی ایہ راز گجھ دن بعد دس دتا۔

رب سبھی ای اوہدے کولوں سیانف ہوگئی یاں کئی ہون کر کے اوہنے اپنے آپ وچ اپنی جرت نہ دیکھی کہ سدھا ساواں فرمائش علی نون دَسدا۔ شاید اوہنوں ڈرسی کہ گل ٹھھی وی پے سکدی اے۔ ایہو جے سچ ٹھھے پیندے دیکھے گئے نیں۔

مجھے نے فرمائش دے چا پے دے پتر قایم دین اگے ساری گل کھول کے اپنے ذہن دا بھار لاہیا۔ ایہ حوصلا اوہنے ایس پاروں کیتا کہ قایے نال اوہدایا رانا سی۔

قایے کولوں اوہنے قسم لئی کہ اوہ اوہداناں نہیں دے گا۔

پہلوں اوہناں دوواں ایہ پروگرام وی بنایا کہ کسے نون دے بغیر اوس گتے ماچھی دی کھنڈ ٹھھی جاوے۔ اوہنوں ایہو جیہی جھی مار دتی جاوے کہ اوہ ایدھر ٹوں موند نہ کرے۔

”اوہدی جرت کوں پئی ساڈے پنڈ آ کے گند مارن دی۔“

”یار زیادا گناہ موجاں دا اے۔“

”ایہ تاں توں ٹھیک آ کھیا اے۔“

تے موجاں نون اوہداسائیں ای ڈک سکدا اے۔

”ایہ وی ٹھیک اے۔ کسے ہور نے کجھ کیتا تاں گل گلاواں وی پے سکدا اے۔“

”کسے سچ تے سوہنے ڈھنگ نال اوہدے کنیں گل پا۔“

کہندے نیں ایہو جیہی گل دا عورت دے سائیں نون بھتوں آخرتے پتا لگدا اے۔

”دیکھ بھاؤ! گل وڈی تے موند چھوٹا اے۔ گل بڑی بے عجی دی اے۔ میں آپ وی

بندھ سمھ کر سکدا ساں پر میں آ کھیا اک داری تیرے کنوں کڈھ دیاں۔“ قایے گل چھوہی تے فیر مناسب لفظاں وچ لھوٹ کے ساری گل سُٹائی۔

فرمائش علی نے بڑے تخیل نال اپنے چا پے دے پتر دی گل سُٹی۔ گل سن کے اوہنے انج

وکھالا کیتا جو یں اندروں باہروں بل گیا ہووے۔

”قایمیا تو بڑی وڈی گل کیتی اے۔ ایہو جیاں گلاں تے سر لٹھ جانداں نیں۔ میرے

ہتھوں کوئی بے دوسا قتل نہ کرواد یویں۔“

”کھلا ہو یا ایس بھاؤ۔ بھلا ایہو جیا جھوٹھ میں مار سکدا آں۔ ایڈا بے غیرت میں نہیں آں۔“

رات نون جدوں جھان بھان مٹھی ہوگئی تاں فرمائش نے موجاں نال گل کیتی۔ کجھ وی

ہووے قتل دے ملزم نون وی صفائی دا موقعہ دتا جاندا اے۔ ایہو دستور اے۔

اودوں موجاں حالے اپنی زیادا پکروٹ نہیں سی ہوئی۔ اوہد ارنگ اڈ گیا۔ اوہ ڈری تے گھبرائی کہ شاید معراج دین نے دسیا اے۔ پر جد اوہنوں پتالگا کہ ایہ اوہدے دیوردی کرتوت اے تاں اوہ حوصلے وچ ہو گئی۔ فیر اوہنے پراں تے پانی نہیں پین دتا۔ آکھن لگی۔

”شریک لاون ریک“ ہجین دتھوں تیک۔ ایہ سارا شریکاں دا ساڑا اے ہو رگل کوئی نہیں۔ اوہ سانوں بھنڈنا چاہندے نیں۔ اسیں بدھ سلوکی وسدے اوہناں نوں چنگے نہیں لگدے۔ تے ایہ جہڑا قایما اے ایس گرک جانے ڈاکی پینے دی تاں خد میرے اُتے اکھ اے۔“

قایم دین نوں جد ایس الزام دا پتالگا تاں اوہ حیران رہ گیا۔ ایہ گل تھوڑی جہی سچی سی۔ قایما گجھ انج سوچدا تاں ہوندا سی۔ تے ہُن اوہ حیران سی کہ اوہدی سوچ دا موجاں نوں کسراں پتالگا؟

فرمایش علی نے اپنے قد توں اُچا برچھا کڈھ لیا۔ ”اچی بیوی سنبھالی نہیں جاندی تے ایہ میری بیوی تے تہمت لاند اے۔ میں ایہدا ڈھڈ پاڑ دیاں گا۔“ اوہ غصے نال مونہوں جھگ کڈھ اگلیاں وچ بھون لگ پیا۔

قایم دین نوں وی کسے خیر خواہ جادسیا۔ ”توں کر لئے بھلیائی۔“

”بھلیائی دا کوئی زمانا نہیں رہیا بھراوا۔ ہُن کر اپنا بچا جے ہوندا ای۔ فرمایش برچھالے کے پھردا ای۔ تینوں تاں پتا سی اوہ دگر دلا اے تینوں کیہ لوڑ سی اوہنوں دکن دی۔ اوہنوں موجاں دیاں کرتوتاں دی کوئی بھل اے۔“

قایمے سوچیا اوہ واقعی کبل مار بیٹھا اے۔ ہُن اوہ فرمایش نوں اگوں سدھا آ کے دوجا کمل نہیں مارنا چاہندا سی۔ غصا شیطان دا ہتھیار اے جے ایہنوں مورکھتا دی پان لگ جاوے تے ایہ بہت زیادا خطرناک ہو جاند اے۔

قایمے سیانف کیتی تے سوہریاں تے وگ گیا۔ بیوی اوہدی پہلے ای پیکیاں تے ملن گلن گئی ہوئی سی۔ انج قایما اوہ دن وٹا گیا۔

دوجی وار اوہ کما دوج پھڑکی۔

پنڈوں تن چار کلمے دور کسے گھر دا چار کلمے کما دی۔ پنڈ دی نیائیں پیلی وچ زیادا لگ والی فصل بچن دا ایہ نقصان ہوندا اے کہ لوکی ویلے کویلے او تھے اپنی حاجت توں فارغ ہوندے نیں۔ ایسے ڈر پاروں کما دے اوہ چار کلمے پنڈوں دُور گڈے گئے سن۔ عورتاں اپنی دُور باہر پیٹھن کوئی نہیں جاندیاں سن۔

جد موجاں دیاں قاسو ٹھوڈے نال لکیاں تاں فیر اوہ او سے کما دوچ جا ون لگ پئی۔
 قاسو ٹھوڈے دا ٹھوڈھ (موند تے ٹھوڈی) دا ہوا الماسی۔ لوکاں او ہنوں قاسو ٹھوڈا آ کھنا
 شروع کر دفتا۔ اوہ اتنی قسم دا اکو بنداسی۔ او ہنے اوس کما ددے بلکل وچکار ٹھاہنا کے جگھا بنائی تے
 او تھے بستر الالیا۔

”کون پالے وچ ٹھردا پھرے۔“ او ہنے اپنے دل نال صلاح کیتی۔ موجاں تے اوہ
 او تھے ملدے۔ کجھ دن او ہناں دی گڈی دا ہوا رڑھی۔ فیر جو یں کہ عشق تے مُشک دا دستور اے
 کہ ایہ چھپایاں نہیں چھپدے لکایاں نہیں لگدے۔ او ہناں دے عشق دی ہواڑ وی لوکاں نوں
 آ ون لگ پئی۔ اک دن باغ علی او ہناں دوواں دے سر اُتے اپڑ گیا۔
 اوہ بڑی بھیڑی حالت وچ گڑھے گئے۔

پک نال باغ علی نے رکو رکھی ہوئی ایں۔ جد او ہنے موجاں نوں کما دوچ وڑ دیاں
 ویکھیا ہونا اے تاں فیر او ہدی کما دوچ بھال کیتی ہوئی ایں۔ نہیں تے ٹھیک اوس تھاں تے اپڑنا جھے
 قاسو بستر الالیا ہویا سوکھا کم نہیں سی۔ باغ علی کوئی قاسو ٹھوڈے نالوں بہتا زیادا گمراہ نہیں سی۔ پڑھوڈا
 اوس ویلے ایہو جہی حالت وچ سی کہ مار کھا گیا۔ باگھے او ہنوں چار لالہ دیاں۔ ٹھوڈا چادر سنبالدارہ گیا۔
 موجاں او تھوں بچن دی کیتی۔ نالا وی نہ بھیا۔ شلوار اڑائی، نالا مُٹھ وچ کیتا تے نس پئی۔ ایسے کھوہ کھس
 تے بچ دوڑ وچ او ہدے کن دی اک ڈنڈی جھمکی وی او تھے ای کدھرے ڈگ پئی۔

اوہ بنیاں وناں تے تھبکدی ڈگدی ڈھیہندی راہ وچ نالا ٹھدی گھرا پڑی۔

اودھر قاسو ٹھوڈا چھیتی چھیتی کما دوچوں بستر اچکد اسوچدا پیا سی۔

”اوہ کوئی باگھی دی بھین نال تاں نہیں پھڑیا گیا سی۔ فیر وی اوہ او ہدے گل پیا تاں
 ایہدا مطلب ایہو اے کہ او ہنوں او ہدے نال کوئی گُوڑھا رنج اے۔ کوئی گل نہیں نیر لاں گا
 او ہدے نال وی۔“

موجاں ایس واپری دا شاید بھوگ نہ پاندی۔ ڈنڈی جھمکی کھڑ بچن دی وی کوئی کہانی
 گھڑ لیندی پر جس ویلے اوہ گھرا پڑی اگے او ہدا خاوند بیٹھا تھی پیا گڑ گڑ انداسی۔ ہُن اوہ او ہدی
 اتر حالت ویکھ چکیا سی۔

”کیہ ہویا ای؟ کویں گھابری ہوئی ایں؟“

”اوہ میں کما دوچ گئی ساں۔ لبرداراں دا باگھی میرے ”بکھی“ پے گیا۔“

باغ علی لمبردار دا بھتیجا سی۔ اوہ کوئی چھلیا کا نا نہیں سی۔ اوہ دے نال لڑنا ذرا اوکھاسی پر ایہدا مطلب ایہ وی نہیں سی کہ اوہنوں پنڈ دیاں دھیاں بھیناں نوں چھیڑن دی کھلھ سی۔
فرمائش علی پنڈ دے لمبردار اگے جاشکایت لائی۔

لمبردار سیانا سی باغ علی دا تاپا سی یاں اوہ دے عہدے اوہنوں عقل مت دے دتی سی۔
عہدے دا اپنا بھارا اک اپنا خسن ہوندا اے۔ کرسی اُتے بیٹھا ایویں جہیا بند او وی دانا لگدا اے۔
عقل بد و بدی اوہ دے وچ آوڑی اے۔ اگوں اوہدی مرضی ورتے نہ ورتے۔
لمبردار سمجھ گیا گل اوہ نہیں جہڑی دی گئی اے۔ وچوں اصل گل کوئی ہو رے۔ اوہنے
باغ علی نوں سدلیا۔

باغ علی بھورا نہ جھکیا۔ اُنج وی بھیرے بندے کولوں لوکی گھٹ ای جھجکدے نیں۔
اوہنے الف توں لے کے یے تک ساری کہانی فرمائش علی دے سامنے ای سنا دتی۔
”میںوں تاں پہلوں ای پتا سی۔“ لمبردار چھاں نوں وٹ چاڑھیا۔
”موجاں نوں نال لے جا کے او تھوں ڈنڈی جھمکی بھال لویں جتھے اوہ..... گئی سی۔“
لمبردار کھچر اتے کمینا ہا ساہیا۔

ڈھڈوں فرمائش نوں وی بیوی دیاں کر تو تاں دا پتا سی۔
اوہ ڈروٹ گیا۔

اوہنے اوس دن موجاں نوں شاید پہلی وار نکلی جہی گٹ چاڑھی۔ ”عزت تاں گواندی
بھردی اے۔ سونے دی ڈنڈی جھمکی وی کھڑا آئی اے۔ ایہ کوئی گل اے بھلا“ پک نال اوہنے
ایہ ای سوچیا ہونا پس۔

مارن کٹن توں ایویں گھنٹا ڈیڑھ بعد اوہنے آپ ای نکوراں کیتیاں تے معافیاں وی
منگیاں۔ موجاں نوں کوئی خاص فرق نہیں پیا۔ اوہدی تاں اوہ حالت سی ”دوپیاں و سرگھیاں
بھیڑی دیاں دُور بلائیں گھیاں۔“

آ کھدے نیں عورت اوس سائیں دی مارگٹ دا غصا نہیں کردی جہڑا اوہنوں بعد وچ
چھیتی نال مناوون لگ پوے۔ اوہ دے نازنخرے چکے تے تہہ بنھ کھلووے۔ رُسن رساوون تے منجن
مناوون وچ جہڑا سوادا اے اوہ صرف زنانیاں ای جاندیاں نیں۔ پر ایس تاں موجاں دے
لاہوروں واپس آون توں بعد دی گل کردے پئے ساں۔

(17)

لاہوروں پر تن توں بعد موجاں پہلے والی موجاں نہیں رہی۔
 جسراں کچھوگما اپنے خول وچ سمٹ کے سری لکولیندا اے ایسراں اوہنے واہو اداں
 اندروڑ کے کڈھے۔ بڑے وضو سازے تے تہجد نمازاں وی پڑھیاں۔ اوہ ماکھولا ہون آلیاں
 وانگوں ہر ویلے مونہ سر لکھنٹی رکھدی۔ اوہنے سائیں دیاں وی بڑیاں خدمتاں کیتیاں۔ تے
 وارث شاہ آکھیا اے۔ وارث شاہ نہ عادتاں جانداں نیں بھاویں کپے پوریاں پوریاں نی۔ آخر
 موجاں اُتے اوہدی بھینٹری فطرت غالب آگئی۔

موجاں یاری لاون دے معاملے وچ سیاہیاں عورتاں وانگوں اک ویلے اک دے
 اصول تے عمل کردی سی۔ ایسراں عورت بہت ساریاں مشکلاں توں بچی رہندی اے۔ پر فوجی ونڈ
 کھاؤ کھنڈ کھاؤ دے اصول تے چلدے سن۔ موجاں نوں وی اوہناں ایس لاین تے لایا۔ جد
 فوجی چلے گئے تے موجاں لاہوروں دھکے کھا کھو کے پرتی تاں اپنا ”اک ویلے اک“ والا ضابطا
 بھلا بیٹھی۔ اوہنے اکو ویلے دو یار بنائے۔ تھوڑی جہی سیانف اوہنے البتا ضرور کیتی۔ اوہنے اک یار
 اُبھے تے اک لمے بنایا سی۔ اوہ پہلے وی ابھالما گا ہندی سی۔ اوہدے لئی دوواں کشتیاں وچ لت
 رکھو اکو بٹا اکھ نہیں رہا

اوپنے گجھ چر دوویں پینگھاں جھٹھائیاں۔ اوہ بخش سی کہ اوہ داراز راز ای اے تے اک
جگن دی دُوبے جگن نوں خبر نہیں اے۔ کیوں جے اوہ اک دُوبے توں دُور وکھ وکھ پنڈاں وچ
رہندے سن۔

چچی گل تاں ایہ اے کہ اوہ اکو ویلے دو یار بناون دے حق وچ نہیں سی۔ پر اوہدی
شہرت تے بدنامی نے اوہنوں مجبور کر دتا۔ جس ویلے ٹسیں کے بھیڑے کم وچ مشہور ہو جاندے
اوتان جتھے ٹسیں جاندے او تہا تھوں پہلے او تھے تہا ڈی بدنامی اپڑ جاندی اے۔ خاص طور تے
بدنام عورت تے ایہ گل زیادا لاگو ہوندی اے۔ بدنام عورت نوں چنگا بندا وی بھیڑی سوچ نال
سوچدا اے۔ جتھے چنگی تے شریف عورت ساریاں لئی شجر ممنوعا ہوندی اے۔ او تھے بدنام تے
بد معاش عورت ساریاں لئی کھل عام دعوت ہوندی اے۔

موجاں وی اچھی بھیڑی مشہوری پاروں دو بچتاں وچ بھسن تے مجبور ہو گئی تے
اوپنے سوچیا کہ اوہ داراز نہیں کھلے گا۔ اوہنوں شاید پتا نہیں سی کہ ایہ دُنیا بہت بکی اے اتھے کوئی پتا
نہیں تہانوں کہہز اہندا کتھے مل جاوے۔ کوئی تہانوں او تھے مل سکدا اے جتھے اوہدے ہوون دا
ٹساں سوچیا وی نہیں ہوندا۔

موجاں دا اک یار متھا ٹوبا سی۔ ٹوبے نوں اوہدے اک بلی دیا کہ موجاں دی یاری
تاں وڈے پنڈ دے گو بے لوہار نال وی اے۔

”خبر بلکل پکی تے چچی اے۔ میں سونہ چک سکناں۔“

متھا ٹوبا رنڈا سی تے بڑی سنجیدگی نال موجاں نوں اُدھالن دے بارے سوچدا پیا سی۔
اوہ ان تاں رل کے کھاون دا عادی سی پر رن وچ کے بگانے بندے داسیر اوہنوں وارا نہیں
کھاندا سی۔ کتھے متھا، موجاں دے سائیں نوں برداشت کرن تے تیار نہیں سی تے کتھے موجاں
دا اک ہو ریا رنکل آیا سی۔ ٹوبے نوں تاں اک لگ گئی۔

اوپنے بڑا بھیڑا منصوبا بنایا۔ گجھ پیسیاں ہویاں مرچاں دا بندوبست وی کیتا۔ اوہ
موجاں نوں رن ”بے عزت“ کرنا چاہندا سی۔

ٹوبے دے جہڑے یار موجاں دیاں لوتیاں لائیاں سن اوہ بہن موجاں کول اپڑیا۔
”بچ کے رہو۔ متھا ٹوبا تیرے تے بدلیا بھر دا اے۔ اوہنوں شک اے تیری کے

ہورنال وی یاری اے۔“

موجاں محتاط ہوگئی تے فیر متھے تے نہ وتی۔

ٹوبے نوں ہور اگ لگ گئی اوہ سمجھ گیا موجاں نوں کھڑک گئی اے تے ہن اوہ شاید ای

اوپدے قابو آوے۔ اوہ کچیاں وٹن تے دند پسن لگ پیا۔

اک دن موجاں شہروں سو دے دی گٹھڑی چکی آندی سی جد منھا سائیکل اُتے اوہدا

چکھا کردا اوہنوں آ پکڑیا۔ گرمی دے دن سن۔ وگدراہ سی۔ موجاں نوں کوئی خاص خطرانہ محسوسیا۔

اوہ نہر دی پٹری اُتے اک ٹالھی دی چھاویں بہ گئے۔ گلے شکوے شروع ہوئے۔ موجاں من کے نہ

دتا۔ ویسے اوہنوں بڑا غصا آیا۔

”میرا پتا سائیکل جہڑا مینوں سہریاں نال ویاہ کے لیا یا اے جہدا حق بہدا اے اوہتاں

مینوں پچھدا نہیں کتھے گئی؟ تے کیوں گئی۔ اوہنے کدی کوئی باندھ نہیں لائی۔ ایہ اگ لین آیا مالک

پیا بہدا اے۔ ایہ ہوندا کون اے؟ ایہنے کوئی مینوں مل خرید لیا اے؟“

ایہ اوہنے سوچیا ضرور پر مونہوں نہ آکھیا تے دل تے جبر کر کے ٹوبے دیاں کوڑیاں

پھکیاں سہی رہی جد گل دسوں باہر ہوگئی تاں آکھن لگی ”ٹھیک اے منھیا، میں گندی، میں بھیڑی،

ٹوں ہن کوئی چنگی لہے لے۔ اج توں تیرے میرے دوراہ۔ اپنے درمیان سوہنی نبھ گئی ہن ایس

توں اگے آپاں اکٹھے رہے تاں لازمی کوئی بھیڑا نتیجا ای نکلے گا۔ بہتر اے آپاں ہن ای اپنے رستے

دکھ کر لینے۔“ ایہ آکھ کے سر اُتے گنڈھڑی رکھ کے اٹھ کھلوتی۔ منھا ٹوباوی دل وچ گجھ ہور ای

دھار کے آیا سی۔ اوہنے ڈب وچوں اُسترا کڈھیا تے موجاں دانک وڈھن نوں پیا۔

کہیا جاندا اے جہناں مرداں دیاں بیویاں بے وفا ہو جانداں سن تے اوہناں دی

دغا بازی جگ تے ڈھم جاندی سی تاں اوہناں دے خاوند اپنا نک بچاون لئی اوہناں دی گت تے

نک وڈھ دیندے سن۔ انج اوہ عورتاں داگی ہو جانداں سن۔ بعد وچ نک بھاویں جڑو جانداں پر

اک نشان ایہو جہیا رہ جاندا سی جہڑا اوکھن والیاں نوں چیک چیک کے دسداسی کہ ایہ اک بے وفا

عورت اے تے ایہنے اپنے خاوند نال دغا بازی کر کے کوئی بھیڑ کما یا اے جہدی پاروں ایہدا نک

وڈھیا گیا اے۔ ایہو جہی عورت نوں نک وڈھی کہیا جاندا سی۔ نک وڈھی بڑا وڈا مہناسی۔ نک وڈھی

نال کوئی وی ویاہ کروانا پسند نہیں کرداسی۔ اصلوں اُڑے تھوڑے دی گل نہیں ہوندی پئی۔ جہنوں کوئی

نہ جھلے اوہ تاں فیر سرٹن ای دیندا اے۔ جہنوں صرف بڑھی دے پھڑ کے دی لوڑ ہووے اوہ تک
وڈی وی گھر پالیندا اے۔

ایہ سزاواں صرف عورت دا مقدر سن تے اج وی اوہدا ای مقدر نیں۔ مرد او دوں وی
نہا تا گھوڑا ہوندا سی تے اج وی نہا تا گھوڑا اے۔ منھے ٹوبے نے حملتاں پورے بھار نال کیتا سی
پراگوں وی موجاں سی۔ اوہ چنگی بھلی گکڑی سی تے کجھ کجھ ٹوبے ولوں خبردار وی سی۔ ٹوبا اُسترے
نال تک اُتے جھریٹ ای مار سکیا۔ موجاں رتورت ہو گئی۔
منھے کم پایا تے سائیکل اُتے لت دے کے بتر ہو گیا۔

موجاں نوں پٹی لو ان لئی دُبارا شہر جانا پیا۔ منھا اپنے پنڈوں فرار ہو گیا۔ موجاں تھانے
نہیں گئی۔ تھانے جاون دے فایدے گھٹ تے نقصان زیادا سن۔ اوہنے منھے بارے بڑا وڈا کم
سوچیا۔ پراوس توں بعد منھا، موجاں دے اڑیکے نہ چڑھیا۔ جے اوہ موجاں تے وس پیندا تاں
موجاں نے..... وڈھ کے اوہدیاں ساریاں موجاں مکا دینیاں سن۔

منھا ٹوبا بھانویں بہتا سیانا نہیں سی پراینا گوسیا تا ضروری کہ اوہ جاندا اسی جہڑی ناگن نوں
اپنے ہتھیں زخمی کیتا ہووے فیر اوہدے تے وساہ کھانا سبھ توں وڈی بے وقوفی اے۔
ٹوبے نے بڑے کیس ویکھے سن، جہناں وچ قاتل، مقتولاں دے وارثاں نال صلح
کر لیندے سن تے بعد وچ مارے جانداں سن۔

اوہنوں اوہ بہتا سیانا یاں شاید بہت زیادا بے وقوف چیتے آیا۔ جہڑا ج کرن جان لگا
تاں اپنے دل وچوں کفر کڈھ کے دشمنیاں نال صلح کرن تے معافی منگن ہتھ دُتھرد چلا گیا سی۔ اوہدا
خیال سی دشمن فراخ دلی دما مظاہر اکرن گے پر جہناں دے پتر بھرا مارے ہوون، اوہناں کولوں کتنی
گوفراخ دلی ہو سکدی اے؟

اوس بلی دی فیر لاش ای واپس آئی سی۔

منھے نوں سارا چائن سی۔ اوہنے موجاں دی سٹ نہ کھادی۔

تک تے اوجھی گلھ اُتے لگا زخم بھر گیا بر نشان چھڈ گیا۔ ایہ نشان نظر آندا سی۔ ایس نشان
توں وڈا نشان موجاں دے دل تے ذہن اُتے۔ نظر نہیں آندا۔ اوہدا زوال شروع ہو گیا۔
عمر چورتے چنگی کاٹھی ہوون پاروں نالے لپا پوتی کر کے تے خد نوں سنبھال کے

رکھن پاروں اوہ اپنیاں ہانناں نالوں دس سال نیکی نظر آندی سی۔ یک وڈھے جاوون توں بعد اوہ
بجھ جی گئی تے اکو دم چھال مار کے اپنی اصل عمر جڈی دس لگ پئی۔

آکھیا جاندا اے بڈھپے دا تعلق ورھیاں نال نہیں سگوں صحت تے مزاج نال اے۔
گجھ لوک پیدایشی بڈھے ہوندے نیس تے گجھ بڈھے ہو کے وی جوان ہوندے نیس۔

صحت تے مزاج نوں دیکھیا جاوے تاں موجاں خد نوں بڈھا نہیں سمجھدی سی۔ پر ہن
لوگ اوہدی سوچ نہیں اوہنوں دیکھدے سن تے اوہناں نوں ہن اوہ بڈھی ای نظر آندی سی۔ موجاں
اپنیاں سرگرمیاں مکا دیتیاں تے اک واری فیر نیک پاک بن گئی۔ سائیں دے اگے پچھے پھرن لگ
پئی تے اوہدے پیر دھو دھو کے پیون لگ پئی۔ فیر اک دن پنڈ وچ ایہ خبر بل گئی کہ موجاں تے اوہدا
سائیں حج کرن لئی پیسے جوڑ دے پئے نیس تے اوہ اول تاں ایس ورھے نہیں تاں اگلے ورھے حج
تے ضرور چلے جاوون گے۔ ”بھلیا بنداجدوی سدھی راہ تے آجاوے چنگا اے۔ ایہ رب ولوں ہوندا
اے جہنوں اوہ توفیق دیونے۔ موجاں حج تے چلی اے۔ ایس توں چنگی کہدی گل ہو سکدی اے۔“
گجھ لوکاں دی سوچ ایسی تے گھے آکھدے ”اوند نوں سوچو ہے کھا کے بلی ہن حج نوں چلی اے۔“

میں چھیویں جماعت وچ ساں۔ اوہنیں دینیں میرے ابا نے اپنے بکے بھرا میرے
چاچے داویاہ کیتا۔ دادا میرا چروکنا فوت ہو گیا ہو یا سی۔

ویاہ توں ایویں تن چار مہینیاں بعد ای میرا چاچا مکمل طور تے بدل گیا۔ اوہدے
بدلن وچ اوہدی بیوی تے اوہدے سوہریاں دا ہتھ وی ہو سکدا اے۔ ایس توں علاوہ اصل مسئلا
معاشی سی۔ پیسا رشتیاں نوں کھا جاندا اے۔ ایہ شروع توں ہوندا آیا اے۔ جدوں لوکاں وچ
ایمان دی کئی زیاد ہوندی سی اوہوں وی پیسا اوہناں دایمان ڈواں ڈول کر دیندا سی۔

چاچے داویاہ کیتا سی۔ خرچا تاں ہو یا ای سی۔ قرض وی چکلیا گیا۔ ویاہ تے لوکاں
نیوندر اپا ہن وہ نیوندر چاچے ای لا ہوناسی۔ جے اوہ اکٹھا رہندا تاں مسئلا ای کوئی نہیں سی۔ فیر
ساری سرپرڈا بے دی سی۔ پر چاچا وکھرا ہو گیا ہو یا سی۔ کسے قریبی رشتادار نے گنڈھ گھل دتی جو گجھ
اوپنے دتا سی اوہ سارا لاه کے وادھا وی کرنا۔ ایہ وراج ایہو دستور۔ گجھ داہوا ای پیسے ہونے
نیں۔ چاچا انکاری ہو گیا۔ پک نال اوہدے کول پیسے نہیں ہونے۔ ایس گل دی سمجھ نہیں آئی، پیسے
مکدے نیس تاں موہ محبت تے پیاروی مک جاندا اے۔ اینج کیوں ہوندا اے؟ لازمی موہ محبت

تے پیسے دے وچکار کوئی گُوڑھا سا ننگا ہونا ایں۔ دوویں بھرا سٹھدے رہے میری ماں تے چاچی وی بولدیاں رہیاں۔ فیر دوویں بھرا لڑپے تے آخر تے چاچے نے جھے فٹ دا بالا پھڑ لیا۔ اوہ تے اُنج ای میرے پیوتوں نگر اسی۔ سیانے آکھدے نیں چائی تے وجی۔ کوئی چھوٹا چاٹ اُلیردا اے۔ اوہ بھوویں نہ وی مارے۔ اُلیری چاٹ تُوں وجیا ای کجھیا جاندا اے۔ ایہ دلاں وچوں ادب تے احترام مک جاون دا اشارا ہوندا اے تے چاچے چاٹ نہیں اُلیری سی جھے فٹ دا بالا چھک لیا سی۔ میرے پیو دا دل فٹ گیا۔ جس نکلے بھرانوں اوہنے پُتراں وانگوں پالیا سی اج اوہ اوہنوں بالا مارن نوں آیا سی۔ آکھدے نیں سپاں دے پُتر مَتر نہیں ہوندے بھوویں چلیاں دُدھ پیائے۔ اے دا نکا بھرا سپ دل پُتر نہیں سی پرکارا اوہنے اوہناں والا ای کہتا۔

میری ماں پہلوں ای میرے اے نوں آکھدی رہندی سی کہ اپنا اتھے گزارا نہیں۔ آپاں ایتھوں چلے چلیئے۔ میرا پیو اپنے بھراواں تُوں چھڈن تے راضی نہیں سی۔ ایس لڑائی توں بعد پیو دا دل وی کھٹا ہو گیا تے ایویں کجھ دناں بعد ای اسیں او تھوں اُچل کے میرے نانکے پنڈ آ گئے۔ میرا نانکا پنڈ ساڈے پنڈ توں واہوا ڈوری۔

کہندے نیں کسے نوں اوہدے گھروں بے گھر کر دیون توں وڈا ظلم ہو رکوئی نہیں۔ ساڈے تے ایہ ظلم ہو یا۔ بھائیاں توں وچھڑنا وی بڑا دکھا اے۔ میرا پیو وی بھائیاں نوں چھڈن تے مجبور کر دتا گیا جد کہ بھراواں دا بڑا سہارا ہوندا اے۔

ظلم وی اے اتے ہو یا سی تے لوکاں بھیرا وی اوہنوں ای آکھیا۔ اکھے ایہ رن مرید اے۔ رن دے آکھے لگ کے ساہورے پنڈ چلا گیا اے۔ ایہ کسے نہ آکھیا کہ جھے گزارا نہ ہوندا ہووے او تھوں چار پیرا گیرے چلے جانا ای چنگا اے۔

ہجرت اک وڈا صدمہ اے تے ایہدا اصلا وی رب دیندا اے۔

سانوں وی نانکے پنڈ رب نے بڑے بھاگ لائے۔ میرا اوہ چاچا جبر اساڈی ہوانوں تلواراں مارن لگ پیا سی۔ سانوں واپس لیاون لئی منتاں تر لے کرن لگ پیا۔ اوہ اچھی کیتی تے ڈاڈھا شرمندا سی۔ پر ساڈے اپنے مسئلے سن۔ فیرونی اُنٹالی چالھی ورھیاں بعد اوہ سانوں واپس لیاون وچ کامیاب ہو گیا۔ جدی پُشتی پنڈ وچ بندے دیاں جڑھاں ڈونگھیاں ہوندیاں نیں۔ او تھے بندے دیاں نسلاں گزریاں ہوندیاں نیں۔ لڑائی جھگڑے تے پیار محبت دیاں بڑیاں

کھیڈاں ہونیاں ہوندیاں نہیں۔ تاکے پنڈ چالھی ورھے گزار کے وی اسیں او بھڑای رہے ساں۔
 سانوں ہمیشا اپنے کھلے پنڈ دے حوالے نال یاد کیتا جاندا سی۔ واپس پر تے تاں پٹاں بیٹھوں
 بہت سارا پانی لنگھ گیا ہو یا سی۔ بہت سارے نوں لوک۔ او دوں دے بچے ہن بڈھے ہو گئے سن
 تے جوان ہو رزیا داندھے ہو گئے سن۔ کئی ا بے دے ہائی قبریں جاسٹے سن۔ ہر پاسے نوں چہرے
 او پرے تے انجا تو مکھڑے تے او بھڑ روئے نظر آندے۔ جھے کئی پراہیاں سانوں جی آیاں نوں
 آکھیا، او تھے کہیاں دجھوں دی کھوتی او تھے آن کھلوتی ورگے دے دے مہنے وی مارے۔

لوک ترقی کر گئے سن۔ اوہ بدل گئے ہوئے سن۔

تے او تھے موجاں وی سی۔ چنگی بھلی۔ نو برنؤ پنڈ وچ اک دن نظر آندی۔ ہفتا ہفتا نظرای نہ
 آندی۔ پتا لگا سائیں مرے نوں بڑا چر ہو گیا اے۔ ہن اوہ ازاد اے۔ کدے کدے کسے رشتادار کول تے کدے
 کسے رشتے دار کول چلی جاندی اے تے چار دن گزار آندی اے۔ ساڈی کوئی اچھی ملاقات یاں بہنی نہ
 ہوئی۔ نہ اوہ پرانی موجاں سی نہ پرانے دن سن تے نہ میں چوٹی جماعت وچ پڑھدا بال ساں۔

موجاں نوں ویکھیا تاں حیران رہ گیا۔ میرے خیال وچ اوہ اتی سال توں لنگھ چکی سی
 پر اوہ کسے پاسیوں وی اتی سال دی لگدی نہیں سی۔ نہ اوہ دے دند ڈگے سن نہ اوہ نوں جھڑیاں
 پیاں ہن ماس ضرور ڈھلکیا سی۔ وال وی چٹے ہو گئے سن جہڑے اوہنے لال مہندی لاکے رتے کیتے
 ہوئے سن تے اوہ نوں پھدے سن۔ ہاں اکھاں وی کمزور ہو گئیاں سن تے اوہنے نظر دی عینک
 لائی ہوئی سی۔ اکھاں تے والاں توں علاوہ دھیری عمر دا اثر کدھرے نظر نہیں سی آندا۔ نہ تے
 اوہدا لک کمان وانگوں جھکیا سی نہ اوہ عام عورتاں وانگوں وڈے ڈھڈ والی موٹی دڈر مائی جی سی تے
 نہ ای زری ہڈیاں دی مٹھ بڈھی ٹھیری۔ اوہ دے کن وی صحیح سلامت سن تے اوہ دے ہتھاں نوں
 وی کانا کوئی نہیں چھو یا سی۔ تے اوہ دیاں چھاتیاں..... اوویں دیاں اوویں۔ ایہ کنج ہوسکدا
 اے؟ فیرمینوں ہندستان دے کسے گروہ بارے پڑھی اک گل چیتے آئی۔ اوہ گروہ ہنکی عمر دیاں
 گویاں نوں ٹیکالا کے جوان کر داسی تے اوہناں کولوں ”پیشا“ کرواندا سی۔ مینوں اک کھسر اچیتے
 آیا اوں ہنکی عمر دے کھسرے نے ٹیکے لوالوا کے وڈے سبیاں چڈیاں چھاتیاں کر لیاں سن۔
 شاید موجاں وی کوئی ایہو جی دو اورتی سی۔ اوہ ودھ توں ودھ میری ہانن نظر آندی سی۔

ایہ کیہ راز سی؟

سچی گل تاں ایہ اے کہ میں اوہدے نالوں زیادا بڈھا نظر آندا ساں۔ ایہدی وجہا
میرے بھسے فون لگے روگ وی ہوسکدے سن۔ پر موجاں دی عمر تاں لگدا سی اک جگھا آکے کھلوگنی
اے۔ مینوں اوہدے نال حسد محسوس ہویا۔ ساڑے دی سٹ بڑی ڈونگھی سی۔ ویلے اوہدے تے
اثر کیوں نہیں کہیتا؟ ایہ کیہ ان ودھ موتی کھاندی اے؟

جد کدے میں اوہنوں ویکھناں میرے ذہن وچ ایہو جے سوالاں یاخار کردینی۔ ساڈا
کدھرے اکلپیاں پٹھن دا ڈھوہ نہ لگاتے مینوں میرے سوالاں دے جواب نہ لہھے۔
اج اوہ خُدا ای سویرے سویرے ساڈے گھر آوڑی صرف گھرای نہیں سگوں میرے
بسترے وچ وی وڑگئی سی۔ میں سر ہاندی ول ہو گیا ساں تے اوہدے لئی جگھا بنا دتی۔ اوہ پرانے
انداز نال بے تکلف ہو کے پواندی والے پاسے سرہانے وی ڈھوہ لائی بیٹھی سی۔
”ہاں جی کیہ حال اے؟“ میں پچھیا۔

”تھاڈے سامنے ای اے۔ شکر اے اوہد اجہو ادم لنگھ جائے۔“ اوہدی اواز کھنکدی

پئی سی۔

”کویں اج سویرے سویرے؟ خیر تے ہے؟“

”بس میں آکھیا مل آواں۔ جدوں داٹوں آیا میں ملیا ای نہیں۔“

”جی۔ بسم اللہ۔ مہربانی تھاڈی۔“

”تسیں سارے میرے مطلب اے تیرا بال بچا سبھ ٹھیک نہیں؟“

”کرم اے اوہدی ذات دا سوہنا ویلا لنگھد اپیا اے۔“

”اللہ ساریاں دا ویلا سوہنا ای لنگھنا اے۔“ اوہ بولی تے فیر آکھن لگی۔

”صبح دا ٹائم اے۔ ایویں تینوں تنگ کہیتا اے۔ فیر کسے ویلے کھلھ کے گل ہووے

گی۔ میں اک فون کرتا سی۔ مینوں پتا لگا اے تیرے کول کوئی حساب کتاب اے تے توں لمی گل

کروا دیتا ایں۔“ اوہ پیکینج دی گل کردی پئی سی۔

”ضرور ضرور چتا چر مرضی گل کرو۔ نمبر دتو۔“

اوہنے سگناں دی ڈبی نالوں پاڑیا گتے دا ٹکڑا میرے ول ودھایا۔ اوہدے اتے نمبر

لکھیا ہویا سی۔ میں نمبر ملا کے موبائل اوہنوں پھڑا دتا۔ بیل جانندی پئی سی۔ تسیں ارام نال فون

کرو۔ میں تہاڈے لئی ناشتے دا آکھتاں۔“

”نہیں نہیں میں ناشتا نہیں کرنا۔“ اوہنے ہتھ دے اشارے نال مینوں روکیا۔

”چلو چاہ ای پی لسو۔“ میں ایہ آکھ کے اوہدے لئی چاہ دا اکپ لین چلا گیا۔ واپس آیا تاں اوہ گم سُم بیٹھی سی۔ اُداس تے پریشان سگوں تھوڑی غصے وچ وی نظر پئی آندی سی۔ اوہنے بے دھیانی نال چاہ دا اکپ پھڑیا۔ چاہ پیندیاں ہویاں وی اوہ سوچاں وچ گم دی۔

”لوک بڑے مطلبی نہیں۔ مطلب کڈھ کے راہ پیندے نہیں۔“ اوہ جویں اپنے آپ

نال بولی۔

”انج ای اے۔ عنایت حسین بھٹی گاؤن بولیا سی۔ دُنیا مطلب دی او یار۔“

”پیسے دیوتاں چوہیں آکھو کر دے نہیں۔ پیسے ولوں ڈھل ہووے تاں فون وی نہیں

سندے“

”کون سی؟“ میں سوچیا میرا کجھ نہ کجھ بولنا ضروری سی۔

”ہے سی اک سُتی دا پتر۔ اوہ سمجھدا اے۔ میں اوہنوں چھڈ دیاں گی۔ میں تاں

اوہدیاں کھا کھاں چیر دیاں گی۔“

”اج کل سارے پیسے دے سکے نہیں۔“ میں سمجھیا کوئی لین دین دا معاملہ ہونا ایس۔

اوہ چُپ رہی تے بے دھیانی وچ اپنے بکھاں نول دندیاں وڈھدی رہی۔

”اوہ میں اک گل کجھنی سی۔“ میں جویں جھجکد اپیا ساں۔

اوہنے میرے ول ویکھیا جویں آکھدی ہووے۔ ”کجھ“

”موجاں تون میرے نالوں کافی وڈی ایس۔“

اوہ چُپ کر کے میرے ول ویکھدی رہی جویں آکھدی ہووے۔ ”اگے بول“

”تیری عمر دیاں زنانیاں بڈھیاں بانیاں ہو گئیاں نہیں تے تون گھوڑے وانگوں پخت

تے تیز ایس۔ ہورتے ہو میرے نالوں وی زیادا صحت مند تے جوان نظر پئی آئی ایس۔ ایہ کیہ

راز اے؟“

”میں جاڈو جاتی آں۔“ اوہ اکھاں گھما کے بولی۔

”جاڈو؟“ میں ڈہرایا۔

”ہاں جادو توں وی سکھتا اے؟“ مینوں لگا اوہ شرارت پئی کردی اے۔
 ”جوان رہن لئی بندا کیہ نہیں کردا۔ جے تو واقعی سچ پئی آکھنی ایں تاں میں ضرور سکھتا
 چاہواں گا۔“ میں اپنے سکے ہتھماں ول ویکھیا جہناں دیاں ناڑاں اُبھریاں ہوئیاں سن۔
 ”پتا نہیں توں اوہ سبھ کجھ کر سکدا وی ایں کہ نہیں“ اوہدا انداز بڑا پُر اسرار سی۔ میں
 اوہدے ہو رگجھ آکھن دا انتظار کردار ہیاتے اوہ آکھن لگی۔
 ”اچھا ج مینوں ذرا چھتتی اے۔ فیر کے ویلھے نایم گلاں ہوں گییاں۔“
 ”جی ضرور میں اڈیکاں گا۔“ میں جواب وچ آکھیا۔
 تے اوہ چلی گئی۔

”پتا نہیں توں اوہ سبھ کجھ کر سکدا وی ایں کہ نہیں۔“ مینوں اوہدی آکھی ہوئی گل
 وار وار چھتے آون لگ پئی۔ پتا نہیں اوہ مذاق کردی پئی سی یاں سنجیدا سی۔ بڈھپے وچ ذہن
 اُکا ہو ردا ہو رجاںدا اے۔ بندا ایویں جھلا ہو کے کملیاں گلاں سوچن لگ پیندا اے۔
 انہو نیاں نوں من لگ پیندا اے۔ کئے ڈکھ دی گل اے اپنا بچا جمن لئی کسے دا بچا مارنا تے کئی
 حیرانی دی گل اے عورت دا انج کرنا۔ عورت جہنوں نازک رحم دل تے معصوم آکھیا جاند
 اے۔ اوہ عورت نوں جے بال نہ ہووے تے اوہ بال جمن لئی کسے دا جیوند اجاگد بال مار
 کے ٹونا کردی اے۔ جے کوئی بالاں والی عورت مر جاوے تاں انھیری رات وچ لوکاں
 کولوں چوری اوہدی قبر پٹ کے اوہدے اُتے نہاندی اے۔ حالاں جے مینوں پک اے
 انج کرن نال بال کوئی نہیں جہدا۔ پر انسان شروع توں ای توہمات دا قیدی رہیا اے۔ میں
 سوچیا شاید کوئی انج دایاں ایہدے نال دا عمل کرنا پیندا ہووے، عمر دے تیزی نال گھمدے
 پیسے نوں روکن لئی یاں پچھانہ توں گیزن لئی۔ یاں فیر ایس عمل وچ کجھ نایاب چیزاں دی لوڑ
 پیندی ہووے۔ میں کدھرے پڑھیا سی کالائمل کرن لئی بہت ساریاں عجیب و غریب چیزاں
 چاہیدیاں ہوندیاں نیں۔ ایہناں وچوں جہڑیاں چیزاں دا لبھنا اوکھاسی میرے خیال وچ اوہ
 ایہ سن۔ شیردی مجھ دا وال ڈھڈ وچ مرے بچے دا ناڑو سورج گرہنی عورت دے حیض والا
 کپڑا، گدڑدی گوبری، پاگل ہو کے یاں سپ دے ڈنکن نال مرے اوٹھ دی ہڈی تے اوہ
 کالی کوڑی جہدے وچ مر یا ہو یا کیڑیا ہووے۔ موجاں شاید ایہو جہیاں چیزاں دے لبھن

نوں اوکھا آکھیا سی۔

میری سوچ دا پہیا گڑ دا ای جاندا سی۔

واہو پچر بعد میری بیوی میری روٹی لے کے آئی تاں آکھن لگی۔

”ایہ کیہ لین آئی سی؟“ اوہدے سوال کرن توں پتا لگا کے بال ہتھ روٹی گھلن دی

جائے اوہدے کیوں آئی اے۔ اوہ تفتیش کرن آئی سی۔ مینوں پتا نہیں کیوں غصا لگا۔

”کیوں تینوں کوئی اعتراض اے؟“

”پتا تاں لگے اوہنوں سویرے سویرے کہہ اخاص کم سی۔“

”فون کرنا سی اوہنے“

”ایہ جہڑی موجاں اے ناں ایہدے بارے پنڈ وچ بڑیاں غلط غلط گلاں مشہور نہیں۔

توں اوہدے اینا نیڑے نہ ہو کہ پتیا جاویں۔

”تینوں آندیاں نال ای سارے پرل گئے نیں۔“ میں تھوڑا کھجھ کے آکھیا۔

”لے میں تاں جو پنڈ دیاں زنانیاں کولوں سُٹیا اے دسدی پئی آں۔“

”زنانیاں توں تاں اک دوجی دا لگا کرنا توں علاوہ اور کوئی کم ای نہیں ہوندا۔ فیردی

دس کھاں ذرا کیہ سُٹیا اے توں زنانیاں کولوں؟“

”اوہ آکھدیاں نیں ایہنے جوانی وچ بڑے بھٹے کم کیہے۔ اوہ تاں سائیں کے

جوگا نہیں سی نہیں تاں وڈھی گئی ہوندی۔ چلو جوانی وچ تاں کوئی گل نہیں۔ انھیری گھلے تاں کہہوا

رکھ اے جہڑا نہیں ڈولدا۔ پر ایہ تاں ہن بڑھے ویلے وی اپنیاں حرکتاں توں باز نہیں پئی

آندی۔ اک مائی کہندی سی جوانی ویلے انھیری نال رکھ ڈولدا اے تے سنبھل جاندا اے۔ ایہ

موجاں ہن جڑھوں ای پتچیا ہو یا رکھ اے۔ ایہدے پیر ہن لگدے ای نہیں پئے۔“

”بڑیاں گلاں آگنیاں نیں تینوں۔ توں تاں تقریراں کرن لگ پئی ایں۔“

”لے توں تاں مخول کرن لگ پیا ایں۔ میری گل نوں مذاق نہ سمجھیں۔ لوکی موجاں

نوں چنگا نہیں سمجھدے۔ چدھر ایہدے آون جاون ودھ جاوے اوس گھرنوں وی گلاں کردے

نیں۔ اپنے گھرنوں وی کدھرے لوک نشانے تے نہ رکھ لین۔“

”میں پتھناں موجاں نے کیتا کیہ اے؟ جہڑا لوکاں دے ڈھڈاں وچ سول اٹھدے

پئے نہیں۔ ایس عمر وچ اوہ کروی کیہ سکدی اے؟“

”ہن سچ کیہ اے تے جھوٹھہ کیہ اے ایہ تاں اللہ سوہنا ای جاندا اے۔ رب نوں جان
دیتی اے اللہ جھوٹھہ نہ بلوائے۔ مائی راہو جہڑی موجاں دی ہاٹن اے تے جہنوں دسناتے سُنچنا بند
ہو گیا اے۔ جہڑی کمزوری پاروں منجی جوگی ہو گئی اے آکھدی اے کہ موجاں کوئی ٹونا کردی
اے جہدے پاروں اوہ بڈھی ہو کے وی ہڈھی نہیں لگدی۔“

”ٹونا.....؟“ میں چونک اٹھیا۔ ”ایہدا مطلب اے کوئی نہ کوئی گل بیگی اے۔“ میں
خُدا کلامی کہیتی۔ فیر میں خُدا نوں سنبھال لیا۔

”ہور کیہ آکھدی اے مائی راہو؟“

”اوہ ہورتاں کجھ نہیں آکھدی پر دوجیاں عورتاں گلاں کردیاں نہیں۔“

”اچھا کیہ آکھدیاں نہیں اوہ؟“

”اوہ آکھدیاں نہیں موجاں.....“ تے اوہ چپ کر گئی۔

”کیہ موجاں؟ کجھ دسیں مریں گی وی یاں بھارتاں ای پائی جاویں گی۔“

”اوہ آکھدیاں نہیں موجاں جوانی چڑھدیاں مُنڈیاں نال.....“

”اچھا تے اوہ ہن دن بانٹے چو چیاں دی پنخنی پسندی اے۔“ میں جو یں بیوی دی

ادھی گل داسارا مطلب سمجھ گیا ساں۔ ایہ عورتاں دی جسوسی داجال یعنی نیٹ ورک وی بڑا ای پکا

تے پیڈھا ہوندا اے۔ ہن پک نال موجاں داسویرے سویرے ساڈے گھر آونا وی جھٹ

تائیں پنڈ وچ دھم جاوے گا۔

”اچھا تے جہڑا اوہنے فون کہتا سی کدھرے اوہ وی.....“ میرے دماغ دی

زنگالی تاکی کھلن لگ پئی سی۔

میںوں موجاں بارے سبھ کجھ ٹھیک ٹھیک جانن دی کھد کھدی لگ گئی۔ عورتاں دیاں

گلاں دادھ ای نیردا اے۔ زیادا گلاں حسد تے ساڈے پاروں کردیاں نہیں۔ اک دوجی دی

غیبت کرنا اوہناں دی عادت وی اے مجبوری وی اے۔ اوہناں لئی ایہ ای اک سوادلی تفریح

اے۔ ایس پاروں بہت کجھ وادھا ہو جاندا اے۔ موجاں بارے میں کسے اپنے پرانے بلی کولوں

کچھن دا پروگرام بنایا۔

نکے ہوندیاں میرا اک بلی ہوندا سی خوشی محمد۔ اوہنوں نخسیا دوندو کہندے ساں۔ اوہدے اتلے اگلے دوندو ڈے تے چوڑے سن جہڑے میٹے ہوئے بکھاں وچوں وی دسدے رہندے سن۔ لوکاں اوہداناں ای دوندو پکا دتا۔ اوہ بڑا شرارتی تے گاڑی ہوندا سی۔ اوہ وی میرے وانگوں ماڑے گھر دسی تے نہیں جاہد اسی کہ ماڑے گھر دے بالائوں شرارتاں کرنا تے زیادا بولنا اس نہیں آندا۔ اوہ تہی جماعت وچوں ای سکول چھڈ گیا سی۔ اوہ ماسٹر دی مارتوں چالو ہو گیا سی۔ ساڈا دوواں دا آپو وچ بڑا نیڑ ہوندا سی۔ موجاں کولوں ملے مروندے، مونگ پھلی تے ریوڑیاں وچوں میں کدے کدار اوہنوں وی بھادے دیندا ساں۔

جدوں واہو ادن چڑھ آیا تے سورج نے پالے نوں تھوڑا بہتا نو الیا تاں میں خوشی محمد دے گھر نوں مونہ کر لیا۔ اوہ مینوں اپنے ویڑھے وچ اکلاٹھا بھنائی بیٹھا جھل گیا۔ اوہ میرے نالوں وی زیادا بڈھا لگدا سی۔ ویلے نے اوہنوں چنگا بھلا ورتیا سی تے اوہدی واہو بھینج کڈھی سی۔ گجھ چر اسان بالین نوں یاد کیتا۔ فیرا بدھرا دھریاں گلاں تے لوکاں دے گلے شکوے کرن توں بعد میں موجاں دی گل چھیڑی۔ خشیے غور تال میرے دل ویکھیا تے فیرا کھن لگا۔

”ہیرا کھدی بابلا عملیاں توں نہیں عمل ہنایا جامیاں

جہڑیاں وادیاں عاداتاں جان نا نہیں رانجھے چاک توں رہیا نہ جامیاں
وڈیاں کولوں سُنیا سی جسراں پرئی اروڑی نوں اگ لگ جاوے تاں چھستی کیتیاں نہیں
بُجھدی ایسراں کوئی بڈھی زبانی عشق و رچ پے جاوے تاں فیرا و ہدا حال وی پرئی روڑی درگا ای ہوندا
اے۔ سیاہیاں دی ایہ گل مویاں نوں ویکھ کے سچی ہو گئی اے۔ مویاں نوں پتا نہیں کیہ وچ گئی اے؟
چنگی تاں خیرا وہ کسے ویلے وی نہیں سی۔ بڈھی ہو کے تاں اوہ ساریاں حدیاں ای ٹپ گئی اے۔“

”ہُن ایس عمرے اوہدے نال کہنے کھیہ کھائی اے؟“

”ایہ ای تاں گل اے۔ اوہنوں کون چُکھدا اے۔ ہُن اوہ آپ شکارن بن گئی اے۔
لُو لے لُو لے تے سوہنے مُنڈے بھال دی اے۔ اوہناں دے گھر آنا جانا ودھا دیندی اے۔
مُنڈے دے ماں پیونوں ورتن لئی پیسے دے کے کانا بٹاندی اے۔ مُنڈے نوں مویاں لے کے
دیندی اے تے پتا نہیں کیہ کجھ کردی اے۔ لوڑاں تھوڑاں ہتھوں کتے لوک اوہدے شکار ہو جاندا
نیں۔ ماں پیونوں اودوں پتا لگدا اے جدوں مُنڈا مویاں دے اگے چُکھے پھرن لگ پیندا اے۔“

”اوہدے کول ایہے وادھو پیسے ہے نہیں؟“

”اپنے اتھے اک کھا چالھی پنتالی ہزار نوں ٹھیکے پیا چڑھدا اے۔“

”یقین نہیں آندا اوہ اپنی گھٹیا ہو جاوے گی۔“

”ودھیا تاں اوہ کسے ویلے وی نہیں سی۔ چھووں تک یقین نہ آون دی گل اے تینوں
تاں سبھ توں پہلے یقین آ جانا چاہیدا اے۔ تُوں کجھنا ایس مینوں پتا نہیں لگا سی۔ میں تاں اودوں ای
سبھ کجھ جان گیا ساں جدوں اوہ تینوں کھاوون نوں چچیاں لے کے دیندی سی۔“ ٹھیسے دے دند ہور
باہر آ گئے۔ اوہ منگدا اپیا سی۔

”ایہنوں کسے ذی بددعا لگی ہوئی لگدی اے۔“ میں اوہدی گل ان سنی کردیاں آ کھیا۔

”بددعا وی ہو سکدی اے۔ پنڈ والے ہُن ایہدیاں وارداتوں نوں کجھن لگ پے

نیں۔ اوہ اپنے نوں دسویں پڑھدے سوہنے مُنڈیاں نوں ایہدے کولوں ان بچاون دا آہر کردے
نیں جو یں لگدی اپنے پُو چیاں تُوں کاواں تے الاں کولوں بچاون لئی اپنے گھنہاں تھلے لے
لیندی اے۔“

”پر مُنڈیاں اُتے ماں پیو کسے کو پہرے لاسکدے نہیں؟ گویاں دی گل ہور اے۔“

منڈیاں تاں باہر زلنا ای ہوندا اے۔“ مینوں غصا آون لگ پیا۔

”ہور سن۔ گڑی نوں کوئی چھیڑے یاں کوئی ”حرکت“ کرے تاں ماپے پلس کول
جاون یاں لڑن گھٹن منڈے نال ایہو جی حرکت کرن تے بندے دے خلاف تاں پرچا ہوسکدا اے
زنانی تے اوہ وی موجاں ورگی بڈھی زنانی دے خلاف پرچاوی نہیں ہوندا۔“ دوندو ووردی کوڑی لیا یا۔
”بھلا اج کل وی کسے نال.....؟“

”ہاں اپنے پنڈ نوں موجاں ہن بخش دتا اے۔ پتا نہیں کد تک؟ اج کل نال دے
پنڈوں کھپے چپن دے پتر دی نال..... دی وی دیکھن نوں بال اے پر پوری حرامدی تاں اے۔
اوہنے موجاں نوں رگاں نال کھادا اے۔ وڈی بھین دے ویاہ تے کوئی رقم ادھار دے تاں تے
دی لئی سو بڑے بدنام ہوئے نیں دوویں۔ اُنج نہ اوہ مندا اے نہ موجاں مندی اے۔ میری گھر
والی تیری بھر جائی دسدی پئی سی دی وی ماں وی ایہناں نال ملی ہوئی اے۔ اوہ بڑی وڈی تلی چھیر
ایے۔ موجاں اوہدی تلی اُتے کجھ نہ کجھ رکھدی رہندی اے۔ نالے اوہنوں کیہ اوہدی کہڑی دھی دا
رولا اے۔ گل تاں پتر دی اے تاں۔ پتر بدنام وی ہووے تاں نہا تا گھوڑا ہوندا اے۔“
”لہنوں کوئی روکن ہٹکن والا نہیں اے؟“

”جدوں روکنا سی اوہوں نہیں کسے روکیا۔ حالاں کہ کئی زنائیاں کوئی بھینڈ کرن تے وی
وڈھیاں گھیاں۔ کئی ایویں شک ٹھھے وچ ای اُچر بچر گھیاں۔ کئی دُور وک وکا گھیاں۔ ایہدے کسے
دند نہیں گئے۔ تے ہن..... ہن لہنوں کس کچھتا اے۔ فیروہ ایہدے دور شتادار منڈیاں جہڑے
ایہدے دوہتریاں دے ہانی نیں دی تے لہنوں اک واری اکٹھے جانڈیاں نوں پھڑ لیا سی تے
اوہناں ایہناں دوواں دی داہوا سیوا کیتی سی۔ گھنا پاچاڑھن توں بعد اوہناں دی نوں دھمکی لائی سی کہ
جے تینوں دُبارا موجاں دے نیڑے تیرے وی دیکھیا تاں تیریاں تاں بھن دیاں گے۔ منڈا ڈر
گیا۔ پر موجاں نہیں ڈری۔ اوہ تھانے اپڑ گئی۔ اوہ تھے اوہنے اوہ کھیکھن کیہے، اوہ پھر بیچ گئے کہ پلس
والے منڈیاں نوں پھڑ کے لے گئے۔ پلس والیاں منڈیاں دے پتر وی گئے تے وڈھی دی لئی۔“

”فیر؟“

”فیر کجھ وی نہیں۔ رشتاداراں موجاں نوں اوہدے حال تے چھڈ دتا۔ دفع ہووے جو
مرضی کردی پھرے۔ ایہدے نال بول چال بند کر دتی۔ دی وی دا پیو ڈر گیا۔ کوئی اوہدے پتر نوں

ای نہ مار دیوے۔ اوہنے دیگی نوں لاہور کھل دتا۔ مہن موجاں اوہنوں لاہور فون کردی رہندی
 اے۔ آپ تاں فون کرن داؤل نہیں آندا سو۔ کسے نہ کسے کولوں گل کر لیندی اے۔ نالے لاہور
 کہڑا ست سمندر دُور اے جتھے اڑتا اوکھا اے یاں او تھے جاؤن لئی ویزا لگدا اے۔“
 میں دوند و نوں نہیں دیا کہ موجاں میرے کولوں وی فون کیتا اے تے اگوں دیگی
 اوہنوں گھاہ نہیں پایا۔ اوہ ڈر گیا سی یاں اکتا گیا سی۔

”ایہ موجاں مہن زبانی نہیں رہی ایہ ساہ پیٹی سرال بن چکی اے۔“

”ایہنوں اپنی ای اگ لگی اے تاں ایہ ویاہ کیوں نہیں کروالیندی؟“

”ایہدے اک رشتادار رنڈے لہنوں آکھیا سی ایہنے اوہدی اوہ دھوڑ پٹی اوہ رولا پایا“

اوہنوں ایہنا بھنڈیا کہ وچار اچھتے شرمندا ہو گیا۔

”اوہ کیوں؟“ میں پچھیا۔

”ایہ رہے روئے بڈھے نہیں نوں پھل منڈے بھال دی اے۔ بے حیائی دیاں

ساریاں حداں لنگھ گئی اے۔ مونہ توں لٹھی لوئی تے کیہ کرے گا کوئی“ دوند و چپ ہو گیا۔

واہو اچر اسیں دوویں چپ کر کے کھٹا چھکدے رہے۔

فیر دوند و چپ توڑی۔

”آکھتا تاں نہیں چاہیدا پر مونہ تے آئی گل حرام ہوندی اے۔ کر دینی چاہیدی

اے۔ ایہنوں موت وی نہیں آندی؟“

”غلط کم کرن والے یاں تے بہت چھیتی مرجاندے نیں یاں فیر اوہناں نوں چھیتی

کیتیاں موت نہیں آندی میں تینوں اک نظم سناناں۔ سرناواں اے“ بے ٹھے

بے ٹھے

کم کرن دی

پے جاندی اے

چس جہناں نوں

مردے وی اوہ

بے ٹھے نیں

جاپان دے شہر ہیروشیما اُتے بم سٹ کے لکھاں بندے مارن تے لکھاں نوں بچھل کرن والا بندہ بم سٹن توں بعد 62 سال تک جیند ارہیا۔ اوہنے بانوے سال دی عمر کھٹی۔“ میں اپنا مطالعہ عادیسیا۔

”تے جہناں ایہ ایٹم بم سٹن دا حکم دتا سی اوہناں نال کیہہ ہتی؟“ دونڈ وچ پھیا۔
 ”سچی گل اے مینوں نہیں پتا۔ قیاس اے اوہناں بھٹری ای بھوگی ہوئی ایں۔ کیوں جے آسے پائے دے جہڑے لوکاں ”پٹھے“ تے ”بے ٹھے“ کم کیہتے میں اوہناں نوں لوکاں لئی عبرت دا نشان بھدیاں ویکھیا اے۔“

”فیر موجاں حالے تک کیوں بچی ہوئی اے؟“
 ”ظاہر ن بچی ہوئی نظر آندی اے۔ کیہہ پتا بچی ہوئی اے کہ نہیں۔ کیہہ پتا اوہ کہڑے عذاب وچوں گزردی پئی اے۔ رب دیاں حکمتاں رب ای جاندا اے۔“
 ”ایہدے وچ کہنوں شک ہو سکدا اے۔“ دونڈ وچھے دالماکش لے کے آکھیا۔
 ”دونڈ وکولوں اٹھ کے گھر آیا تاں اگے موجاں آئی بیٹھی سی۔
 میرا نوویں جماعت وچ پڑھدا پڑاؤہنے کول بہایا ہو یا سی تے اوہدے نال پتا نہیں کہڑے سوال جواب پئی کردی سی۔“

موجاں میرے ول بے دھیانی تے ترویں نظر نال ویکھیا۔
 اوہنوں ویکھ کے میرے سنگھ وچ کڑواہٹ جھی آگئی۔ اوس کڑواہٹ دا اثر یقینن میرے چہرے اُتے وی آیا۔

بیویاں بہت ہشیار ہوندیاں نیں۔ بیوی جو میں میرا چہرا پڑھ لیا۔

”ذرا میری گل سنیں“ اوہنے مینوں وکھریاں بلایا۔

”ایہ موجاں تاں بڑی چنگی اے۔ ایویں زنانیاں سڑدیاں نیں۔ آکھدی پئی سی پتر ظفر سائیکل اُتے اینا پندھ سکولے جاندا اے۔ میں پیسے دہنی آں۔ حال دی گھڑی کوئی چنگا جھیا چلدا چلاند امونٹری سائیکل لے دیو بال نوں۔ پیسے جدوں مرضی دے دینا۔ جے میں مرگئی تاں معاف کردیو اں گی۔ میں تہانوں وکھرا بلایا اے سویرے جہڑیاں میں گلاں کیتیاں سن متے توں اوہناں پاروں موجاں نال کھڑا ہوا بول دیویں۔“

میں کوئی جواب نہ دیتا تے اوہدے ول ویکھدا رہیا۔ اوہ کھیا گئی تے ایدھر اوہدھر
دیکھن لگ پئی۔

اوس ویلے مینوں اوہ ہیر دے پیو پو چک دی بھین لگی۔ پو چک جہڑا ساریاں گلاں کنڈ
پچھے سٹ کے رانجھے کولوں چاردن ہو رہاں مجھاں چروا دن تے راضی ہو گیا سی۔
میں موجاں کول آ گیا۔

”آپ تے توں ایویں جہیا ای سیں۔ پر تیرا ایہ پتر تاں بڑا سوہنا اے۔ ماشاء اللہ۔ ایہ
اچھی ماں تے گیا اے۔ میں لیہنوں اپنا پتر بناواں گی تے ایہدا پڑھائی داساں آخر چا میرے ذمے۔“
میں انج ظاہر کیتا جو یں اوہدی گل سنی ای نہیں۔ ”ظفر توں مینوں شام تک انگریزی نظم
”ڈیفوڈلز“ دی سمری ستانی اے۔ چل اٹھ فانٹ سمری یاد کر۔ چل شاہاش میرا پتر۔“
”پر ابو میں.....“ ظفر کجھ آکھنا چاہندا سی پر میریاں گھور دیاں اکھاں ویکھ کے چپ
کر گیا۔

”فیر میں بڑی اوپری تے رکھی او ازوچ موجاں نوں مخاطب کیتا۔
”تہاڈی بڑی مہربانی پر تئیں اپنے دو ہتھریاں دے دھیاں پتر اں داخر چا چکو۔ گل
جتھے پھدی ہووے او تھے پھبانی چاہیدی اے۔ ہنساں دی چوگ کاواں نوں تے کاواں دی
ہنساں نوں کدے نہیں کے پائی۔“

موجاں نوں انج جھٹکا لگا جو یں شہاہ کر کے گولی وجی ہووے۔
کجھ وی ہووے میں آخر پیو ساں۔ پیو بکے ہونڈیاں جو کجھ وی کیتا ہووے تے وڈے
ہو کے وی بھاویں بھیرا کمایا ہووے۔ اپنے پتر اں نوں تاں کوئی پیوی ٹھسی راہے پیندیاں تے
بھیڑے کم کردیاں نہیں ویکھ سکداناں۔ میں دیرناں ای سہی موجاں نوں نہ صرف بھیڑا کجھیا سگوں
جتاوی دتا۔

شاید جھیتی ای باقی پینڈ والے وی جاگ پین۔ اک دو اوہ گھر جہڑے صرف غرضاں
دے قیدی میں چھڈ کے باقی داساں اپنڈ موجاں کولوں پچھ پر تیت (محاسبا) کرن لگ پوے۔
ڈھلی کیتی گئی رتی پچھن داویلا آ گیا لگدا اے۔

جانکاری

اصل ناں: محمد انور
قلمی ناں: علی انور احمد
جنم تاریخ: 20 اپریل 1963
تعلیم: ایم اے اردو و بی ایڈ
کم کار: بہت ساریاں کتاباں پڑھنا
تے کہایاں لکھنا

کتاباں

- (1) اکھ سمندر ہوئی (نظمیں) 2001
(2) انسان تے سب (کہانیاں) 2002 مسعود کھدر پوٹش ایوارڈ
(3) اپنے بلد دا بیچ (کہانیاں) 2003 رضیہ فرخ ایوارڈ
(4) فرشتیاں دا پنڈ (کہانیاں) 2006
(5) شیشا تے حمام (کہانیاں) 2007
(6) منگتیاں دی وتی (کہانیاں) 2012
(7) انھے کھوہ دے قیدی (بال کہانیاں) 2013 مسعود کھدر پوٹش ایوارڈ

مستقل پتہ

علی انور احمد، چاہل ٹھہرہ ڈاکھانا، موکل براہ کنگن پور، ضلع قصور
موبائل نمبر: 0302-7571675

زرشا پبلشرز، لاہور